

Gennem afsides Egne paa Island.

Iagttagelser foretagne paa Rejser i

Skaftafellssystemerne

1899 og 1902

af *Daniel Bruun.*

I.

Geografisk Oversigt.

Af de beboede Egne paa Island er utvivlsomt Skaftafellssystemerne paa Sydkysten de mest afsides, hvorfor ogsaa gammel Sæd og Skik længst har holdt sig uforandret her.

Den nærmeste Aarsag til denne Afsondrethed er, at Syslerne danner en smal Kystlinie ved Foden af Jøklerne, fra hvilke utallige Gletsjere udsender farlige Jøkeelve med vekslende Lejer, der hindrer Samkvemmet; og det sørgelige er, at Forholdet ikke, selv med vor Tids Hjælpkilder i teknisk Henseende, synes at kunne ændres i nogen væsentlig Grad. Elvene er som Regel for stride til, at man kan have Færgeforbindelser over dem, og Broer kan heller ikke bygges, eftersom Flodlejerne er meget foranderlige og ofte kun bestaar af Kviksand. Endelig maa man, stundom i timevis, passere over oversvømmede Strækninger, hvor Broer — om de i det hele taget kan tænkes byggede — vil blive saa enormt kostbare, at man alene af den Grund slet ikke tør tænke derpaa.

Kommer nu hertil, at selve Kystlinien ingen Havne og Fjorde har, fordi alle Lavninger er bleven udfyldte af Jøkeelve og Jøkelløb, forstaar man, at Skaftafellssystemerne er i højeste Grad uheldigt stillede, og det sørgelige er, som sagt, at der ikke er Udsigt til nogen væsentlig Forbedring.

Var disse Kalamiteter nu de eneste, som Befolkningen havde at kæmpe med, kunde den dog i det mindste indrette sig et og andet Sted med Udsigt til der at faa Lov til at leve i Fred; men foruden alle de nævnte uheldige Forhold, kommer endnu de Ødelæggelser, som vulkanske Udbrud har foraarsaget og sikkerlig i Fremtiden vil for-

Kennil. Top. 1890.

aarsage, og ved hvilke hele Landskaber med frugtbare Gaarde er bleven ødelagte i et Nu.

Og med alt dette er Skaftafellssysslernes den Del af Island, der har det mildeste Klima; men hvad hjælper det, naar Ugæstmildhedens Præg desuagtet er fæstnet paa disse Egne, hvor store Strækninger kun er vegetationsløse Sandørkener og Lavamarker, og hvor de beboede Egne er knyttede til smalle Strimler eller Pletter af Græsland.

Øster Skaftafellssyssel danner et smalt Bælte ved Foden af den vældige 160 Kvadratmil store Ismark Vatna-Jökul, der i godt Vejr ses viden om fra Havet. Kystlinien dannes for en stor Del af vegetationsløse Sand- og Grusarealer, bag hvilke indsølgende Laguner (Lon) optager en forholdsvis ikke ringe Plads. Det er Havet, der har opdæmmet Elvene og dannet disse grundede Brakvandsøer. Længst mod Øst trækker Vatnajöklen sig noget tilbage, og her findes Bygden Lon mellem Fjældpartier, der naar ud til Havet med Forbjærgene Østre og Vestre Horn. Derpaa følger imod Vest Hornefjordsfljotet, en mægtig Lagune med et snævert, farligt Indløb, omgivet af Næssvejten (mod Øst) og Myrerne (mod Vest).

Nu indsnævres Kystlandet i Sydersvejten, der er skærmet af Randfjælde fra Jöklen; derpaa følger den 5—6 Mil lange Bredemark-sande ved Foden af Jöklen af samme Navn, siden kommer Ørafjökull-bygden nedenfor Islands højeste Fjæld, det isklædte Ørafjökull. Atter maa man over en 5—6 Mil lang Ørken, den saakaldte Skejdaraa-sande, der danner et bredt Bælte foran Jöklen af samme Navn.

Vi er nu naaede til Vester Skaftafellssyssel, der mod Øst begrænses af Nupsvandene. Dette Syssel falder i en større østlig Del og en mindre vestlig — adskilte ved Myrdalssanden, der skylder den frygtelige Vulkan Katla sin Tilblivelse. Den østlige Del indbefatter den bredeste Del af Kysten, idet Vatnajöklen her ligger noget tilbage, og Indlandets Fjældvidder strækker sig ud mod Kysten, idet de ender temmelig stejlt i en 300 à 450 Fold høj Fjældmur et godt Stykke fra denne. Nedenfor og beskyttet af dette Fjældaffald ligger en Række smukke Gaarde, idet de forskellige Bygder dog af og til afbrydes af Jøkeelve fra det Indre. Østligst ligger Bygden Fljotshverve, derpaa kommer Sida og til sidst Skaftaatunga, Vest for Skaftaaen, gennem hvis Dal Lavastrømmen har udgydt sig, navnlig efter det berygtede Udbrud i 1783.

Foran disse Bygder ligger et bredt, ganske fladt Forland, bestaaende af Sander og Lavamarker. De gaar mod Vest over i den omtalte Myrdalssande. Her ligger fra Øst til Vest Bygderne Landbrot, Medalland og Alvtaver. Vi er nu naaede ind under et andet stort Jøkelparti, der dannes af Myrdalsjöklen (østligst) og Øfjældsöklen (vestligst).

Foran den 18 □ Mil store Myrdalsjökul ligger nu atter et smalt Forland med Bygden Myrdal, hvilken er skærmet af Jökulens Rand-

fjælde. Syslets vestligste Begrænsning er den frygtede Jøkeelv: Jøkelsaa paa Solhejmasanden. — Forinden denne naas, passeres Islands sydligste Pynt, Kap Portland.

Vi har ved denne kortfattede Beskrivelse kun løselig omtalt de utallige Jøkeelve, der, som berørt, ofte danner uovervindelige Hindringer for Samfærdselen, navnlig i varme Somre, naar Jøklerne smelter og Jøkellobene begynder med pludselig frembrydende Vandmasser blandede med Is.

Under vort senere omtalte Ridt gennem disse Egne vil vi nærmere komme til at omtale enkelte af disse Jøkeelve. Her skal kun gøres den Bemærkning, at de største og farligste fra Øst til Vest er: Jøkelsaa i Lon, Jøkelsaa paa Bredemarksanden, Skejdaraa lige Vest for Øræva, Nupsvatn Vest for Skejdaraasanden, Hvervesfljot, Kudaflyot, Skaftaa, derpaa Elvene paa Myrdalssanden, og endelig den, som af mange anses for den værste, Jøkelsaa paa Solhejmasanden, ogsaa kaldet Fulclæk.

Det er navnlig Jøkeelvene, der har bidraget saa mægtigt til at forandre Landets Udseende. De har dannet den smalle Kyststrækning foran Jøklerne, fyldt op i Havet, gjort Kysterne grundede, saa Skibe ikke kan lægge til Land.

Geologerne har iøvrigt paavist, at Islands Sydkyst siden Istidens Slutning har hævet sig op af Havet. Mange Steder i Randfjældenes stejle Skrænter, der nu ligger højt over Havspejlet, findes Huler, der er dannede af Brændingen ved Kysten. Efter at Lavlandet senere har hævet sig over Havet, blev det oversvømmet af kolossale Lavastrømme, der kom fra store Kratergrupper i det Indre. I flere lavtliggende Egne ligger Lavaen alle Vegne under det sumpede Jordsmon.

Dag efter anden arbejder dernæst Jøkeelvene paa at opfylde Forlandet med Sand og Grus. Sikkert og ustandseligt foregaar denne Deltadannelse, til Tider forøget i voldsom Grad, naar vulkanske Udbrud under Jøkeldækket eller Lavaudbrud fra Fjældvidderne i det Indre pludselig er brudt løs og har sendt Aske, Sand, Grus, Isstykker eller mægtige Lavastrømme ud over Kystlandet, hvor den faatallige, arme Befolkning da har faaet sine Gaarde ødelagte for selv maaske at redde Livet paa Fjældtoppe o. l., og for siden, naar Udbruddene var forbi, at opsøge sig nye Pletter, hvor de kunde bygge deres usle Boliger og hvorfra de kunde sende deres Faar op i Højfjældene for atter at søge Føden.

Katla, der ligger skjult under Myrdalsjøklen, har saa vidt man ved haft Udbrud 12 Gange, Ørævejøklen to Gange, ligesom der i Højlandet mellem Vatnajøkel og Myrdalsjøkel adskillige Gange er sket vulkanske Udbrud, der har sendt Aske og Lavastrømme ud mod Havet. Saaledes dannedes mellem Skaftaa og Hvervesfljot i Aaret 1783

en meget lang Kraterrække (Laki), der frembragte kolossale Lavamasser, som strømmede ned til Bygden og ødelagde store Strækninger. Det var et af de største vulkanske Udbrud, man kender, og det blev en Nationalulykke for Island.

Professor, Dr. Thoroddsen har i 1893 udforsket disse indtil da saa at sige ukendte Egne Nord for Bygderne Skaftaatunga, Sida og Fljotshverve, ligesom han i det hele taget har udforsket begge Skaftafellssystemerne og der gjort mange vigtige Opdagelser, navnlig ved Vatnajökklens Rand, hvor han har fundet Kilderne til flere af Jøkelevene.

I 1893 var han i Vester Skaftafellssyssel og i 1894 besøgte han Øster Skaftafellssyssel. Angaaende de geografiske og geologiske Forhold henvises til hans udmærkede Skildringer*).

Jeg skal efter denne korte geografiske Indledning gaa over til at give en kort Beretning om mine Rejser gennem Vester Skaftafellssyssel i 1899 og gennem baade Øster og Vester Skaftafellssyssel i 1902, hvorefter jeg skal give Skildringer af gammeldags Sæd og Skik i de berøjste Egne.

II.

Rejse gennem Vester Skaftafellssyssel i 1899.

Det var i Sommeren 1898, at der kom en »Læst«, eller med andre Ord en Heste-Karavane med Uld fra Sydøstlandet til Reykjavik. Folkene havde i deres fjærne Hjemstavn hørt, at Købmændene i Hovedstaden det Aar betalte et Par Øre mere for Pundet end de Handlende i Ørebak — og hvad Pokker! Kunde man ride fem-seks Dage for at sælge sin Uld, kunde man jo ogsaa ride syv-otte. Kort sagt, de begav sig paa Vej — for største Delen unge Mænd — baade for at tjene de fem-seks Kroner mere,

*) Th. Thoroddsen: Rejse i Skaftafellssyssel i Sommeren 1893.

(»Geogr. Tidsskr.« 12. Bind.)

Do. Fra det sydøstlige Island, Rejseberetning fra Sommeren 1894.

(»Geogr. Tidsskr.« 13. Bind.)

Do. Vulkaner og Jordskælv paa Island. (Kbh. 1896.)

Do. Oversigt over de islandske Vulkaners Historie. (Kbh. 1882.)

thi det var en betydelig Kapital for dem — men ogsaa for at se Hovedstaden og alt det for dem Nye der.

De var øjensynlig uvante med at færdes i de Omgivelser. Deres Væsen var kejtet, og de stirrede nysgerrigt paa alt, hvad de saa.

Man skal imidlertid se Folk i deres Hjem og ved deres vanlige Dont for at faa det rette Indtryk af dem. Det maatte jeg siden sande.

Da jeg i Sommeren 1899 opholdt mig paa Island i Anledning af Forberedelserne til Nationalmusæets Udstilling i Paris, besluttede jeg at berejse Vester Skaftafells-syssel.

»Pas nu paa Elvene,« sagde min gamle Veninde, hos hvem jeg boede, »de er slemme.« Jeg lo, svang mig i Sadlen og red af Sted. Havde jeg ikke fundet Vej tværs gennem Islands ubeboede, øde Indre tre Gange, havde jeg ikke ligget i Isen under Grønland i en elendig Konebaad — havde jeg ikke marscheret gennem Saharas brændende Ørken med Tornyster paa Nakken — skulde jeg saa ikke kunne klare Elvene i Skaftafells Syssel!

De var imidlertid slemme, disse Jøkeelve — om end maaske ikke helt saa slemme som deres Rygte.

Den 27. Juli forlod jeg Reykjavik og red til Ørebak i Selskab med den bekendte Fuglekender Faktor Nielsen, hans Hustru og en anden Dame. I Ørebak udrustede jeg min lille Ekspedition, gjorde et Besøg i det nærliggende Stoksøre, hvor Sira Olafur Helgason holder en Abnormskole for døvstumme Børn, den eneste paa Island. Den har gjort overmaade meget godt.

Ad de nye, smukke Rideveje passerede min Følgesmand Jon og jeg Deltalandet og de store Elve Ølves og Tjorsaa paa de prægtige, nye Hængebroer.

Saa styrede vi vore Heste hen mellem Sumpe, Klitter og Sander med Flyvesand og over en lille Elv til Præstegaarden Odde, hvor Sira Skuli Skulason og hans Hustru modtog os paa det bedste.

Fra den lille Bakke, paa hvilken Gaard og Kirke ligger, saa vi Aftensolen skinne hen over den flade Slette,

bag hvilken Havet laa som en lys, gylden Stribe, paa hvilke en mægtig Flaade af Linieskibe syntes at sejle. Det var Vestmanøerne. Inde over Land skimtedes Heklas snedækte Top.

Det var en dejlig, stille og klar Aften, som de kun sjældent forekomme paa Island; men næste Dag var det Regnvejr.

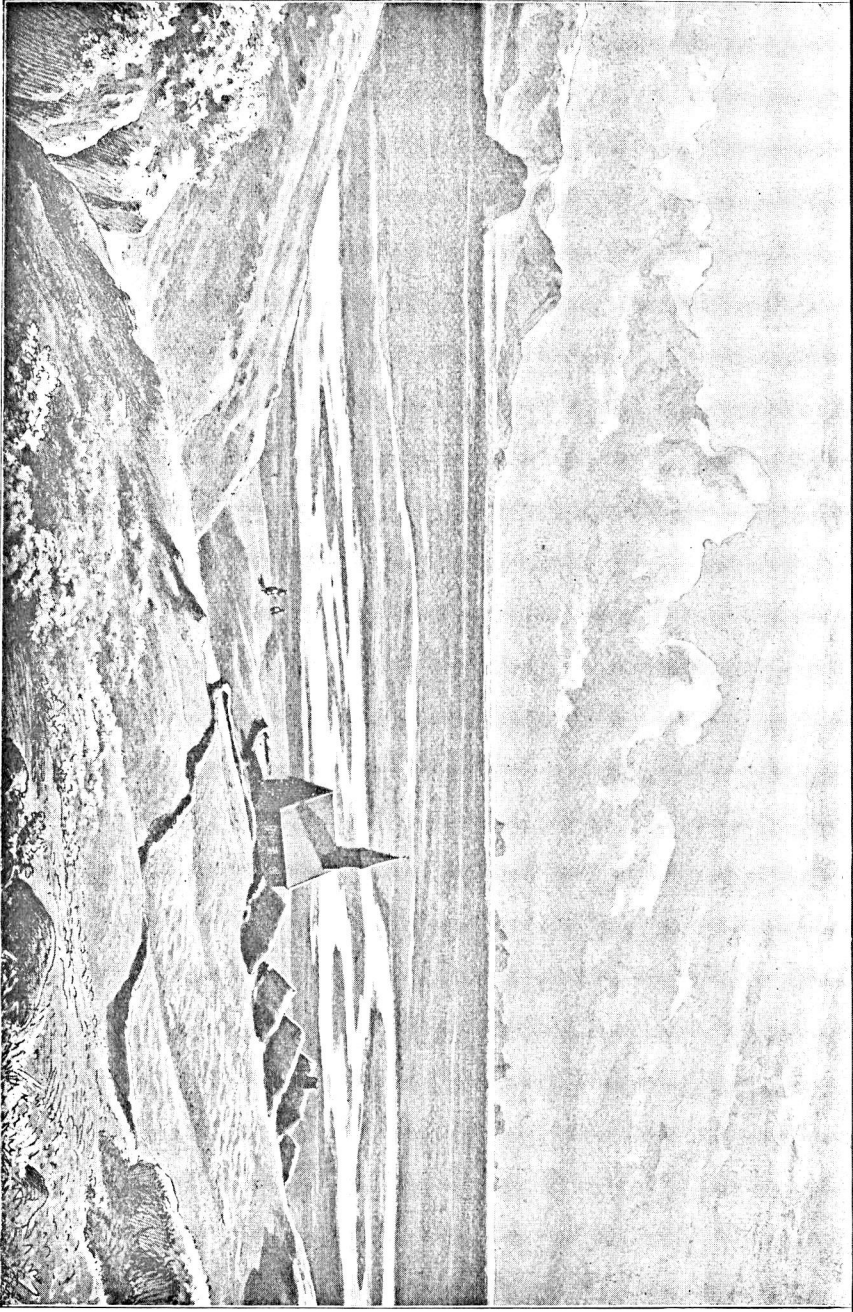
Indhyllede i vort Olietøj steg vi om Morgenens til Hest, og nu gik det atter af Sted hen over det flade Land, hvor Ridestierne skar dybt ned, saa Fødderne stundom stødte imod. Snart naaede vi Østre Rangaa, som vi let kom over; thi Vandet gik kun lidt op paa Siden af Hestene, og straks efter gjorde vi Holdt ved Storolvshvol, hvor Lægen Olafur Gudmundsson boede.

Det er en brydsom, daarlig lønnet og farefuld Bestilling at være Distriktslæge i en saadan Egn som her; thi uafsladelig maa han færdes over Elvene. Hvert Aar plejer vor Vært da ogsaa at slide en Sadel og et Par lange Ridestøvler helt op i »Elvene«; thi Sommer og Vinter i al Slags Vejr, i Sne og Storm, Dag og Nat maa han færdes paa Hesteryggen.

Kommer han vaad og træt hjem, efter at have redet den hele Dag, sidder der Folk og venter, og maaske skal han straks af Sted igen. Han og hans elskværdige Hustru fulgte mig i øsende Regn paa et Ridt ud over Deltalandet, de saakaldte Landøer (-eyjar), hvor der findes udstrakte lavtliggende Græsflader med adskillige Gaarde. De tre Timers Ridt bragte os til det berømte Sagasted Bergtorshvol, hvor Njaal og hans Sønner blev indebrændte, og hvor man for nogle Aar siden fandt Rester af oplagt Mælk, som man mente var fra Branden.

Sen Aften kom vi dyngvaade tilbage — og medens alle andre gik i Seng, maatte Lægen af Sted paa ny — den fjerde Nat i Træk!

Næste Dag blev vi paa Stedet. Vi hørte, at Rangaaen var svulmet ganske voldsomt op — Nogle mente, den var bleven impassabel; men, som det viste sig, dog ikke for vor Læge, der var ude i Praksis paa ny.

PARTI AF SYDVESTLANDETS DELTA. Udsigt fra Hildarende til Vestmanøerne. (Efter Skitse af Forf.).

Atter næste Dag, den 1. August, fulgte han og hans Hustru mig Øst paa. Vi vilde ind i en af Islands skønneste Bygder, Fljotshliden, paa det sydlige Affald af Tindafjallajøklens Randfjælde ned mod Markarfljot, den første store Jøkelev, vi skulde over. — En passant aflagde vi Besøg hos Præsten paa Bredebolstad, og nu gik det i susende Fart af Sted paa de smaa, men udmærkede Heste. Det er aldeles ubegribeligt, hvor stærke disse Heste er. De bærer selv en svær Rytter som ingen Ting gennem tykt og tyndt. Naar man forestiller sig en voksen Mand paa en Karusselhest — har man omtrent Forholdet.

Om jeg vilde prøve Præstens brillante Dyr.

»Jo Tak!«

Aldrig saa snart var jeg paa Ryggen af den Graa, før jeg i rasende Fart susede af Sted — hen over Stensletten, ned over Smaaelvene, saa Vandet sprøjtede langt op om vore Hoveder, videre og videre. — Mage til haard Mund, som den Hest havde, skal man lede længe om; men jeg fik Hold paa Bæstet — susede tilbage til de andre, og — Situationen var reddet.

Det er den Slags Spas, man bruger paa Island — man har jo ikke ret megen anden Morskab end Hestene.

Vi fortsatte langs den smukke Li, hvor Gunnar boede paa Hlidarende. Den Gang var det en stor Gaard, men nu har Jøkelløbene ødelagt Engene og Herligheden er forbi.

Paa Gaarden Barkarstad sagde mine Rejsefæller mig Farvel og red hjem. Fra Gaarden, udenfor hvilken der groede nogle smukke Birketræer, var der en storartet Udsigt til Øfjældsjøklen, hinsides Markarfljot. Bonden Tomas Sigurdsson ledsagede mig næste Dag over denne Elv. I roligt og jævnt Tempo travede vi hen over Grussletten med dens brede Flodseng, der kan brede saa megen Ødelæggelse ud over Dalen, naar »Jøkelløbene« kommer og strømmer ud over frugtbart Græsland og Enge for i et Nu at forvandle dem til golde, triste Grussletter.

Tomas og jeg red foran, og bag efter kom Følge-

manden Jon med Bagagen og Haandhestene. Øfjælds-jøklens hvide Kuppel laa for os hinsides Fljotet. Den evige Is glimtede og funkledede i Sollyset, og nede i Dalen brændte Solen varmt. Smaa Bakker og Grusforhøjninger hoppede og svajede i Horisonten som store, svømmende Øer, akkurat som Kæmpehøjene paa Jyllands Heder. En Times Tid red vi i jævnt Trav fremad, da gjorde vi Holdt ved Randen af den brede, mælkehvide Flod. Den strømmede forbi os gennem mange Kanaler, mellem hvilke der laa jævne Grusflader, som kun var overskyldede lidt.

Med naturlig Ro saa Tomas først opad, derpaa nedad Floden. Hans smaa kloge, skarpe Øjne søgte det bedste Overgangssted, derpaa halede han med lige saa uforstyrrelig Ro et Snushorn op af Lommen — førte det med Langsomhed op til det højre Næsebor — lagde Hovedet lidt tilbage, rystede Hornet to Gange, førte det over til det venstre Næsebor og gentog Manøvren, derpaa atter tilbage til det højre og sluttelig endnu en Gang til det venstre. Proppen blev sat i og Hornet anbragt i Lommen igen. Imidlertid havde jeg beredt mig til Overfarten ved at tage et Par islandske »Skinsokker« over mine Ridestøvler. Jeg var parat. Tomas drejede Hovedet om, saa stivt paa mig med sine kloge Øjne som for at mønstre, hvad jeg nu duede til. Et let Smil for over hans Ansigt, saa drejede han Hovedet frem efter — og førte Hesten ud i Vandet. Vi andre fulgte efter. Jeg havde laant en Hest af Tomas. Den var højbenet og sikker som faa. Først red vi et langt Stykke ned med Strømmen — Skridt for Skridt.

Saa bøjede Tomas tværs over en Bredning. Vandet gik her Hestene højt op paa Siden paa det Dybeste.

Saa red vi atter en Stund op mod Strømmen; men der kom stadig intet Sted, hvor vi kunde komme over den næste Flodarm.

Et Par Gange vinkede Tomas, at vi skulde holde stille, og saa prøvede han paa at gaa frem alene, men Hesten sank i, atter maatte vi et Stykke længere op, saa

slap vi over — i en stor Bue. Da det var overstaaet, gik vi atter ned med Strømmen paa lavt Vand.

Tomas benyttede Pavsens til at tage sig en Pris med sin sædvanlige Ro.

Derpaa gik vi an igen.

Denne Gang gjaldt det at komme over det dybeste Sted. Strømmen brusede og hvirvlede som i en Malstrøm, medens Solen glitrede paa Krusningerne.

Pludselig sank Tomas' Hest i. Jeg saa Strømmen tage Bagparten; men han holdt dens Hoved mod Strømmen, medens Vandet sprøjtede op over det. Samtidig viste han os med en Haandbevægelse Vej til Siden. Vi fulgte Anvisningen. — Sikkert og rolig gik vore Dyr fremad, men pludselig sank ogsaa min Hest i Bløde.

Vandet gik mig op til Sædet, og jeg fik for et Øjeblik en isnende Fornemmelse gennem Underlivet — saa var det hele overstaaet.

Atter fik Tomas sig en Pris, saa tog vi med Lethed det sidste Løb. Det hele varede en god halv Time.

Efter et kort Ridt holdt vi Hvil i en græsrig Dal, hvor vi efterlod vore Heste med sammenbundne Forben ved Ridekasserne. Selv vilde vi nemlig videre langs Øfjældsjøklens Fod ind i Bunden af Dalen for at aflægge et Besøg i de overordentlig smukke Kløfter ved Torsmark. Fra Jøklen kommer to Bræer ned i Dalen. Den vestligste af disse styrter ned i Dalen gennem Jøklen's isfyldte Krater fra Udbruddet i 1821. Den stikker sin hvide Snude ned i Gruset for igen at hæve den sort og snavset; men fra den kom en meget kort, maaske kun tusinde Alen lang og tredive Alen bred Jøkelelv, der syntes mig den strideste, jeg har set. Sigurd saa spørgende paa mig. — Vi kom over; men det var nær gaet galt. — Han trøstede mig imidlertid med, at længere op ad Dagen blev den nok værre, naar Solen havde skinnet endnu mere.

Saa gik vi ind i Torsmark, den vildeste, mest sønderrevne Dal, jeg har set paa Island. Den var engang beboet; men er forlængst lagt øde. I et lille Birkekrat, der stod som Rest af Fortidens Herlighed, spiste vi vor

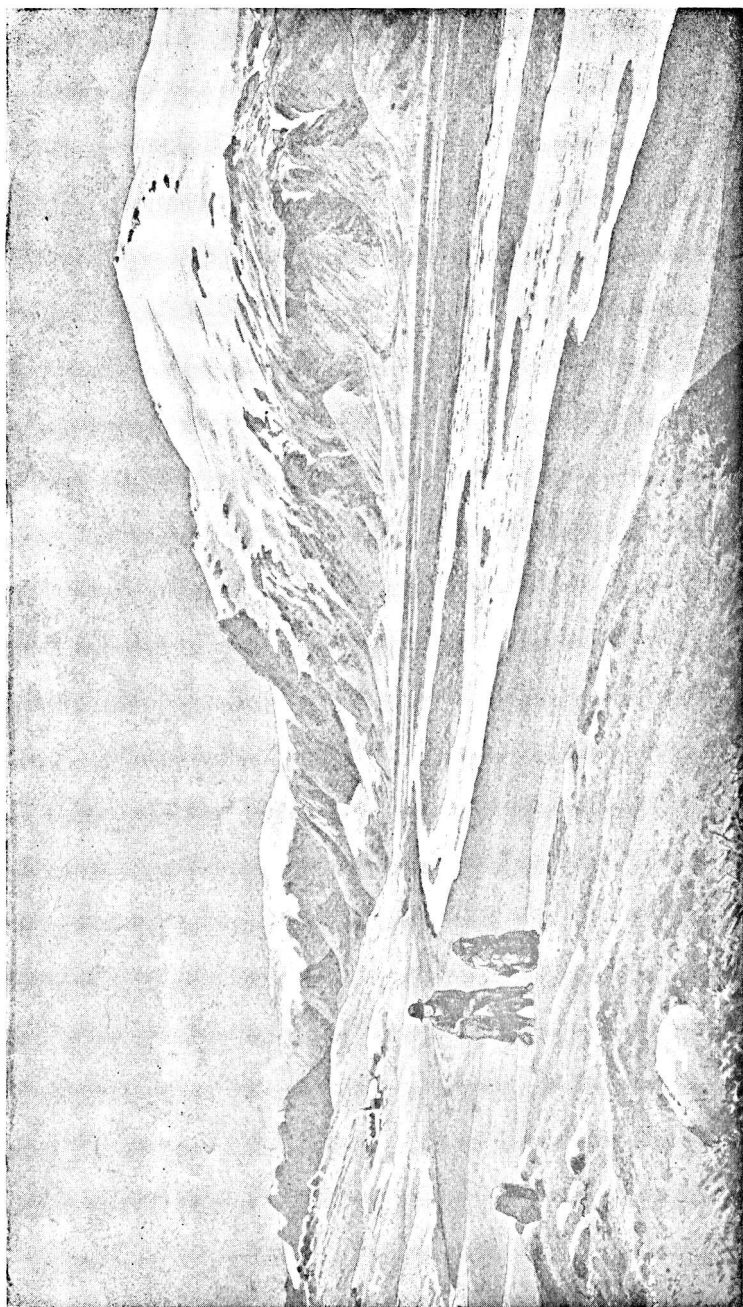
Frokost, medens Bækken rislede, Smaafuglene kvidrede og Solen skinnede — næsten alt for varmt, naar man tænkte paa Elven.

Tilbageturen gik dog godt; vi traf Hestene i Dalen, skiltes fra Tomas, som red hjem, og fortsatte, forbi en Kløft med et ensomt 15 Alen højt Rønnebærtræ, til Gaarden Eyvindarholt, hvor vi overnattede. Nu gik det videre langs den stejle Fjældvæg, der begrænser Øfjælds-jøklen mod Nord, Øst og Syd og ned ad hvilken prægtige Fosser ved Gaarden Seljaland styrter deres snehvide Vand.

Her fik jeg en lille Dreng fra en af Gaardene til at vise mig en Sti, som førte gennem Grønsvær og Blomsterflor ind under en af disse Fosser. Jeg gav ham til Gengæld nogle Smaapenge. Aldrig skal jeg glemme den Sjælefryd, som stod malet i de lyse Drengøjne. Et Øjeblik saa han paa Pengene, som han holdt i den lille Haand, siden paa mig, og derpaa løftede han begge Armene op mod mig og slyngede dem om min Hals, idet han efter Landets Skik kyssede mig til Tak.

Et Øjeblik efter sprang den lille Fyr hjemad. Jeg saa ham standse et Par Gange og se ned i Haanden. Saa red vi af Sted igen langs Fjældsiden med overskyllede Sander og Havet til højre. Vi passerede Præstegaarden Holt, hvis Marker stadig oversvømmes og dækkes af Grus. Af og til saa vi i Fjældvæggen til venstre en af de omtalte Huler, der benyttes som Faarefolde eller Høhuse, og som ofte er lukkede med Døre. En af dem var en Tid Tinghus. Langs Fjældsiden staar en Række Gaarde i Læ for Jøklen, men udsatte for Fjældskred, bl. a. den store og nymodens indrettede Torvaldseyri; andre Gaarde ligger med lang Afstand i en Række ved Kysten.

Oppe paa Jøklerne glimter den evige Sne, og nede paa den flade Slette ved Havet bølger de faa Terrængenstande i Straalevarmen og antager forunderlige Former paa Grund af Lysbrydningen og det flitrende Sollys. En Flok Ungkvæg, som driver om ved Stranden, synes kæmpemæs-

PARTI VED ØFJELDSJÖKLEN (t. v. Hildarende, i Baggr. Torsmark inderst i Dalen, i Forgr. Markarfjor).

sige Elefanter, og yderst i Horisonten hopper og sitrer Øer og løsrevne Bakker og Flager. Stundom skærer en lys hvid Stribe sig ind gennem Landskabet fra Isbræen til Havet. Det er Jøkelelven, der bruser af Sted med frygtelig Fart. Et Par enkelte Struntjægere, der har Unger i Nærheden, tegner deres sorte Skikkelser i Luften eller paa Bredden. Ingen Lyd af summende Bier, brægende Kvæg eller Malkepigernes Sang lyder i Ens Øren. Den store Stilhed hersker overalt — fra Jøkel til Hav.

Om Aftenen passerede vi den prægtige Skogarfos og kom til Gaarden Skogar, hvor alle Folk mejede Hø; thi det havde regnet i lang Tid, og nu maatte Tiden benyttes. Selv en ung Pige med den ene Arm i Bind gik og puslede lidt med. Hun havde for otte Dage siden brækket Armen ved Skulderen — stakkels Pige! Men Bonden havde selv behandlet hende, og hun mente, det gik nok uden Læge, thi der var jo ingen Tid til at sende Bud efter ham.

Islænderne er et haardført Folk!

Den næste Jøkelelv laa ikke langt fra Gaarden — det var den berygtede Jøkelsaa paa Solhejmasanden, der kommer fra en Gletsjer, som skyder sig ned fra Myrdalsjøklen, og hvis Ende, ifølge Thoroddsen, ligger 150 Fod o. Havet. Den Aften, vi kom, var Elven efter Sigende impassabel.

Næste Morgen tegnede Øfjældsjøklens og Myrdalsjøklens hvide Kupler sig mod den skyfri Himmel, og Solen glødede og smeltede Is og Sne.

Bonden laante os Heste til Overgangen. Da vi over den øde Solhejmasande kom ned til Elven, mærkede vi straks en afskyelig Lugt som af raadne Æg. Det var selve den snavsede, hvidgule Flød, som stank af Svovlbrinte (deraf Navnet Fulelæk); thi under det atten Kvadratmile store Jøkelkompleks skjuler sig Vulkaner, som til daglig kun giver sig til Kende ved den ilde lugtende Stank, men som med Mellemrum forkynder deres Tilstedeværelse ved Udbrud med Drøn, Jordskælv

og Jøkelløb, hvilke fører mægtige Ismasser, Sand og Grus ud over Sletterne.

Jøkelsaaen har gennem Sanden banet sig et dybt Flodleje paa sin korte Vej til Havet.

Vaade lige til Sædet blev vi; men vi kom lykkelig over. Under Overgangen hørte jeg et Par Gange en Lyd som af fjærn Torden. Jeg tænkte, at det var Bræen, som »kalvede«; men Bonden forklarede, at det var Stenene i Bunden, som Strømmen væltede mod hinanden.

Atter Farvel til en af Sydlandets udmærkede Følgeomænd — saa gik det videre mod Øst i Retning af Vik; først et Stykke over Solhejmasanden, siden forbi det isolerede Fjæld Pjetursey, i hvis Nærhed et Par Jøkel-elve havde ødelagt Græsgangene og hvor Præsten i den Anledning var i Færd med at flytte sin Præstegaard.

Sanderne hører nu for en Tid op, og Myrdalsjøklens Randfjælde strækker sig tæt til Havet. Nu er vi i Bygden Myrdal, og her skærer en tæt bebygget, græsrig Dal sig ind i Landet.

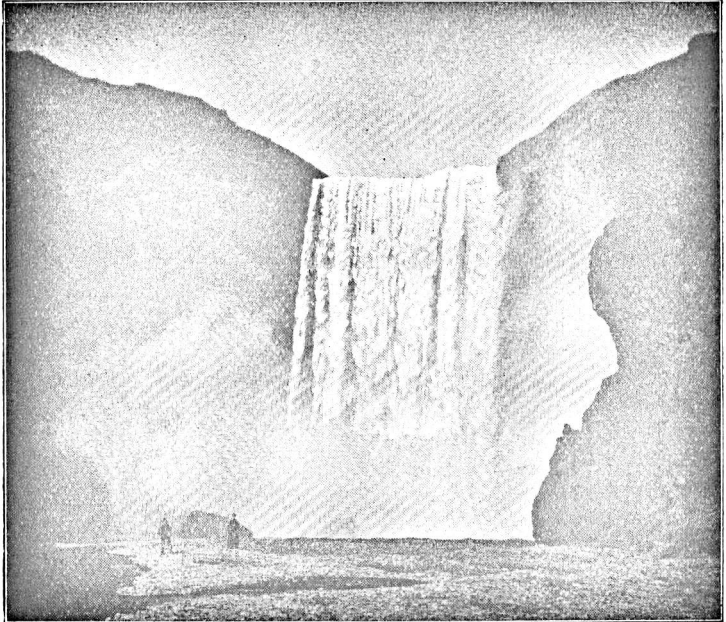
I taaget Vejr besøgte vi Kap Portlands stejle Klipper, hvor Søfuglene yngede og ud for hvis Kyst engelske Trawlere laa tæt inde under Land. Saa gik det op over Reynisfjæld, fra hvis Top vi over Taagen saa Jøklerne ligge solbelyste, derpaa steg vi ned til Handelsstedet Vik, der ligger paa Kysten ud for en Dal og paa hvis Rhed Handelsskibe i godt Vejr tør vove at ankre. Det er, som berørt, det eneste Sted paa hele Syd- og Sydøstkysten, hvor dette kan ske, og først ved Hornefjord i Øster Skaftafellssyssel bliver det atter muligt for Skibe at komme ind til den grundede Kyst.

Fiskeri drives derfor kun faa Steder, hovedsagelig fra Myrdalen, derimod ikke paa Sanden Øst derfor.

Fra Vik fortsattes Rejsen endnu et kort Stykke forbi Myrdalsjøklens Forbjærge, der gaar lige ud til Havet og til hvis Dale vi gjorde en Afstikker. Derpaa red vi op paa Høfdabrekka, hvor en Gaard og Kirke ligger 450 Fod over Havet, flyttet herop for at undgaa Jøkelløbene fra Katla. Herfra havde vi en udmærket Udsigt mod

Øst over Myrdalssanden helt over mod Øræve. Nærmest, ved Havet, saa vi Hjørlejfshøfden, hvor Landransmanden Hjørlejf blev dræbt, og paa hvilken der ogsaa ligger en Gaard højt til Vejrs, flyttet derop af samme Grund som ved foregaaende.

Efter at være steget ned ad Høfdabrekkas stejle Skrænt, paa hvilken Maager og Søfugle rugede, passerede

Skogarfoss.

vi den store, øde, vegetationsløse Myrdalssande, der er dækket op af Jøkelgrus og Sand, og over hvilken Isbjærge og Vandfloder adskillige Gange er gaaet hen.

Af og til red vi i timevis i Vand over Forgreningerne af Jøkelelvne fra Kattaomraadet. Vi besøgte Tykkebæ, hvor der i gamle Dage var et Kloster, den Gang da Egnen endnu var frugtbar og rig, og vi sov en Nat hos Præsten i Myrar, Sira Bjarne Einarsson.

For nogle Dage siden var hans Broder druknet i en

af Elvene, og dennes Lig var endnu ikke fundet. — Saa-danne Ulykker sætter deres Præg i Befolkningens Karakter.

Vi drog videre over Kudafljot, som det tog $\frac{3}{4}$ Time at passere, siden kom vi over andre Elve, Lavamarker og øde Sander, hvor der groede Marehalm eller Sandhavre, som stundom høstes for at bruge dens Korn til Brød.

Ude paa Kysten saa vi Vraget af det franske Hospitalsskib »St. Pierre« ligge. Vi var nu i Bygden Medalland og besøgte undervejs en Bonde, hvis Stue var fuld af Genstande fra strandede Skibe, bl. a. saa vi et Navnebrædt fra en fransk Fiskerbaad »Gazelle fra Paimpol«, til Vidnesbyrd om, hvor uendelig farlig denne grundede Kyst er for Søfolk. Kortene er ikke gode, og Landkending kan selv i sigtbart Vejr vanskelig faas paa de flade Sander; det er derfor ikke underligt, at det ofte gaar galt for Skibe, som nærmer sig Kysten.

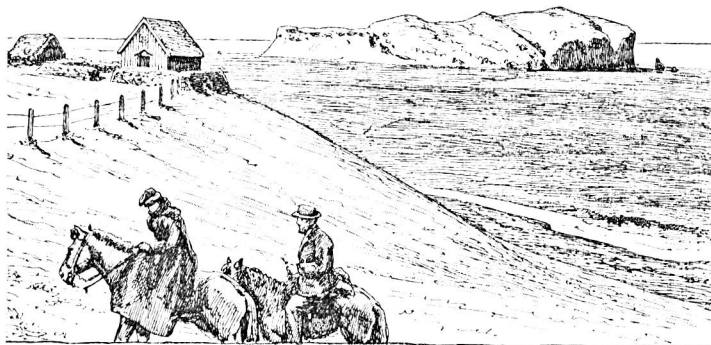
Derpaa kom vi ind i Bygden Landbrot med sine uendelig spredte Gaarde.

Til Slutning gik vi over Skaftaa, og om Aftenen naaede vi Prestbakke, hvor vi overraskedes ved at finde et yndigt hyggeligt Hjem hos Sira Magnus Bjørns-son i en fredelig, smuk, blomstersmykket Dal mellem Fjældene, og hvor vi modtoges med udsøgt Gæstfrihed.

I Præstegaarden var der Højtid; Nabopræsten havde været der samme Dag og taget Præstefolkene til Alters. Der var blomstersmykkede Skaale og Højtidsstemning.

Det er ingen Spøg at være Præst i disse Egne. Sira Magnus havde fire Mil til sin Annekskirke Kalvafell, og tilmed over den farlige Elv Kudafljot. Turen til Kalvafell havde han kun sjældent gjort hen og hjem paa én Dag. Sidste Gang var en Juleaften, da han vilde overraske sin Hustru; den Julenat glemmer han ikke let. Det gik gennem Is, Vand og Sne, — men hjem til den lyse, venlige Præstegaard, hvor ogsaa jeg fandt et midlertidigt Hjem, og hvorfra Præsten og jeg gjorde en Udflugt mod Øst til Nupstad. Vejen gik langs Højlandets Af-fald, forbi Gaardene i Bygden Sidas østlige Del, der stod i

Rækker paa frugtbar Bund, saa i en Bue mod Syd udenom en Lavamark, over Hvervesfljot med dets bløde, sejge Dynd i Bunden og straks efter over den slemme Djupaa langs den lille Bygd Fljotshverves Gaarde, foran hvilke vældige Lavamarker og Sander opfylder den store Slette til Havet og hvor der paavistes et Par Ødegaarde, medens mange er helt forsvundne. Gaarden Nupstad ligger Syd for det mægtige, skønne Fjæld Lomagnup, der en Gang som en Pynt strakte sig ud i Havet, og fra hvis Fod vi saa ud over den vældige Ørken Skejdaraasanden til Ørævejøklen. Efter et lille Trip ind i Dalen, hvorfra den farlige Jøkelelv Nupsvandene kommer, og i hvis Inderste der

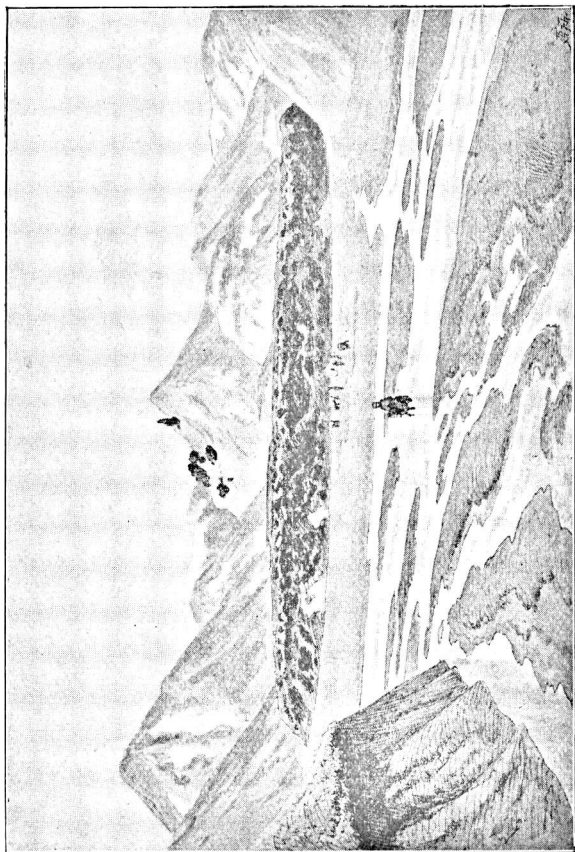
Hjorleifshöfden set fra Höfdabrekka (i Mellemgrunden Myrdalssanden).

ligger Birkeskove tæt op under Jøklen, hvor vilde Faar holder til, gik vi næste Dag tilbage til Prestbakke.

Jeg besluttede mig nu til at vende tilbage til Reykjavik ad en Fjældvej bag om Myrdals- m. fl. Jøkler — den saakaldte »øvre Fjallabaksvej« (∴: Vejen bag om Fjældene). Fra Prestbakke gik det, følgende Fjældranden og Gaardene langs Skaftaaen, mod Vest. Snart naedes Kirkebæ, hvor efter Sagnet de første irske Beboere af Øen levede, hvor der siden var Kloster i Katolicismens Dage og hvor nu Sysselmanden Gudlangur Gudmundsson bor. Han var ikke hjemme, men hans elskværdige Hustru og

Døtre fulgte mig til Gaarden Holt, hvor gamle Runolf boede, der havde ledsaget Professor Thoroddsen i det Indre, og som var kendt paa de Veje, jeg agtede mig.

I gamle Dage laa Gaardene i Sidabygden for en Del

Obsidianspids i Lavamark i Namskvi'sl.

nede paa Sletten; men efter at de var ødelagte af Lavastrømme blev de flyttede længere op. Nu vises der enkelte Steder Ruiner af de ødelagte Gaarde; men de fleste er dækkede af de Lavastrømme, der som et stivnet Hav viser sig for Øjet saa langt man kan se mod Syd.

Den 10. gik Runolf med os over Skaftaaens lavafyldte Seng i mange Krumninger til Bygden Skaftaatinga, der som en frugtbar bred Dal skærer sig op i Højlandet. Den egner sig godt til Faareavl; men i gamle Dage før Udbruddene og Lavaløbene gennem Skaftaadalen (1783) var den langt mere frugtbar og befolket. Vi fulgte Skaftaaens vestre Bred mod Nordvest.

Undervejs undersøgte jeg forskellige Ødegaarde, bl. a. ved »Tolvahringur« ved Skaftaaen. Om Aftenen laa vi i medbragt Telt ved den nordligste lille Gaard i Skaftaatingerne, og næste Dag, den 11., brød vi op i Retning af Torvajøkel over et bølgeformet, øde Terræn, hvorfra vi havde en glimrende Udsigt over Myrdalsjøklen og Katla, Skaftaaen og dens Kildesystemer, i Retning af Lakis Kraterække og Vatnajøkel. Efter at have passeret Vandskellet mellem Skaftaa og Tungnæaa, kom vi ned langs Torvajøklens Nordrand gennem vilde Dalstrøg og teltede om Aftenen ved Namskvísl, hvor der fandtes en varm Kilde, omgivet af lidt Vegetation, i Udkanten af det saakaldte »Laugahraun«, en Obsidianstrøm, op fra hvilken der hævede sig en Spids som en Næse paa et Ansigt.

Den 12. August gik vi forbi Fjældsøer og gennem et bjærgfyldt Terræn i en stor Bue mod Vest og Syd udenom Heklaks Sand- og Lavamarker til Galtalækur, den øverste Gaard i Bygden og hvorfra Udflugten til Hekla plejer at foretages.

Herfra gik vi over det sumpede Lavland til Tjorsaa-Broen og videre over Lavastrækninger til Hraungerdi Præstegaard, hvor vi modtog Gæstfrihed for Natten. Derfra red vi den 14. August til Reykjavik ad den nye Landevej.

III.

Rejse gennem Øster Skaffafellssyssel i 1902.

Erkendelsen af at navnlig Islands Sydkyst — men iøvrigt hele Kysten — var meget mangelfuldt kortlagt førte til, at Generalstabens topografiske Afdeling fik Midler bevilget til en ny Triangulation af førstnævnte, i hvilken Anledning Chefen for den nævnte Afdeling, Oberstløjtnant E. C. Rasmussen, betroede mig det ærefulde Hverv at træffe visse Forberedelser for de to Opmaalings-ekspeditioner, der i 1902 blev udsendte, den ene fra Reykjavik mod Øst under Kaptein P. V. Hammershøj, den anden fra Hornefjord mod Vest under Kaptein L. P. Lund-Larssen. — Efter den 27. April at være afrejst fra København foretog jeg i Reykjavik og Omegn bl. a. Indkøb af Heste og Engagement af Følgemænd m. v. til Ekspeditionerne, hvorefter jeg sammen med Professor Thoroddsons mangeaarige Rejseledsager, Lærer i Havnefjord Ögmundur Sigurdsson, der var engageret som »kendt Mand« rejste med Dampers til Havnefjord for at træffe lignende Forberedelser der.

Siden 1882 havde der ikke paa Island været saa koldt et Foraar som i 1902. Drivisen blokerede Nordvest-, Nord- og Østlandet, ja selv helt ned til Sydkysten naaede den. Endnu i Midten af Maj Maaned laa der paa Sydøstlandet Is fra Ingolfshøfden og Øst efter. Flere af Handelsstederne i de af Isen blokerede Egne havde derved ikke faaet Tilførsel af Varer, og der var mange Steder stor Mangel paa saadanne.

Befolkningen i disse Egne maatte da over Land ved lange Rejser søge til andre Steder; men det var yderst besværligt og kostbart, da der paa denne Tid af Aaret altid er Hømangel, og Hestene efter Vinterens Sulteføde som oftest er i en ynkelig Forfatning, og dette saa meget mere i 1902 paa Grund af Isen og Kulden. Navnlig i Hunavatns Syssel var det rent galt; men ogsaa i Øster

Skaftafellssyssel paa Sydlandet var Mangelen paa Fødemidler overordentlig stor. Mel var saaledes en sjælden Vare, Kaffe og Sukker ligeledes. Først i Slutningen af Maj var Isen borte her; og man ventede med Længsel Handelsskibets Ankomst til Hornefjord; Kulden vedvarede endnu til Begyndelsen af Juni, og vi havde endog indtil 12 Graders Kulde om Natten. — Trækfuglene flokkedes, »som vilde de rejse igen«, og af Lammene, som færdedes ude, døde mange. Græs var der næsten intet af, og Høbeholdningerne var paa de fleste Gaarde helt opspiste.

Der betaltes indtil 6 Kroner pr. 100 Pd. Hø. De fleste af Husdyrene, baade Heste, Køer og Faar maatte derfor søge sig Føden ude; men denne var i Ordets egentligste Forstand kun Sulteføde.

Man længtes efter Varme og Regn for at faa Græsset til at gro.

Kulden havde været saa stærk, at Jøkelevne næsten intet Vand førte. Deres Flodlejer var omtrent tørre og derfor lette at passere. Selv den frygtede Jøkelsaa paa Bredemarksanden lod sig for Tiden passere, uden at Vandet naaede Hestene til Knæene.

Navnlig i den sidste Uge af Maj rasede der en Nordenstorm, med isnende Kulde; den 31. lagde den sig, og lidt mildere Vejr indtraadte.

— — —

Da vi den 19. Maj med indtrædende Højvande dampede ind ad det smalle Indløb til Hornefjord for at ankre, i Nærheden af et gammelt Vrag, kom der straks to store Baade fulde af Mennesker og Gods paa Siden. Ilsomt skyndte Folkene sig op paa Skibet, som de med Spænding havde ventet; thi det var Udvandrere, som vilde have været ilde stedte, om de ikke var komne med, nu da de havde solgt alle deres Ejendele og for deres faa Penge havde købt sig Billet til Nordamerika — dette Hjemsted for saa mange Islændere, der har forladt deres Fødeø, fordi Forholdene der ikke syntes dem taale-

lige — men til stor Skade for Landet, som i Tidernes Løb har mistet Tusinder af sine Børn paa denne Maade.

Det er et broget Selskab, der bevæger sig op ad Skibets Faldrebræppe. Gamle Mænd og Børn, Folk, der har Fremtiden for sig, men ogsaa flere, for hvem man skulde synes, der ikke var stort mere at vente i Livet.

Men Udvandringslysten har betaget dem alle. Naar den blusser op paa en Egn, rives der mange med, som aldrig før har drømt om at forlade deres Fædreneegn. — Anledningen, ja den er forskellig. Slægtninge i Amerika, (navnlig i Kanada) hvem det er gaaet godt, skriver f. Eks. hjem om den Lykke, de har gjort, ja stundom sender de endog Penge hjem til Rejsen. — I Winnipeg er der nemlig en hel Koloni, hvor man vedbliver at tale Islandsk, og hvis Menighed holder islandske Præster, udgiver islandske Blade osv. En eller anden af disse amerikanske Frænder vender maaske hjem paa Besøg og giver Folk Lyst til at følges med ham tilbage. Han er maaske endog Agent for et Udvandringsselskab, men det fortæller han selvfølgelig ikke. Han kommer maaske netop paa en Egn, hvor Forholdene er yderst slette, som det f. Eks. i 1902 var Tilfældet flere Steder, — saa taler han om, hvor godt Folk kunde have det, naar de kunde blive fri for alt det, som trykker hjemme, og saa tager Fantasien Flugt, og mange bryder ud.

Det er navnlig slige Agenter, som gør Folk misfornøjede med alt paa Island; de prædiker for dem om Mangelen paa Arbejdskraft paa Landet, fordi Folk søger til Handelsstederne, om det daarlige Marked for Varerne, om Pengemangelen i Landet o. m. a. De dadler Klimaet, de politiske Forhold og Islændernes stadige Kævlerier osv. osv. — Nej i Amerika — det frie Amerika — der er der bedre, siger de.

Mange lader sig bedaare af denne Tale. Og saa gaar det som her i Hornefjord, hvor den nærmeste Anledning til Udvandringen var en Ildebrand. Ejeren fik Assurancesummen udbetalt med 3700 Kroner, en uhyre

Mængde rede Penge paa Island. De kom i Cirkulation, og de Folk, der var saa heldige at komme i Besiddelse af dem, kunde nu tænke paa at drage bort.

Udvandreraskaren udgjordes af følgende Personer:

En Enke paa henved de Femti, der var Forpagterske paa en lille Gaard. Hun solgte sine Kreaturer for nogle Hundrede Kroner for at kunne udvandre med 3 smaa Børn.

En meget svagelig ugift Pige paa halvthundrede Aar, som tilmed var halvfjøllet, og som lige netop havde Penge nok

Ved Randen af Bredmarksjöklen. (I Baggr. »Jökulsaa paa Bredemarksanden«.)

til at komme til Amerika for, men ikke mere. Hun sagde, hun havde en Søster i Amerika, som hun vilde opsøge; men hvor denne boede, vidste hun ikke.

En 60aarig Mand med en svag Kone og to smaa Børn, hvilke efter al Sandsynlighed inden ret længe vilde være kommen paa Fattigvæsenet. Mandens Broder (ovennævnte Bonde, for hvem det var brændt) laante Sognet 400 Kroner, for at man kunde sende Familien af Sted, — saa var man fri for i Fremtiden at faa den paa Fattigvæsenet.

En 60aarig Bonde med Kone og 4 Dreng. De havde Penge nok med til at staa den første Tid igennem.

En 50aarig Bonde med Kone og Datter samt to smaa Drenge (Fostersønner) samt en gift Søn med Kone og et Barn; de havde ligeledes lidt Penge med og var iøvrigt arbejdsdygtige.

En Bonde, som havde ejet $\frac{1}{5}$ af en Gaard, med Kone og 2 Børn og en gammel Fader. Ogsaa de havde lidt Penge med. Deres Motiv til Udvandringen var kun et pludseligt Indfald. Det samme gjaldt en 40aarig Bonde med Kone og 2 Smaabørn. Alt ialt var der saaledes 32 Personer.

For fleres Vedkommende stillede Udsigterne sig ikke saa daarlig, nemlig for dem, der havde lidt Penge til at staa den første Tid igennem, og som iøvrigt var arbejdsdygtige; men som man vil se, var Forholdet for ikke faas Vedkommende ganske det modsatte. Selv om Islænderne i Amerika nu maaske vilde hjælpe dem lidt der ovre i den første Tid, kan Udvandrerne dog ikke i Længden gøre Regning paa at blive støttede — og saa bliver Udsigterne til at ernære sig vistnok værre for dem, end om de var bleven hjemme.

Hvor ubetvingelig denne pludselige opflammende Lyst til at udvandre kan være, fremgaar af følgende: Den ene af de gamle Bønder, der udvandrede med Hustru og flere Børn, har en voksen Søn, der i nogen Tid har været i Amerika, hvor han forøvrigt havde det taaleligt godt. Denne Søn fraraadede Faderen at rejse derover, men det var forgæves; den gamle havde besluttet det, og det maatte blive, som han vilde. Sønnen vilde imidlertid ikke udvandre igen. Han er ugift og taler udmærket Dansk. Han har nu overtaget Forsørgelsen af en syg, fader- og moderløs Dreng, Sønnen af hans afdøde Søster. De to er nu de eneste af hele Familien, der er bleven tilbage. Jeg spurgte ham, hvorfor den gamle Fader vilde afsted, om der var noget, der trykkede ham. Han rystede vemodigt paa Hovedet og sagde, at Faderen pludselig var bleven saa ked af alle Forhold hjemme paa Island, at han ikke var til at holde tilbage.

For Bønder, der ejer Gaarde i det indre af Landet, er Forholdene ogsaa f. T. meget vanskelige paa Island. Der er en Higen efter hurtigere og nemmere Fortjeneste ved Fiskeri end ved Landbrugets Arbejde. Folk søger deres Fortjeneste paa Havet eller drager til Handelsstederne, hvorved der bliver den føleligste Mangel paa Arbejdskraft paa Landet. Kommer nu hertil dels, at Landmanden som berørt ofte har daarligt Marked for sine Varer, dels Pengemanglen paa Island, og navnlig den

uheldige Maade, Handelen hidtil har været drevet paa — som Tuskhandel — forstaar man, at Enkelte kan mistvivle om Fremtiden og saa søge sig en bedre Fremtid i andre Lande.

Vi blev særdeles godt modtaget hos Grosserer Thor E. Tulinius' Faktor paa Höfn (Havn) Hr. Danielsson. I de følgende Dage medførte vort Hverv, at vi færdedes i Egnen paa begge Sider af Hornefjordsfljotet. Bl. a. besøgte vi Distriktslægen Hr. Torgrimur Tordarson, der var mig til stor Nytte ved sit indgaaende Kendskab til Egnen, ligesom vi gjorde en længere Udflugt mod Vest til Kalvafellstad Præstegaard. Derpaa red vi tilbage til Hornefjord for straks efter at fortsætte Riddet mod Øst til Berufjord, idet vi passerede det berømte Almannaskard, hvorfra der er en glimrende Udsigt over Hornefjordsfljotet med dets Øer til Jøklerne og Øræve. Vi overnattede i Bygden Lon hos Præsten i Stadarfell Sira Jon Jonson og fortsatte den næste Dag til Hof Præstegaard, hvorfra vi i Baad naede Djupivaag.

Herfra vendte vi i Damper tilbage til Reykjavik, hvortil vi ankom den 5. Juni. Generalstabens Opmaalingsekspeditioner var Dagen før ankomne.

Jeg ledsagede nu Hornefjordsekspeditionen til dens Udgangspunkt, hvorfra jeg som vi nedenfor skal erfare, gennemred hele Islands Sydkyst til Reykjavik for at ordne Materiellets Fremsendelse og Udlæggelse i Depoter.

I 1902 var det Sydkystens Triangulering, det drejede sig om, med andre Ord den nøjagtige Bestemmelse af et vist Antal Punkter i et Trekantnet, som siden kunde benyttes til en Detailmaaling.

Disse Punkter afmærkedes ved Signaler, som opbyggedes bl. a. af 8 Alen lange Jærnstænger, og da de for at ses paa lang Afstand ofte maatte stilles paa høje vanskelige tilgængelige Tinder, var det ikke noget let Arbejde. Hertil kom nu, navnlig i Skaftafells Syslerne den overordentlig vanskelige Passage over Jøkelelvne.

Hornefjordsekspeditionen under Kaptein L. P. Lund-Larssen med Kaptein N. M. Petersen, Premier-

løjtnant P. F. Jensen, 4 Guider og 4 Militærarbejdere ankom som sagt den 12. Juni til Hornefjord. Nogle Dage efter kom Grosserer Tulinius' Skib »Perwie« med vort Gods, og Arbejdet gik straks i Gang.

Et broget Liv udfoldede sig nu paa de flade Klippe-skær ved Handelsstedet, hvor det gjaldt at bringe Orden i det brogede Materiel: Signaler, Telte, Proviant (Konserver fra Beauvais), Redskaber osv., og hvor der snart mødte en Mængde Heste og Følgemænd, Folk med Slagtekvæg o. s. fr. De lyse Nætter toges til Hjælp, og mange Dage varede det ikke, inden de dygtige, fra Færøerne til saadant Arbejde vante Guider F. Hansen, A. Andersen, W. Olsen og L. Poulsen og de raske københavnske Militærarbejdere, under Officerernes Ledelse havde alt i Orden. Saa blev der bygget et lille Observatorium, og paa den hinsides Fljotet liggende smalle, sandede Strandbred rejstes der to store Signaler for Enderne af en $\frac{3}{4}$ Mil lang Linie, der skulde udmaales som Grundlinie (Basis) for Trekantnettet. Da det var gjort, udgik der Ekspeditioner under Officererne for at begynde Opstillingen af Signaler i de nærmeste Egne — og den 19. Juni afrejste jeg fra Höfn med en stor Karavane af Heste og Følgemænd for at føre store Mængder af Materiel og Proviant frem mod Vest — medens Jøkelelvne endnu ikke var opsvulmede i Sommervarmen.

I Baad gik Guide Olsen og jeg over Fljotet, men da det var Lavvande, gik vi i de indre Vige flere Steder paa Grund, og de raske Baadfolk maatte ud i Vandet og trække Baaden flot. Med nogen Besvær naaede vi ud i Strømmen, der var rivende nok, og derpaa den modsatte Bred.

Paa Sanden ved Indløbets vestre Side var der i Dagens Løb mødt 60 Heste, deri beregnet Rideheste og Pakheste med en halv Snes Følgemænd, hvilke Reppstyreren (∴ Sognefogden) den flinke Torleif havde samlet.

Byrderne var nøjagtig afvejede og surrede paa Kløvsadlerne; Jærnstængerne skulde slæbes ved Siden af Hestene, over hvis Hoveder de ragede højt op. Her var

ogsaa den raske Magnus Vigfusson, som havde ledsaget mig paa flere tidligere Rejser, mødt op med Ridehestene — alt var parat til Opbrud.

I den stille Aften hørte vi Brændingen bruse som »Vestervovov« hindsides Sandrevlen og af og til rejste der sig hvide Skyer op over denne, naar Brændingen steg, thi det havde været Storm i flere Dage, og Dønningerne havde ikke lagt sig. Endnu var det bidende koldt, til Trods for, at vi var i Slutningen af Juni Maaned. Over det flere Mil brede deltaligende Land, hvor den hvidgule Lon skar sig ind og strakte sig op mod Fjældene, saa vi Bræernes hvide Flader skyde sig ned mod Lavlandet, hvor de saa ofte har bredt Død og Ødelæggelse ud over frugtbart Land.

Karavanen skridtede i en lang Række henover Sanden, paa hvis golde Jordbund enkelte Maager og Terner fløj op, naar vi kom i Nærheden af deres Ynglepladser. En enkelt Gang saa vi Terneæg i gamle Hestespør.

Medens Kolonnerne langsomt skred fremad, dvælede vi endnu en Stund for at ordne vort eget lille Train, saa satte vi afsted i en slank Galop hen over Sandet.

Efter et Par Timers Ridt naaede vi Gaarden Borg vort første Nattekvarter — til Slutning over dyndede Strækninger, hvor Overfladen bogstavelig talt gyngede under os, og hvor vi fik en Forsmag paa Passagen over Jøkelsandet.

Transportkolonnen holdt Hvil for Natten paa en nærliggende Gaard; thi Hestene havde allerede gaet flere Mil den Dag, eftersom de var hidsendte vidt og bredt fra.

Næste Dag skulde vi prøve de første Jøkeelve paa Sletten, inden vi naaede Foden af Bjærgene.

Ved Gaarden Flatø, der ligger paa en lav Forhøjning, var alt parat til Opbrud, da vi kom.

Der stod en Dis hen over Sletten. Det var blevet varmt igen, og i Refraktionen hoppede og sitrede de smaa Forhøjninger, Heste og Folk, medens Bjærgene laa i en Taage længere tilbage. Solen skinnede varmt, og

hele Sceneriet mindede mig om en Dag i Sahara. Lige-
som naar Araberne bryder op med deres Kamelkaravaner,
blev alt eftersat og bundet fast — og efter lange og
mange Overvejelser, Omladninger, Spark og Stød formede
dette Virvar sig atter til en lang Linie, foran hvilken
Høvdingerne (Reppstyreren og hans betroede Folk) red i
Samtale, medens Følgemændene, hver med sine 3—4
Heste, bundne den ene bag den anden, fulgte efter.
Efter denne Larm fulgte en forunderlig Stilhed, der kun
afbrødes af Jærnstængernes Raslen mod Sten eller Pak-
kernes sagte Skuren mod hinanden.

Saadan gaar det hen over Sletten; paa de grønne
Græssletter følger stenede golde Strækninger, men snart
ses en hvid Linie bølge forude — det er den første
Jøkeelv. For tre Uger siden red jeg over det samme
Sted, da var her kun en Bæk, som sivede hen mellem
Gruset, og nu en hel brusende Elv. Et Øjeblik's Stands-
ning for at efterse alt. Hver Mand har sine Heste i
Orden. Saa rider to af Førerne frem for at søge det
bedste Overgangssted. Vandet gaar Hestene til Bugen
og sprøjter op paa Siden — der er lidt blødt i Bunden,
men ellers intet væsentligt i Vejen. Derpaa gaar det
jævnt og roligt fremad, først et lille Stykke ned med
Strømmen, saa i en Bue op mod den til næste Bred.
Det er et smukt Syn at se den lange Linie af Heste
krydse over. — Atter passeres et Par lignende Elve, og
efter nogle Timers Marsch er vi ved Foden af Fjældene,
hvor der holdes Hvil i nogle Timer, for at Hestene kan
puste ud. Alt tages af, Hestene vælter sig og skynder
sig at græsse, medens Mændene spiser deres Mad. Vi er
ikke langt fra Gaarden Uppsalar («de høje Sale»), der
kun daarligt svarer til sit Navn, den ligger smukt og
højt, men »høje Sale« er der ingen af.

Jeg skal ikke trætte Læserne med en udførligere
Skildring af vor videre Færd ad de stenede, besværlige
Veje langs Foden af Fjældene. Næste Morgen før Dag-
gry naaede vi Kalvafellstad Præstegaard — det var det
første Sted, hvor der skulde oprettes et Depot.

Undervejs havde jeg haft Lejlighed til at bese nogle Tometer efter Søboder, der skrev sig fra en Tid, da Nordlænderne for over et Par Hundrede Aar siden kom til Sydlandet for at drive Fiskeri i Foraarstiden.

Efter alt at dømme gik de stundom over Vatnajöklen, og Mindet om de kække, unge Folk, der hvert Aar kom igen og som levede et lystigt, efter Sagnet alt for lystigt Liv, bevares endnu.

Efter Overleveringen plejede de at komme ned af Jöklen i Stadardalen, og her er virkelig ogsaa fundet Hestesko højt til Fjælds under Jöklen, som man mener til Vidnesbyrd om deres Togter. Det traf sig saa, at jeg netop kom til at bestige Jøkelranden paa dette Sted, der ligger i lige Linie Syd for det Punkt, hvor jeg i 1901 foretog et Ridt paa Jöklen fra Nordranden. Hensigten med Bestigningen var at bygge en Varde paa den høje saakaldte Midfellsøgg.

Da Egnens Beboere ikke tidligere havde været saa højt oppe i Fjældene, og saaledes ikke kendte Vejen til Tinden, sendte jeg et Par Mænd, forsynede med Alpetov og Reb op for at rekognoscere. De kom tilbage og meldte, al Opstigningen ikke frembød større Vanskeligheder.

Vejret havde i flere Dage været taaget og regnfuldt, og vi havde forgæves ventet paa at faa godt Vejr. Det udeblev; der var da intet andet at gøre end, til Trods herfor, at gøre et Forsøg.

Den 26. Juni om Morgenen var det atter tæt Taage over Fjæld og Dal; men vi haabede, at den vilde lette lidt op ad Formiddagen. Jeg besluttede derfor at gaa op.

En yngre Bonde, Einar, paa en nærliggende Gaard havde skaffet seks andre tildels unge Mænd; min Følgemand Magnus skulde ogsaa være med. Vi var saaledes ialt 9 Mand; men der skulde ogsaa slæbes et betydeligt Materiel med af Hensyn til Vardebygningen: En stor 8 Alen lang Jærnstang til Flaget, nogle Brædder til Ankere for Staaltraadsbardunerne en Del Værktøj, Snesko, Alpetov osv. Skistave havde vi alle i Hænderne; thi uden saadanne kan man ikke færdes i Fjældene og paa Fødderne havde vi islandske Hudesko.

Saa red vi med Materiellet en god Times Ridt ind i Bunden af Stadardalen, hvor Vatna-Jöklen skyder en smal

Bræarm ned tæt ved en Græsplet og hvor Hestene efterlodes, bundne paa Forbenene.

En Smule Proviant havde vi i Poser, dertil lidt kold Kaffe i Feltflaskerne — saa begyndte den lange Linie langsomt at stige op.

Jeg havde i sin Tid i de norditalienske Alper truffet en Kaptein ved Alpejægerne. Han gav mig et udmærket Raad vedrørende Fjældvandring:

»Gaa i Begyndelsen saa langsomt De kan og drik ikke Vand«. Jeg havde senere i Jotunfjældene i Norge sandet, at hans Raad var godt og holdt nu ogsaa her paa det samme.

Langsomt steg vi Fod for Fod op ad den stejle Fjældside i skraa Retning, bøjende frem og tilbage i Zigzag, idet vi af og til standsede et Øjeblik for at tage Pusten. Saa mødte vi en Sneskrænt, bøjede udenom og atter op over, til vi efter et Par Timers Vandring naaede et Plateau.

Folkene, der har de tunge Genstande, hvilede sig af og til lidt, idet de satte sig ned. Jeg syntes, jeg hvilede nok saa godt ved kun at støtte mig til Staven. Vi vandrede smaat fremad langs Hálsatinds Østside. I Taage saa vi snart Bræens hvide Flade ligge nedenfor os. Saa kom vi ind i løs nedstyrtet Grus. Stenene raslede nedad i Dalen ved vore Fodtrin, men fremad gik det, endnu en Times Tid. Da var vi naaede saa vidt, at vi saa Midfellsæggen, ligge ovenfor os, en temmelig stejl sne- og isklædt Skraaning. Over Isen laa et Lag Sne, der var i Færd med at tø bort.

Taagen var nu lettet over en Del af Landet nedenfor os, og vi saa over nogle lavere Fjælde hele den flade Kyst ned mod Hornefjord ligge for os. Solen glimtede et Øjeblik paa Sandrevlerne, Skærene og det flade udskyllede Land, og vi saa de hvide Linier, som Brændingen frembragte ved Stranden; men inde over Jøklens hvide Flade rugede Taagen, som snart efter igen skød fremad og dækkede Udsigten.

Borende Fødderne, der hidtil var blevne ømme ved at træde paa de skarpe Sten, ned i Sneen og støttende os til Stavene, søgte vi at komme fremad. Snart blev Fødderne imidlertid saa kolde og vaade af denne Vandring i Sne, at ingen af os havde Følelse i dem. Den raske Ejnar gik foran og fandt Vej. Der var ingen Revner i Isen, saa vi behøvede ikke at bruge Alpetovet. Anstrængte, men ikke helt udasede, skred Folkene opad, bidende sig fast med Hænder og Fødder og støttende sig til Stokkene. En klam Taage hyllede os ind og gennemisnede vore varme Legemer. Efter fem Timers Vandring naaede vi op til »Eggen«, hvor vi snart fandt et

Sted, hvor en forvitret Klippekam stak op af Isen. Da der ikke var andre Steder udenfor Isen, hvor vi kunde bygge vort Signal, besluttede jeg, at her maatte det være.

Folkene gav sig, saa trætte og gennemisnede af Kulde de var, straks til at rydde en Plet paa den smalle Ryg med en gabende Afgrund til den ene og Sneskrænten til den anden Side. Imedens vandrede jeg længere frem paa Ryggen til et Punkt, der i Taagen syntes mig lidet højere; men hvor det ikke var muligt at faa Varden anbragt. Da jeg vendte tilbage, var Arbejdet i fuld Gang. Efter $1\frac{1}{2}$ Times Forløb var der bygget en 4 Alen høj smuk Varde, op ad hvilken Jærnstænger strakte sig, og paa dens Top vajede et mørkt Flag.

Glimtvis saa vi — naar Taageskyerne drev bort — ind over Vatnajøklens hvide Flade i Retning af de Egne, hvor jeg forrige Sommer foretog mit Jøkelridt.

En Slurk kold Kaffe og en Bid Brød — Varden var bygget — og nu begyndte Nedturen, der til en Begyndelse var yderst fornøjelig. Med Skistokke som Styrestænger skraat bagud gled vi nu i susende Fart i nogle Minutter ned ad den samme Skraaning, der før havde taget halve Timer at bestige, men det gjaldt, saa snart ske kunde, at komme ud af Sneen med vore iskolde Fødder.

Da vi naaede Fjældvæggen igen, maatte vi længe arbejde med Fødderne for at faa Følelse i dem. Til sidst stak vi dem i Vand; det hjalp; men nu begyndte de skarpe Sten atter at blive ubehagelige. Dog nu var vort Arbejde lykkeligt tilendebragt, og vi hastede ned efter.

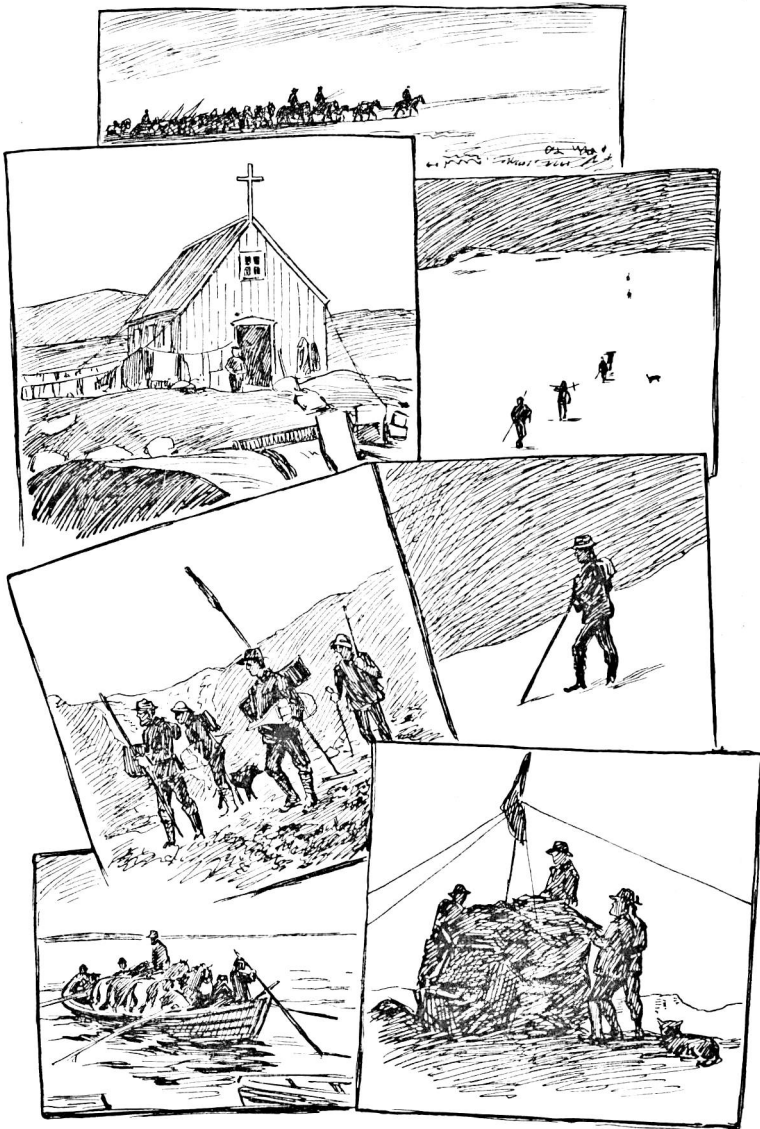
Taagen lettede atter, og vi skimtede langt nede i Dalen vore Heste som smaa Punkter. De havde forladt det Sted, hvor vi sidst havde bundet Fødderne paa dem. Da Taagen truede med at lægge sig nede i Dalen og vi saaledes ikke let vilde kunde finde dem, blev to af de raskeste Folk sendt ned for i Hast at faa dem samlede.

De forsvandt, og vi andre fulgte sindigt efter.

Saa kom vi ned til Sneskrænten, som vi var gaede uden om paa Opturen. Nogle af os prøvede paa at glide ned ad den med Skistokke som Styreapparat: men Farten blev for stærk. Jeg rutsjede af Sted ned i Fjældskredet og satte en Del Sten i Bevægelse. En af dem ramte Magnus og skar hans Fodbeklædning itu uden dog heldigvis at gøre ham større Skade.

Vi fandt vore Heste, der nu var fyrige efter det lange Maaltid, og vi sprængte i susende Fart hjemad til Præstegaarden over Elve, Moradser og Stensletter.

I Taagen, saa de med Skistokke bevæbnede Mænd ud som en Flok Riddersmænd med Landser.

Paa Opmaaling.

Da vi naaede hjem, var andre Officerer ankomne. Vi spiste sammen med dem og drak en Whisky i den stille Nat med 3 Stearinlys i Ølflasker paa Bordet.

Taagen var lettet, og det lysnede over Fjældene, da jeg fulgte min Kammerat ud til hans Kvarter. Saa gik jeg til Køjs i Hjørnet af Stuen, hvor der var redt til mig paa Gulvet, og hvorfra jeg hørte Køerne brumme inde paa den anden Side af Panelvæggen.

Ved at se, hvor forholdsvis let Bestigningen havde været, blev jeg bestyrket i Troen paa Islændernes Jøkel-farter i Fisketiden om Foraaret. Det er iøvrigt ikke blot her, men ogsaa længere mod Vest paa det bredeste Sted af Jøklen fra Skaftafell og Nord paa, at man mener slig Passage er foretagen.

Umuligt er det ikke. Englænderen Watts gik som bekendt i 1875 over Jøklen fra Nupstad til Kistufell; men det var en besværlig Tur der varede i 12 Dage over selve Jøklen.

Navnlig generedes han og hans Folk meget af Sne, men de foretog ogsaa deres Tur i Sommertiden (fra 25. Juni), tidligere paa Aaret holder Kulden Isdækket frosent, saa Passagen er lettere.

Imidlertid var Bønderne fra Øræve mødte op og havde begyndt at bringe Materialet til deres Bygd afsted.

Jeg fulgte den 28. Juni efter, ledsaget af Bonden paa Reynivellir den 62aarige Ejolf. Vejen gik hen langs Foden af Vatnajøkklens høje Randfjælde til Reynivellir, hvor jeg overnattede. Der bor to Bønder, hver har sine Huse.

Ejolf viste sig at være en sjælden opvakt og tiltalende Person. Han karakteriseres bedst gennem Fortællingen om sin Søn Gisles Død.

»Se, saadan hævner man sig paa Døden«, sagde han, smilende til mig, medens han strøg Fingrene gennem Haaret paa to mindre Børn, en Dreng og en Pige, der trykkede sig op ad ham, idet de paa Opfordring strakte Hænderne ud for at sige mig et Goddag.

»Det er mine Fosterbørn«, lagde han til, og jeg spurgte

ikke videre; men jeg tænkte, at deres Forældre maatte være døde, og at han havde »hævnet sig paa Døden« ved at tage dem til sig, skønt jeg ikke forstod den dybere Betydning heraf. Jeg vidste, at Ejolf med sin Hustru havde en Mængde voksne Børn, og formodede, at han havde antaget sig disse to, som det er Skik paa Island — blandt mere formuende Folk — dels for at gøre godt mod Fattigfolk, dels fordi de selv elsker Børn og savner saadanne, naar deres egne er blevne voksne. Senere erfarede jeg, at Ejolfs ældste Søn — Gisle hed han — var død for fjorten Aar siden under særegne tragiske Omstændigheder. Faderen havde ikke ret kunnet forvinde Tabet af den elskede Søn, til Trods for, at hans øvrige mange Børn trivedes godt og gjorde ham Glæde.

Da vi var blevne gode Venner, fortalte Ejolf mig selv de nærmere Omstændigheder ved Gisles Død, hvilke er i høj Grad karakteristiske for denne Mand, samtidig med at de ogsaa giver et Indblik i Tænkemaade og Livsvilkaar i disse mest afsides liggende Egne af Island.

Det var en af disse stille, lyse Nætter, Taagen laa oppe over Fjældtoppene, medens Dale og Sletter sløredes af en let Dis. Oven over Gaarden fra Kløften hørtes Vandets Brusen, og ude over Sandsletten tegnede Bredemarkkjøklen sin vældige Flade. Bag den skinnede Solen paa Øraves sneklædte Top, den højeste paa Island.

Vi vandrede sagtelig hen over Græssletterne i Samtale, satte os paa en Tue — og Ejolf fortalte:

»Gisle var 22 Aar for fjorten Aar siden, den Gang det sørgelige hændte, som jeg nu skal fortælle om. Han var saa klog og god — aa, den allerbedste Dreng.

Aaret før havde jeg oppe i Kløften bag Gaarden set en stor Sten, som var ved at løsne sig fra Fjældet. Den ludede ud over Skrænten og truede med at styrte ned. Jeg har altid været forsigtig, baade naar jeg og mine gik i Bjærgene, og naar vi red over Elvene, og jeg tænkte ogsaa straks den Gang, jeg opdagede Klippestykket, at det maatte jeg se at faa bort, saa det ingen Ulykke skulde gøre. Jeg havde dog ikke Tid den Dag; men jeg gik senere derop. Til Trods for, at jeg længe gik og søgte, var det mig dog umuligt at finde Stenen igen.

Saa var det en Sommerdag Aaret efter, at vi havde opdaget, at to af vore Faar — som det saa ofte hænder — var kravlede saa langt ud paa et Sted i Fjældet, at de ikke kunde vende og hverken komme op eller ned. De stod, som vi kalder det, i »Svelta« og maatte, som Udtrykket betyder, tilsidst dø af Sult, om de ikke blev hjulpne. Jeg bad

da Gisle gaa op for at hjælpe Faarene ned igen. Han forlod Gaarden ved Middagstid, Klokken 12, og hans to den Gang ganske smaa Brødre, som nu er voksne Mænd, Bjarne og Runolf — som De har set —, fulgte med for at staa i Vejen for Faarene, at de ikke løb en forkert Vej. Der gik omtrent fire Timer, da kom de to Smaadrenge ene tilbage og fortalte, at de var bleven kede af at vente paa Gisle, der havde faaet fat i Faarene, men som, da han var kommen et Stykke ned, havde opdaget, at han havde glemt sin Fjældstav, hvorfor han havde bundet Benene paa Faarene og efterladt dem hos Drengene for selv at stige op i Fjældet igen efter Stokken. — »Faarene laa nu deroppe; men Gisle var ikke kommen tilbage til dem«. Ejolf frygtede, at noget galt var paa Færde, og skyndte sig øjeblikkelig af Sted uden at sige noget til sin Hustru eller andre paa Gaarden.

Hurtigt sprang han ind i Kløften, og længe varede det ikke, før han fandt sit Barn liggende med Hovedet nedad i Vandet.

I Tindingen fandtes et Hul som af et Stik eller Slag, og i Nærheden laa Fjældstaven og en stor skarp Sten, som Ejolf kun alt for godt kendte. Det var den, han ikke havde kunnet finde. Den stakkels Dreng var aabenbart bleven ramt af den, var ikke straks død, men havde faaet ondt, det saa man Mærker af paa Klippen, havde da rimeligvis søgt ned til Vandet for at køle sig af, var her faldet i Afmagt og styrtet i Vandet, hvor der var dybt. Faderen, der ikke er ukendt med Behandling af Syge, fandt ham her, trak ham selvfølgelig op og gav sig øjeblikkelig til at foretage Op-livningsforsøg.

Medens han laa her og tumlede med Sønnen, var han stadig gennemtrængt af et inderligt Haab om, at det skulde lykkes ham at frelse dennes Liv; og idet han bevægede de slappe Arme op og ned og ind mod Brystkassen uden længe selv at trættes, fandt han, som han sagde mig, ikke Rum til at blive bedrøvet; han var kun vred — vred paa sig selv, dels fordi han ikke havde gjort alt for at finde den Sten, som han godt vidste var farlig og som han havde haft en Anelse om vilde bringe Fordærvelse; dels fordi han ikke var gaaet selv efter Faarene.

Længe havde Ejolf saaledes ligget bøjet over Sønnens afsjælede Legeme i den dybe Fjældkløft, da de to Smaadrenge, Bjarne og Runolf, kom vandrende for at se, hvad det blev til. De gav sig til at græde, da de opdagede, hvad der foregik; men Faderen, der begyndte at trættes noget, og som var bange for, at han ikke kunde holde ud længe nok, sendte

Drengene hjem efter Folk. Hulkende forsvandt de ned i Dalen. Lyden af de taktfaste Bevægelser, som Faderen stedse foretog med Gisles Legeme, blandede sig i hans eget pustende Aandedræt og afbrødes af og til af den spjættende Lyd af de ved Fødderne bundne Faar, som søgte at slide sig løs.

Endelig kom der Folk ilende til Hjælp baade fra Gaarden og fra Nabogaarden, der kun ligger nogle Minutters Gang fra førstnævnte. De hjalp nu straks Ejolf med Oplivningsforsøgene; men til Trods for, at disse fortsattes hele Aftenen og Natten til næste Dag, førte de ikke til noget Resultat. Gisle var og blev død, og først Klokkeren 9 om Formiddagen, da Solen atter stod højt, indsaa den bedrøvede Fader, at alt Haab var ude. Da lod han Gisles Arme falde, efter i 17 Timer intet Øjeblik at have opgivet Haabet om at se sin elskede Søn leve op igen.

Gisles Moder var ikke kommet til Stede. Hun havde Drengen ualmindelig kær — han bar ogsaa hendes Faders Navn — hun sad hjemme og græmmede sig, stille og roligt.

Man bragte nu Ejolf en Hest. Den var usadlet. Han satte sig op paa den og holdt Gisles døde Legeme foran sig, medens Folkene tavse fulgte ved Siden og bag efter. Saadan vendte Gisle tilbage til sit Hjem, hvor Moderen modtog ham saa roligt og behersket, at det undrede Ejolf. »Men hun kunde ikke græde mere den Gang, hun havde grædt sig træt«.

Som Skik og Brug var, lagdes Gisles afsjælede Legeme nu i hans egen Seng i Badstuen, hvor alle Husets Folk sov. Og her laa det i 24 Timer blandt de levende, indtil Kisten var tømret, — da blev det anbragt i et andet Rum.

Seks Dage efter blev Gisle begravet paa Kalvafelstad Kirkegaard, hvor der ses et tarveligt Trækors paa Graven, det eneste, som findes blandt de græsgroede Tuer, hvor Slægt paa Slægt er lagt ned.

Ejolf havde besluttet, som Skik og Brug fordrede, at Begravelsen skulde være højtidelig. Der var bedt omtrent 60 Mennesker til at overvære den og siden drikke Gravøl. Men forinden Gisle for sidste Gang forlod Gaarden, holdt hans Fader Husandagt i Stuen, hvor Kisten stod. Ved den var kun Gaardens Hjemme-Folk til Stede, samt de allernærmeste Slægtninge. Først læste Eyjolf en Bøn, derefter sang man en Salme, og nu førtes Gisle ud. Hans Kiste anbragtes tværs over en Hest. To Ligmænd red ved Siden og støttede den, medens Faderen, Moderen og de ældre Søskende foruden enkelte andre fulgte til Hest. Ligtoget bevægede sig langsomt af Sted den 2 Mil lange Vej til Kirken langs Fjæl-

dene, over Sanderne, tværs over Elvene, saa op i Fjældskraaning til Kirken, hvis Klokker begyndte at ringe, da Ligtoget nærmede sig. Efterhaanden var der fra de Gaarde, man passerede, stødt Folk til, og andre mødte ved Kirken fra Gaardene hinsides Kirken. Da Præsten havde holdt sin Tale, blev Liget baaret ud til Graven. Men her fulgte kun de nærmeste med. De knælede ned ved denne, medens den blev fyldt, og korsede den inden de forlod den, efter gammel Skik.

Saa vendte man tilbage til Kirken, hvor der blev sunget en Salme, hvorefter Begravelsen var forbi. Nu skulde Gravøllet holdes, og man skyndte sig hjem til Gaarden, hvor det blev holdt med al den brugelige Lystighed, Mad og Drikke. Husmoderen hjalp selv med at frembære Maden (Steg, Risen-grød, koldt Bord med Kaffe og Brændevin); hun var i Hjertet bedrøvet; men græd ikke. Det skulde jo saadan være.

»Der blev spist og drukket godt, og Folk var meget glade hele Natten til næste Morgen; men jeg var ikke glad«, sagde Ejolf sindigt. Saa sad han lidt og nu kom det: — »Han var meget bedre end jeg. Jeg vilde ønske jeg var lige saa vis, som han —«.

Atter forløb nogle Øjeblikke i Tavshed, da lød det

»Men nu har han det godt«!

Gisle ejede selv en Del Faar, derimod ingen Heste, thi han syntes det var for dyrt. Da han var død, solgte Faderen først alle Faarene for at faa Penge til Begravelsen, Gravøl og Præst, hvorefter han delte Resten af det indkomne mellem Børnene.

Nu er der gaaet fjorten Aar siden Gisles Død, og de smaa Drenge er blevne store; de er netop i den Alder, i hvilken Gisle døde. Ikke saa underligt, at Faderen er bange for at miste dem.

»Naar de skal over Jökelen, er jeg ikke rolig; men værst er det for mig, naar de gaar i Fjældene. Jeg siger al Tid til dem, at de maa være forsigtige og hellere f. Eks. blive Natten over hinsides Elven, naar den er vanskelig at komme over, end forsøge at komme hjem straks. Skønt det er svært at vente længe paa dem her hjemme, vil jeg hellere have den Kval, end at de skal vove noget for at komme tidligere hjem«.

Udsigt fra Reymveller over Bredmarksjøklen til Øræve.

Morgensolen skinnede den 30. Juni paa den vældige Jøkelflade, neden for hvilken den flade Bredemark-sande strakte sig, og bag hvilken Ørævejøklen over 6000 Fod høje isklædte Kuppel hævede sig. Inde fra Kløften, hvor Gisle døde, brusede Vandet, og hen over Gaardens grønne græsklædte Hjemmemark, hvor de gule Ranunkler stod som Stjerner paa en Himmel, fløj et Par Vipstjerter muntert af Sted. Saa førtes Hestene frem, baade Ridehestene og de med Bagagen opsadlede Kølvheste.

En af Ejolfs nette Døtre kom ud med et Fad Mælk. Det var til hendes Yndlingshest, som jeg skulde ride over Sanden indtil Jøkelaen. Medens den hurtig drak Fadet tomt, kærtegnede hun den; den strøg Panden hen imod hendes Legeme til Tak — og vi steg til Hest.

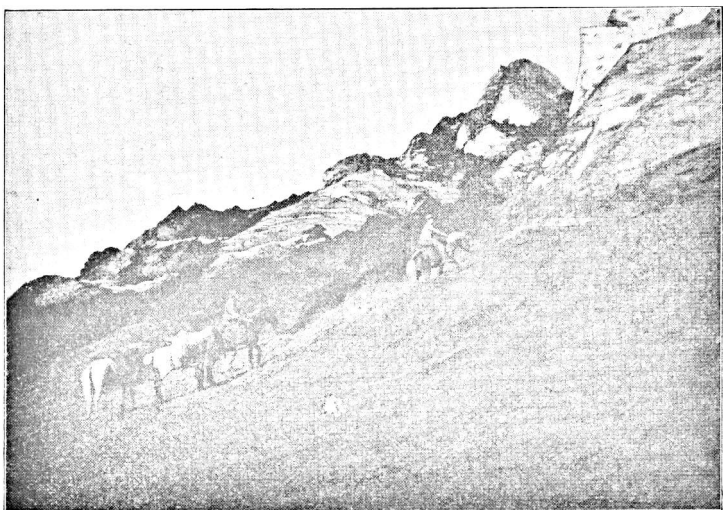
»Goda Ferd« (lykkelig Rejse) lød det fra den unge Pige, »goda Ferd« fra hendes Søster, som stod i Husdøren, og fra Moderen længere tilbage — vi takkede, og Karavanen satte sig i Bevægelse ud over Bredemark-sanden, der som et smalt Bælte ligger foran Jøklen af samme Navn.

Det store Spørgsmaal var, om vi kunde komme over Jøkelaen, der ligger omtrent midt paa Sanden.

Ejolf havde sendt Runolf og Bjarne ud til Elven Aftenen før, for at de skulde finde Vej over Jøklen, hvor-

ved Passagen over Elven kunde undgaas. De havde Telt med og skulde tilbringe Natten hinsides Elven, hvor der var et Græssted til Hestene.

Efter tre Timers Ridt over Sanden, hvor Grusdynger og Moræner laa opdyngede, og hvor Lommer, Svartbag og andre Søfugle yngede ved Smaasøer mellem Grushøjene, naaede vi langs Jøkelranden til Elven. De unge Mænd havde fundet en besværlig Vej op over Jøklen; men Opstigningen var saa vanskelig for vore Heste — en af

Jøkelvejen begynder.

dem sank i det bløde Mudder ved Bræenden og kom kun op med Besvær — at vi valgte at forsøge Elven, der kom brusende ud under Jøklen med voldsomt Spektakkel.

Vandet naaede Hestene højt op paa Siden, men alt gik godt.

En Hund, der tilhørte en af Sønnerne, forsøgte at svømme efter os, men blev af Strømmen dreven langt bort og maatte gaa tilbage. Saa forsøgte den at naa os over Jøklen, og vi hørte længe dens Hyl blande sig i

Elvens Brusen, derpaa hørte de pludselig op. Om Hunden er falden i en Revne og død, fik jeg ikke at vide.

Under Overgangen maatte vi passe paa at undgaa store Isstykker, som kom drivende. Heldigvis klarede vi os pænt over og red en halv Times Tid til et Græsted, hvor vi holdt Hvil. Sønnerne skulde herfra vende hjem, men først søge efter Drivtømmer. Vi sagde dem derfor Farvel.

Vi saa nu Ørævejøklen i sin Majestæt ligge for os — og da vi havde spist vor Frokost, red vi videre over Sanden, hvor flere af de smaa Elve var ubehagelige.

Etsteds passerede vi en Rugeplads for Tusinder og atter Tusinder af Ternere, hvis Æg laa paa den stenede golde Grund.

Da vi havde redet et Par Timer, tog Ejolf sit Uhr op og bemærkede smilende: »Nu er Drengene komne over«.

Han havde ikke havt Tankerne fra denne stride Elv, som han dog saa mange Gange havde passeret — men netop derfor kendte altfor godt.

»Ja, jeg er ikke rolig for dem; jeg kender Faren«, bemærkede han. Saa fortalte han om de mange Gange, han havde været i Nød derude, om den Gang han og en Dreng red over, og han havde ladet Drengen standse midt i Strømmen, medens han red frem for at finde en bedre Vej — da var pludselig en Haandhest, som Drengen holdt, bleven sky og havde drejet sig rundt, hvorved en Fjældstav, som var fastgjort til dens Paksaddel, havde boret sig ind i den anden Hests Hovedtøj. De begyndte begge at tumle rundt, og Drengen græd. — De Øjeblikke, inden Ejolf naaede dem og fik alt i Orden, glemmer han aldrig.

Eller da han en Gang maatte trække sin Hest over Jøklen. Hesten sank pludselig saadan i blødt Mudder, at den ikke kunde røre sig. Han søgte at komme den til Hjælp, men blev stikkende ved Siden af den. Han troede sig forabt og stod og skubbede lidt til Højre og Venstre, men saa ingen Udvej. Da begyndte Mudderet

pludselig at bevæge sig, og et Øjeblik efter stod han og Hesten paa Isen. En Vandaare havde faaet Luft og skyllet Mudderet bort.

Om Sommeren er Elven som oftest livsfarlig, navnlig hvis man ikke har kendte Folk med som Ejolf. Ham paaligger det iøvrigt at holde Jøkelvejen i Orden for Posten.

Stundom kan en kortere, nedre Vej, benyttes over Jøklen, naar Bræerne ved Elven ikke er alt for revnede, da tager det kun $\frac{1}{4}$ à 1 Time at komme over. Man jævner da med en Økse de værste Steder og benytter Brædder o. l. til at lægge over Revnerne, for at Hestene kan passere; men stundom maa man gøre en lang Tur paa Jøklen, der ofte kan tage halve Dage, saaledes som det var Tilfældet, da Oberstløjtnant Rasmussen passerede Stedet senere hen i Sommeren 1902.

Men takket være den Dygtighed og Forsigtighed, Ejolf altid har udvist, er der sjældent forekommet Ulykkestilfælde i Jøkelaen paa Bredemarksanden.

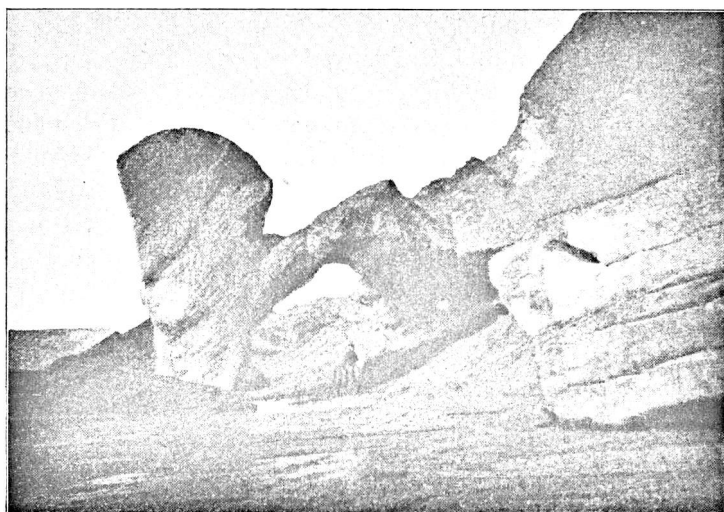
En Gang, da Elven var stærk opsvulmet, men dog bredte sig over en stor Strækning, brugte en Handelskaravane 8 Timer til at komme over. Under Overgangen mistede Folkene 17 Hestebyrder Gods, en Pige blev reven bort af Strømmen, men skylledes op paa en Sandbanke og reddedes; kun hendes Hest druknede. Hele næste Dag anvendtes til at bjærge 14 Hestebyrder; 3 var helt tabte.

En Gang, da der skulde være Bryllup i Sandfell, druknede en ældre Pige o. s. fr. — Dog er der den Mærkelighed, at der forholdsvis drukner færre Mennesker paa Island i de farlige Jøkelelve end f. Eks. i de under almindelige Forhold ufarlige smaa Elve. Sagen er, at ved hine passer man paa, ved disse ikke.

De Heste, som er vante til at færdes over Elven, frygter den ligesom Menneskene. Ejolf fortalte f. Eks., at hans Heste altid trykkede sig, naar Rejsen gik ud over Sanden i Retning af Elven.

Endnu har man en to til tre Mil at ride fra Jøkel-

aaen, forinden man ser Glimt af menneskeligt Liv. Det er en ussel lille Gaard, Kvisker, som ligger trykket op ad Fjældranden og i Læ af den. Men denne grønne Klat Hjemmemark fryder Øjet efter det lange Ørkenridt. Den lille Oase, den første i Ørkenbygden (Øræve betyder Ørken), ligger et Par Mil fra det næste Sted, hvor Mennesker bor. — Vi er nu helt inde under Ørævejøklens Fod. Gennem en Alpekløft kommer en prægtig Bræ ned og flyder ud over Landet grænset af Grusvolde. Uden om disse

Isport i Enden af Bredemarkjøklen.

gaar Riddet, idet vi nærmer os Havet, hvor der paa Stranden ligger et Vrag.

Saa en Times Tid efter ser vi en større smuk Oase, Hnappavellir, der er en hel lille Bygd med 8 Grupper af Beboelseshuse og utallige Stalde spredte fra Tunet.

Nu rider vi lidt Syd paa hen over det bølgeformede Forland og naar ved Aftenstid Gaarden Fagurholsmyri, hvorfra vi i den skønne Aften ser Ingolfshøfden ligge hinsides Skejderaens Bredning. Vi er nu ved

vort foreløbige Endemaal, hvortil Stedets Ejer Reppstyreren Ari har ført en Del af vort Materiel, forud for mig, og hvor der skal være Depot.

I den lille Stue med de umalede Bræddevægge, hvor alle Plankerne var mærkede af Pæleormenes Boringer, slog jeg mig ned. Paa Mahognibordpladen pakkede vi vor Proviant ud og her spiste Ejolf og jeg. Imens blev der redt Seng i Alkoven, hvor en sirlig lille Udskæring var bestemt til et nødvendigt Møbel.

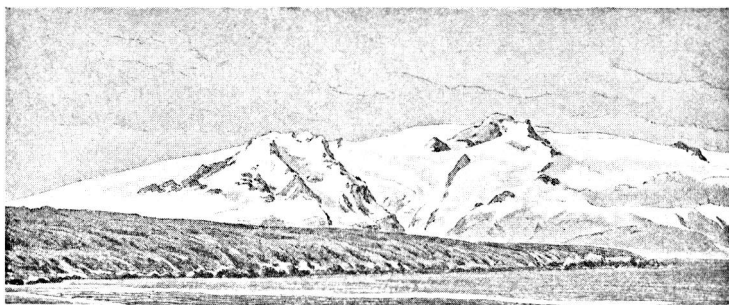
Iøvrigt bestod Inventariet kun af et Par Kasser, men rent og pænt var der — og da Ejolf havde sagt mig Farvel, sov jeg ind.

Vi var nu midt i Ørævebygden.

Vatnajökklens sydligste og højeste Del dannes af Ørævejökelen, der ses viden om fra Havet. Uden om dette isklædte Fjæld sender Jöklen to mægtige Isarme: Bredemarkjöklen mod Øst og Skejdaraajöklen mod Vest. Op mellem disse løfter Øræve sin skønne, hvide Kuppel lige Nord for Ingolfshøfden. Paa Toppen hæver sig flere mindre Toppe. Den mest kendte af disse er Knoffen (Hnappur) paa Sydsiden af Øræve, hvilken blev bestegen af Lægen Sveinn Pálsson i 1794 og af ham maalttes til 6060 danske Fod, samt den endnu højere Hvannadalshnuk, der i 1813 første Gang blev bestegen af Kaptajn Frisak, som deltog i den store Opmaaling af hele Island i det 19de Aarhundredes Begyndelse, anden Gang i 1891 af Englænderen F. W. Hovell samt sidste Gang i 1899 af Lægen Chr. Schierbeck. Talrige Gletsjere glider ned ad Fjældets furede Sider. Ved Fjældets Fod paa det smalle Forland laa, som vi tidligere har hørt, i gamle Dage skønne, frugtbare Landstrækninger; men de er forlængst forsvundne; thi Ørævejöklen er i Virkeligheden en mægtig, isklædt Vulkan, der med Mellemrum har spredt Død og Ødelæggelse over Egnen. Fire Gange i den historiske Tid har Vulkanen havt Udbrud. Det voldsomste af disse fandt Sted i 1349, da Jöklen »løb« ud i Havet med saa meget Grus og Sand, at hvor der før havde været 30 Favnes Dyb, fandtes der

efter Udbrudet en tør Strandbred. To Kirkesogne med 40 Gaarde gik til Grunde paa en Morgen i Jøkelfloden. Asken fra Vulkanen drev vidt omkring, og det var saa mørkt, at man ikke kunde finde Vej midt paa Dagen. Huse, Mennesker og Kreaturer blev begravede under Grushøje, Sand og Is.

Landet var ødelagt; men lidt efter lidt groede der Græs frem hist og her paa Sanderne; atter flyttede enkelte Folk til denne Ørken, saa kom der paa ny i 1598 et Udbrud, om hvilket man intet bestemt véd. Atter forløb der en rum Tid til 1727. Da var Folk igen begyndt at indrette sig Oaser i Ørkenen. Men den 3. August det

Ørævejoklen set fra Vest. (I Mellemgrunden Skejdaraasanden med Jøklen. I Forgrunden Nupsvandene).

nævnte Aar under Gudstjenesten paa Sandfell mærkede man pludselig, at det var galt igen. Jorden rystede, og Isbjærget hævede og sænkede sig vekselvis. Saa fulgte der Dagen efter nye Jordskælv, ledsagede af forfærdelige Knald, der brød Jøkelløb frem, som skyllede ud over Sletterne og Asken begyndte at regne ned; det blev saa mørkt som om Natten, og saaledes varede det ved i 3 Dage.

Atter var største Delen af Ørkenbygden ødelagt og de fleste Folk flyttede bort.

Siden da har Øræve ikke havt Udbrud, og Menneskene er endnu en Gang tyede ind i Ørkenen for at

friste Livet. Paa 8 Steder boer der nu halvtredie Hundrede Mennesker, adskilte fra den øvrige Verden i Øst og Vest ved farlige Jøkeelve og vidtstrakte Sander. Mod Nord luder den truende Jøkel ud over dem og mod Syd har de det fraadende Hav.

I varme Somre, naar Jøkeelvene svulmer op, er Bygden fuldstændig afstængt fra Omverdenen

Ørævebeboerne lever saaledes et afsondret Liv, der har præget sig dybt i Folkekarakteren; saa afsondret er Ørkenbygden, at end ikke en Rotte eller Mus har fundet Vej til den.

Nu til Dags er Beboerne dog komne i forholdsvis livlig Forbindelse med Omverdenen. Posten gaar gennem Landet hver 14. Dag, og efter at Handelsstederne ved Vik og i Hornefjord er oprettede, har Karavanerne »kun« 8—10 Dages Rejse hen og hjem til Købmanden — en stor Forandring, naar man hører, at de tidligere brugte den dobbelte Tid for at omsætte deres Uld og Slagtekvæg. Alt er dog endnu gammeldags, til Trods for, at Brydningen mellem Gammelt og Nyt ogsaa spores her. Beboerne har sluttet sig sammen paa de Steder, hvor de syntes, de var mindst udsatte; de boer dog alle Side om Side med de nedskydende Bræer. Ved Svinafell, hvor der i Oldtiden var en berømt Høvdingegaard, ligger nu Husene paa en Fjældside kun nogle hundrede Alen fra en mægtig Isarm, som skyder sig ud fra Lavlandet. Præstegaarden Sandfell, hvor der er et yndigt Hjem, ligger paa en lille grøn Plet — ligeledes i Læ af et Fjæld; men til begge Sider er Bræer, fra hvilke Jøkelløb har oversvømmet Lavlandet med Klippestykker, Grus og Sand.

Jøkelløbene kommer pludselig. En skønne Dag mærker man ligesom Jordskælv. Det knager i Husene — der høres fjerne korte Drøn og tydelige Knald. Man véd, hvad det betyder, Isdækket er revnet, og det opstemmede Vand strømmer frem. I Horisonten ser man et bølgende Hav bruse frem over Sletten, og paa Havets Overflade synes det, som om utallige Sejlere skyder

fremad med rivende Fart. Det er kæmpemæssige Isstykker, som føres bort og som strander hist og her paa Sandfladen, hvor de siden, naar Vandet er faldet, tør bort, efterladende vældige Hulheder i Jordsmonnet.

Naar Jøkkelløbet hører op, er atter en Del Græsland gaaet med i Løbet, Jøklens Isdække har som Regel sænket sig, og man har Fred en Tid igen.

Gaarden Fagurholsmyri ligger sydligst i Øræve paa nogle Bakker. Fra den ser man ud over en vandfyldt Bredning til Ingolfshøfden, en ved Kysten fritstaaende Klippe, hvor Landnamsmanden Ingof landede, og hvor der nu kun boer Søfugle paa Fjældsiderne ud mod Havet.

I den ældre Middelalder laa paa Slettem mellem Høfden og Land en hel Bygd; nu er Landet oversvømmet af Skejdarraen, men da Elven i Sommeren 1902 faldt Vest for Høfden, kunde man ride den 1 $\frac{1}{2}$ Mil lange Vej over Sumpen.

De unge Folk fra Gaarden laa just paa Fuglefangst paa Høfden og førte et fornøjeligt Liv. Om Dagen, naar Vinden var god, og Fuglene strøg langs Fjældet, sad de paa Lur med deres lange Fuglestænger for at fange dem i Flugten, eller de klatrede ved Hjælp af Tov behændigt ned i Fjældet for at tage Lunden i dens Rede. Nogle Timer af Natten sov de i en Hytte, hvor de ogsaa lavede deres Mad.

Paa udmærkede Heste strøg vi den 1. Juli afsted fra Gaarden i lige Linie over mod Høfden. Sandet havde aflejet sig til en jævn, nogenlunde fast Flade, over hvilken det mælkehvide Jøkelvand stod fra nogle Tommers Højde til et Par Fod. Klædte i lange Støvler op over Knæet og Regnslag betænkte vi os ikke paa at lade Hestene strække ud, saa Vandet sprøjtede til alle Sider. — Af

Kvinde og Barn fra Ørævebygden

og til kom der dybere Vand og Bløde, her maatte vi tage os i Agt, men i det Hele og Store gik Farten uden Hindring og hurtigt. En let Taage lagde sig hen over Vandet og drev fra Havet ind over Land. Gennem den skimtedes de spinkle Stokke, som hist og her var stukne i Bunden for at lede de ridende paa den rette Vej. Som mægtige Stolper tegnede de sig i Taagen. Snart lysnede det dog lidt op, og efter en Times forceret Ridt gennem Vandet havde vi tilbagelagt de $1\frac{1}{2}$ Mil og var ved Høfdens Fod.

Nu steg vi op ad Skrænten gennem det løse Sand, som i uhyre Mængder laa opdyngtet, ikke blot ved Foden, men ogsaa paa en stor Del af Høfdens Overflade, flyttet hertil af Sandflugten fra Sanderne nedenfor Øræve-Jøklen. Endnu var der dog paa den lange flade Top Græsgange, hvor der gik unge Heste og aad. Her traf vi Fuglemændene ved Hytten, thi Vinden var løjet af, og de havde foreløbig opgivet Fangsten. Da det atter begyndte at lufte lidt op, gik vi hen paa Fjældranden, og nu begyndte Fangsten paany. Særlig en ung Fyr viste sig udmærket adræt, næsten altfor dristig. Et Par Gange vovede han sig ud paa løs Jord, der gav efter og styrtede i Havet, men i en Haandevending var han frelst. Med Tænderne bed han sig fast i Græsset, hjalp til med Stokken og var atter i Behold. En anden Dreng morede mig meget. Han var nærsynet, kunde formodentlig ikke se langt nedover Afgrunden og var som Følge deraf ikke meget svimmel. Han kravlede rundt i »Lundelandet«, idet han snart omtrent stod paa Hovedet for med sine svage Øjne at kigge ind i Lundens Hule, snart stod rank som et Lys paa Randen af Havet og missede med Øjnene op efter Fuglene i Luften.

Ingolfshøfden, der en Tid næsten ikke var til at komme nær er, som sagt, for Tiden let tilgængelig til Hest; men hvor længe det varer, véd Ingen. Finder Skejdaaraen paa at »falde« Øst for Høfden, er der ikke Tale om at naa over til den, hverken til Hest eller i Baad, ligesom Vandet efterhaanden er blevet saa grundet i Havet

ud for Høfden, at Baade ikke kan lægge til Land ad den Vej.

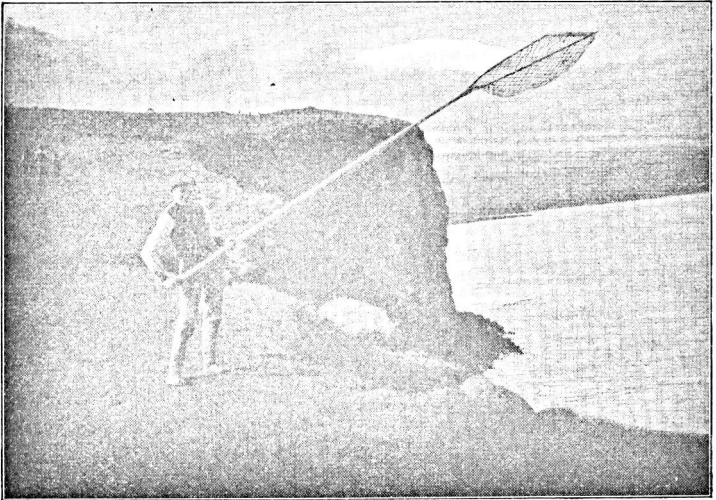
Solen begyndte nu at skinne igennem, og Ørævejøklens prægtige Top laa klar i Nord, hinsides Oversvømmelsen. Hen over Græssletten paa Høfden flagrede et Par enlige Sommerfugle; men under os brusede Dønningen sagte, medens der fra Søfuglenes vrimplende Skare fra Rugepladserne, fra Havet nedenfor og Luften lød mangfoldigt gentagne Skrig. Et muntert Liv! — der stod i grel Modsætning til det, som udfoldede sig inde paa Land, hvor Græsset endnu paa Grund af Kulden ikke var vokset videre, og hvor det tegnede til at blive et drøjt Aar for Kreaturerne.

Ingolfshøfden er for Tiden det eneste Sted, hvor Ørævefolkene henter lidt Fornøjelse ved den muntre Fuglefangst. Stundom er Kvinderne med, da bliver der danset ved Hytten; thi nu har man lært at danse af en omrejsende Lærer — og Fornøjelserne er saa faa, at man maa tage alt med. I saadan en lys Sommernat gaar Dansen til Sang, medens Søfuglene sværme ved Randen af Fjældet, ikke mange Skridt borte.

Efter Udflugten til Ingolfshøfden blev jeg endnu et Par Dage i Ørævebygden, besøgte der Hov med den gamle Græstørvskirke og fandt en gæstfri Modtagelse i Præstegaarden paa Sandfell, hvor der ogsaa er en lignende. Sira Olafur Magnusson var just paa en af sine ikke hyppige Langfarter, nemlig til Reykjavik; men hans Hustru modtog mig paa det bedste, ligesom hun var mig en kyndig Vejlederske i alt, hvad der angik gammel Sæd og Skik i Bygden. Den 4. Juli brød jeg op -- ledsaget af den bekendte Følgemand Páll fra Svinafell samt endnu en Ørævemand. Vi maatte denne Dag passere to slemme Jøkeelver: Skejdaraaen og Nupsvandene, thi paa den mellemliggende Skejdaraasande findes ingen Boliger og intet Græs.

Da Jøkeelvene begge i varmt Vejr er værst midt om Natten og bedst Kl. 9—10 Formiddag, valgte jeg at have den værste Passage først, brød op midt om Natten, var

ved Solopgang over Skejdaraa og kom, efter at have passeret Sanden, ved Middagstid over Nupsvandene, der viste sig at være slemme. Vi kom i Bløde, men velbeholdne op igen. Nu havde jeg naaet mit østligste Punkt fra 1899 og nu gik det rask fremad mod Vest igennem Vesterskaftafells Syssel, med sine vældige Lavamarker og Sidabygdens smukke Gaarde, hvor jeg traf gamle Venner paa Prestbakke, Kirkebæ og Holt fra da jeg for tre Aar siden besøgte disse Egne. Over den brusende Skaftaa kom vi den 7de til Gaarden Hlid i Skaftaatunga, hvor vi over-

Paa Ingolfshofden. I Baggrunden Ørævejoklen.

nattede. Til vor Ærgrelse hørte vi her, at en fra Jøklerne kommende Aa, som vi skulde over, var aldeles impassabel. Vi maatte bekvemme os til næste Dag at gøre en lang Omvej for at benytte en Færge. Vi havde forud sendt Bud, for at Færgemanden kunde være til Stede, og selv om vi ikke ventede, at alt skulde være i Orden der, havde vi dog ikke troet, at det var saa galt, som det snart viste sig.

»Er Baaden i Orden?« spurgte jeg.

»Hun lækker«, svarede den Pige opmuntrende, som fra Gaarden var sendt ned til Elven for at færge os over.

Vi drev Hestene ned ad Skrænten, langs hvis Fod en bred, mælkevid Strøm gled bort mod Syd. Mellem nogle Sten laa en elendig Nøddeskal af en Baad, som Magnus straks skød ud i Vandet. Øjeblikkelig strømmede der en bred Vandmasse ind i den, hvilken vilde have fyldt den i mindre end fem Minutter. Han rystede betænkelig paa Hovedet og saa spørgende først paa mig, hvorfra der ingen Hjælp kom, og siden paa Pigen, som stod nok saa kæk med et Smil paa den røde Kind under det hvide Hovedtørklæde. Hun gav sig til at le — og vi andre lo med.

Mange slemme Færgebaade havde jeg benyttet paa Island; men denne var dog noget af det værste jeg nogen sinde havde haft med at gøre. I Bunden laa et gammelt Øsekar, Aarerne havde været brækkede og var lappede sammen — det gik dog altsammen an; men selve Baaden!

»Kan vi ikke tætte den«, henkastede jeg. Saa spurgtes der efter Midler dertil. Atter en Skoggerlatter — saa endelig indsaa jeg, der var ikke andet at gøre end forsøge, om vi ikke under Overfarten kunde øse omtrent lige saa meget Vand ud, som der løb ind.

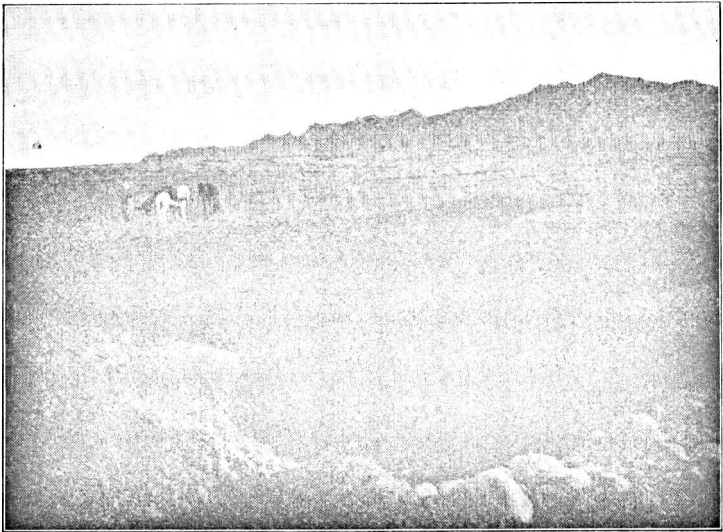
Hestene blev afsadlede og Ridekufferterne anbragtes ved Stranden. Derpaa gik Magnus og en Mand til i Baaden, medtagende nogle af Kufferterne. Den ene roede af alle Kræfter, medens den anden uafslædig øste, saa Vandet stod i Sprojt ud af Baaden. Nogle faa Minutter varede Overfarten, saa kom de tilbage.

Nu var det min Tur. — Medens Magnus roede, saa Sveden sprang ham ud paa Panden, øste jeg med rasende Iver — ogsaa denne Gang gik det godt.

Magnus gik atter tilbage. Strømmen drev Baaden rundt som en Nøddeskal i hvirvlende Fart, nu da der ingen Ballast var i den. Men det gik.

Forinden Resten af Bagagen og Følgemændene gaar over, drives Hestene ned mod Stranden. De véd, hvad der venter dem, og de søger at undvige; men tilsidst lykkes det med Skrig, Stenkast og Piskesmæld at tvinge dem ned i Vandet. En af de stærkeste tager Teten, den dukker ned i Vandet med Hovedet hvilende i Vandskorpen — og med vidt opspilede Næsebor og Øjne — prustende og stønnende — søger den at kæmpe imod Strømmen, som tager den og i rivende Fart fører den nedad. De andre Heste følger i Læ af den i en Klynge. Et Øjeblik ser det ud, som om Strømmen vil føre dem langt bort, men i det næste sagtnes Farten; de begynder at naa over mod den modsatte Bred, men her spredes Klyngen i en lang Linie.

De svageste og daarligste Svømmere er langt tilbage og allerbagest i Rækken kæmper en stakkels, udaset hvid Bagagehest. Allerede har de forreste Heste naaet Land, da den endnu strider sin Enekamp. Ængstelig for at miste den staar vi og følger den med Øjnene; men pludselig har ogsaa den faaet Fodfæste paa en Sandbanke, der skyder sig ud, og lidt efter kommer den vandrende langsomt ind mod Land. Saa gaar de sidste Hold over i Baaden, som hver Gang er halvt fyldt med Vand, naar den lander, og derfor maa øses læns. Pigen vender nu ene tilbage med Baaden, idet hun

Paa Skejdaraasanden. (I Forgrunden store Huller i hvilke Isstykker fra Joklen er smeltede).

med stærke Arme fører Aarerne nok saa kækt og adræt, medens Vandet bruser ind og giver hende Vand til over Anklerne. Heldigvis naaede hun lykkelig og vel over.

Medens Hestene bliver samlede og opsadlede paany, ser vi Pigen og en Dreng hale Baaden op paa Land, vende den og hælde Vandet ud. Vi hører hendes Skoggerlatter over den brusende Elv, idet hun og hendes lille Ledsager forsvinder over Bakkekammen — saa sætter Karavanen sig atter i Bevægelse hen over endeløse sorte Lavamarker, i hvilke vi slider Dagen hen, til vi sent om Aftenen naar Bondegaarden Lejdvöllir ved Kudafjot, hvor vi kan overnatte.

Næste Dags Ridt gaar over Myrdalssanden med sine mange store Elve til Handelsstedet Vik. I den bløde, sorte Sandflade har Karavanerne trukket milelange Furer, som bugter sig fremad, til de overskæres af Elvene. Forude hæver Hjørlejfshøfden sig over Sandet og længere mod Nord Myrdalsjøklen og Katla med deres Forbjærge. Her er intet Græs, ingen Klipper, kun den 6 Mile lange Sande. I Taage og Mørke vilde Ingen kunne finde frem her, hvis Vejen ikke, som sket er, var afmærket med Stokke af Træ. Hestene iler fremad. De véd Besked, her nytter det ikke at knibe ud til Siden for at søge Græs, og vi lader dem strække ud. Til daglig er Sanden øde, og kun faa Mennesker færdes her, men naar Købstadfærderne begynder i Juni, Juli, for at Ulden kan blive afleveret ved Handelsstedet, drager der fra alle Gaarde lange Karavaner af Sted, og da er der Liv paa de ellers saa triste Sander. Snart møder vi den første Karavane, der kommer fra Handelsstedet, og nu dukker den ene op efter den anden. Andre er paa Rejse samme Vej som vi, men det gaar langsomt med de fuldt pakkede Heste, og vi stryger fordi med et »Guds Fred« eller »God Dag«. En og anden af de Folk, der kommer fra Vik, har faaet lidt over Tørsten, men Herregud, det er jo kun én eller et Par Gange om Aaret, at slikt hænder, og Fornøjelserne er saa faa i disse afsides Egne.

Mærkeligt var det iøvrigt, at det for det meste var gamle eller ældre Folk, der var i oprømt Stemning. De Yngre derimod ikke. Afholdsbevægelsen paa Island har i denne Henseende overfor den opvoksende Slægt gjort ganske overordentlig Gavn. Dertil kommer, at de nye, meget strænge Love om Brændevinsudskænkning i høj Grad har indskrænket Udsalget af Spirituosa, thi kun faa Købmænd paa Landet kan være tjente med at betale den enorme Afgift — 500 Kroner aarlig —, som fordres.

Jeg husker særlig tre ældre Mænd, der havde »fyret svært op«. De kom ridende i stærk Fart Side om Side, idet de holdt hinanden om Skuldrene for at stive sig af. De snakkede og lo og morede sig øjensynlig udmærket,

medens deres Heste paa en beundringsværdig Maade læmpede sig efter Rytternes uregelmæssige Bevægelser. Bag efter dem fulgte en lang Karavane, der lededes af unge Mænd. Ingen af disse var fulde og deres alvorlige Miner syntes at sige, at de ikke holdt af, at vi saa de gamle i den Tilstand.

Saa gik det fremad mange Timer, indtil vi naaede ned under Høfdabrekkas høje Fuglefjælde, hvor Maagerne rugede. Her holdt vi et kort Hvil ikke langt fra »Skip-hellir«, en naturlig Hule, der i gamle Dage benyttedes som Baadehus, men som nu paa Grund af Jøkelløbenes Opfyldninger ligger alt for langt fra Kysten. Nu var der ikke langt til Vik. Støvet fra de mange Karavaner stod som en hvid Sky, hen over Stranden, mod hvilken Havets Bølger sagte skvulpede. Udenfor Kysten laa en Del engelske Trawlere med Dampen oppe.

Ved Handelsstedet var der stoppende fuldt af Folk. Der var slaaet mange smaa Telte op, i hvilke de overnattede, medens Hestene førtes bort til Egnens Gaarde for at faa Græs i de Dage, Opholdet varede; thi Ekspeditionen af de mange Bønder med deres Hundreder af Hestebyrder tog Tid og gik for sig i den Orden de kom. Ulden blev vejet og modtaget af Købmanden, og i Butikken var der stoppende fuldt af Købere den hele Dag. Handelshusene ligger paa Stranden nedenfor høje Fuglefjælde, som luder ud over Husene, og her vrimlede det af Heste, Mænd og Kvinder og Børn. Det var Aften, og Klokkeren lukkede Butikken for at genaabnes næste Morgen Kl. 6—7. Om Aftenen snakkede man om Aarets Nyt i de smaa Teltlejligheder, udenom hvilke Sadler og Ridetøj laa opstablede, og fra et enkelt Telt hørtes Sang. Flere Karavaner ankom eller drog hjem, og ved den Lejlighed blev der paa islandsk Vis kysset baade af Mænd og Kvinder. Enkelte Ryttere susede højrostedede frem mellem den bølgende Menneskeskare; men den Skraalen, som ellers altid finder Sted ved et Marked hjemme, var der intet af. En enkelt fuld Mand vaklede vel rundt, elskværdig og godmodig og søgende at omarme

sine Venner og Bekendte; men Slagsmaal var der ikke. Jeg saa en Mand — en ellers overordentlig pæn og agtet Mand —, som jeg kendte, komme ganske ædru ud af Boden med en Flaske Brændevin, han havde købt. Han tog en Slurk lige i det Øjeblik, han skulde stige til Hest, og hele Karavanen med hans Folk holdt parat til Afgang. Drikken smagte ham aabenbart brillant. Han tog en Slurk endnu og en til — noget efter begyndte han at vakle, snakke løst og fast — atter en Slurk — og derpaa styrtede han næsegrus om og blev liggende. Der var intet andet at gøre end at lade ham ligge. Folkene drog afsted efter at have rejst et Telt over ham.

Da han næste Morgen havde sovet Rusen saa nogenlunde ud, red han hjemefter i Følge med en Karl, som var efterladt for at passe paa ham.

Bønderne i disse afsides Egne er nu saa uvante med Spiritus og dens Virkninger, at de ikke forstaar at tage sig i Agt.

Paa Dampskibet fra Reykjavik, som i Juni Maaned fører Fiskere og Fiskerpiger til Østlandet, var noget lignende Tilfældet.

Den første Dag, de kom om Bord, havde hver Mand en Flaske Brændevin med. Man drak alt, hvad man havde med, i en Hast og blev fuld, lo og morede sig stadig uden Slagsmaal — og næste Dag, naar »Tømmermændene« kom, tyede man til Vandtønden.

Bønderne inde i Landet er paa ingen Maade fordrukne; men det faar let for den flygtige Iagttager Udseende heraf, naar Vedkommende kun sejler med Kystbaadene og anløber Handelsstederne, hvor Folk fra Landet netop er til Stede i deres uheldigste Face. Vil man dømme om den islandske Bonde, maa man se ham i Hjemmet og huske paa, at Glæderne er saa faa der-

Bonden Páll fra Svinafell.

hjemme, hvorfor man bør tilgive ham »en fuldgod Rus«, de faa Gange han er ude at more sig paa Langfart i de lyse Nætter, som ikke dækker over hans Synder.

Fra Vik gik Rejsen den 12. Juli videre mod Vest tilsidst gennem rigere Egne end dem, vi kom fra, og hvor vi red frem paa banede Veje over prægtige Hængebroer, forbi smukke Gaarde, ja endog Andelsmejerier, hvilket alt sammen varslede om den nye Tid, der er ved at gry over Island.

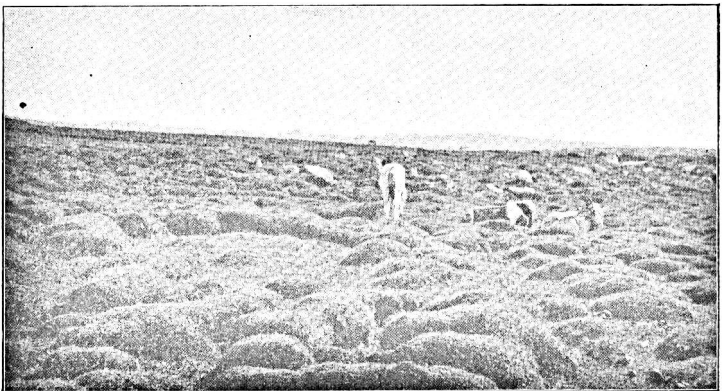
Den 16de Juli var jeg i Reykjavik.

IV.

Gaarde og Huse.

Bedriften paa de islandske Gaarde indskrænker sig, som bekendt, væsentlig til Kreaturhold og Høavl, hvorimod Agerbrug saa at sige er ukendt; dog dyrkes lidt Kartoffler, Roer o. l. Klimaet er iøvrigt forholdsvis mildt i Skaftafellssystemerne (jævnf. Tabel I) saa der for saa vidt er gode Betingelser for Høavl.

Kun den som oftest indhegnede Hjemmemark (tún)

Gammeldags Tún.

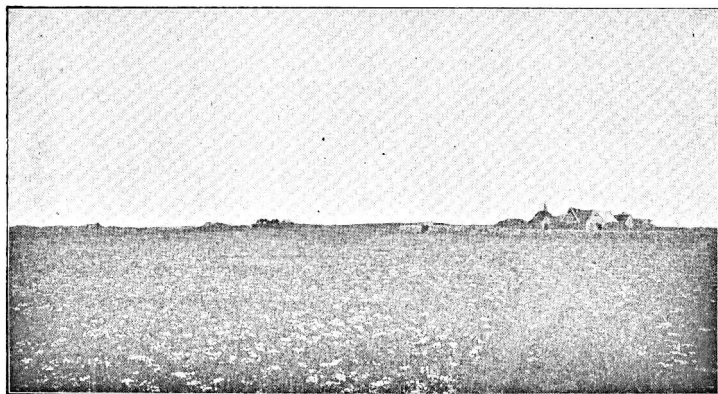
bliver gødet; men dens Behandling er ofte meget primitiv. I Tidens Løb har dens Overflade antaget Form af vældige Tuer. Ovenpaa disse spredes Gødningen og saa venter man paa, at Regnen skal blødgøre den og bringe den til at sive ned i Jorden. Siden høster man det opvoksede Hø. Hvor mange »Dagsláttur« eller Arbejdsdage (à 1 Mand), der behøves for at slaa et Tun, afhænger selvfølgelig af, hvor godt det er passet og hvor megen Gødning det har faaet.

De fleste Steder bliver Faaregødningen unddraget Tunet, eftersom den skæres i Skiver og tørres for at blive benyttet som Brændsel i Ildhuset.

Iøvrigt er man mange Steder ogsaa paa Sydlandet begyndt at jævne Tuerne ud paa Tunet, hvorved dettes Produktionsevne betydelig forbedres. Det foregaar ved at man skærer Græstørven af, jævner Jordsmonnet og derpaa atter anbringer Græstørven ovenpaa.

Fra Enge, Moser og Fjælde faas imidlertid nok saa meget, men ikke saa godt Hø, det saakaldte »úthey«. Høet transporteres hjem paa Hesteryg. En Hestebyrde Hø betegnes ved Udtrykket en »Hest Hø«, der vejer 160 Pund, fordelt i to Bundter à 80 Pund, en paa hver Side.

Den samme Beregning gøres gældende for Byrder af

Nutids Tun.

Tabell I. Temperatur og Veirforhold for Sandfell i 1898
(n. B. 64° 10', v. L. f. Gr. 16.50').

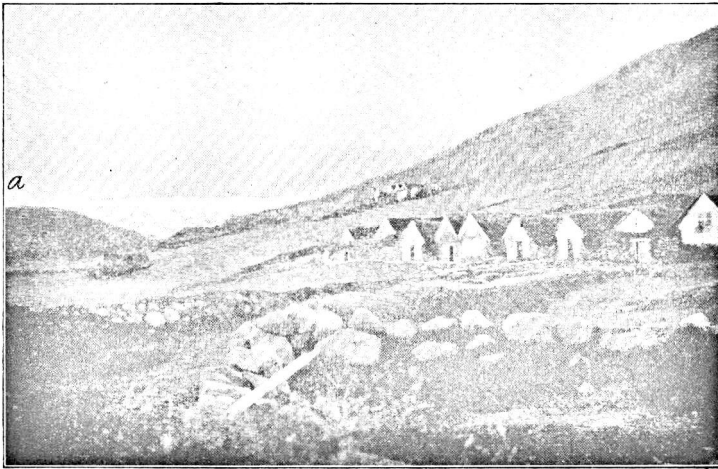
	Aaret	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December
Middel	4.5	-0.8	-2.1	0.7	4.4	6.0	9.7	10.7	9.2	8.0	6.1	0.2	4.5
Maximum	18.7	8	2.8	8.4	11.5	12.3	15.7	18.7	14.7	18.5	16.4	9	6.2
Minimum	-10.7	-6.6	-7.6	-6.3	-10.7	-0.3	5.3	6.5	6.1	2.9	-0.1	-8.6	-8.2
Dage med Nebbor.	208	24	18	17	24	10	17	14	19	17	14	19	15
Sne	74	16	18	12	5	1	—	—	—	—	1	11	10
Torden	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Storm	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Tage	36	4	—	2	1	1	12	4	6	4	2	—	—
Hagl	7	4	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—

Sandfell, der er det eneste Sted i Skarfaellssystemene, hvor der foretages daglige meteorologiske Observationer. Ligger forholdsvis højt i Læ af Orrevjoklets Randfjælde. Varmen er derfor højere her end i andre nærliggende Egne; men herfra foreligger ingen Observationer. Dog oplystes det, at samtidig med at den største Kulde havdes i Marts 1902 paa Sandfell med — 6.3, havde man længere Ost paa — 18° og i Nesjar endnu højere Kuldegrader.

Birkeris, Pilekviste o. l., hvilke ganske enkelte Steder i Skaftafellssystemerne hjemføres fra de Rester af »Skove«, eller rettere Krat, som endnu findes.

Disse mishandles dog ikke mere saa slemt som tidligere, efter at man har indført den saakaldte »Skotske Le«, hvis Eg kan fornyes ved Paanitning af et nyt Stykke, uden at man behøver at bringe den til Smedjen.

Disses Betydning er derfor svunden, og »Skovene« ryddes ikke for at skaffe Trækul til Smedjerne; derimod ødelægges de af Ungkvæg, som afæder de nye Skud; det

Svinafell i Øræve.

samme er Tilfældet i Egne, hvor man er nødsaget til at benytte Kviste som Kreaturfoder om Vinteren.

Nedenstaaende vil eksempelvis findes en Oversigt (Tabel II) vedrørende Sydersvejt Bygden i Øster Skaftafellssystemet. Den giver Oplysning om forskellige af de nævnte Forhold foruden om Husdyrhold, Antal af Familier o. s. v. En lignende Oversigt gives for Ørævebygden (Tabel III); denne er dog ikke saa omfattende.

Naar man nu til Dags færdes i Skaftafellssystemerne lægger man Mærke til, at Bygningsskikkene her endnu

har et langt mere gammeldags Præg end i de fleste andre Egne af Island. Rigtignok er Brydningen mellem Gammelt og Nyt ogsaa her fremtrædende, men langt fra i saa udpræget Grad som ellers paa Island. Husene paa Gaardene bestaar af Beboelseshuse tilligemed Kostald (fjós), Hølade og stundom Smedje, der ligger i en samlet Klynge paa Tunet, som oftest med Kartoffel- og Kaal-haver foran. Spredte paa Tunet findes en Mængde Smaahuse: Stalde til Heste og Faar. Nogle Steder er der ved hvert af disse Huse en Hølade eller en Høgaard, men andre Steder findes en samlet Høgaard eller Hølade ved Beboelseshusene indenfor den saakaldte »Husagardur«, en indhegnet Plads bag Husene, hvorfra Høet om Vinteren med stort Besvær maa bæres ud til Staldene.

Udenfor Tunet eller tæt ved dettes Udkant ligger en Fold, der bruges som Malkeplads, hvis der ikke benyttes en transportabel Fold af Trærammer. Længere borte udenfor Tunet ligger andre Faarestalde med Høhuse o. l. paa Steder, hvor Faarene kan søge sig Næring i det Frie om Vinteren. I mange Egne, hvor der findes Huler i Klipperne, anvendes disse til Faarestalde og Høhuse.

Da Faar og Heste gaar ude den længst mulige Tid af Aaret, er der ofte bygget aabne Folde og Indhegninger, i hvilke de kan søge Ly for Uvejret, eller man har indrettet Ly til dem i Klippehuler, ved store Sten o. l.

I gamle Dage gik Faarene i Skaftafellssystemerne altid ude hele Vinteren, ligesom paa Færøerne, og den Gang fandtes slet ingen Stalde til dem; men for en Menneskealder siden er man begyndt at indføre saadanne.

Livsførelsen i Skaftafellssystemerne var og er endnu overalt tarvelig, paa Grund af Landets afsondrede Beliggenhed og dets faa Hjælpekilder. Dette giver sig ogsaa til Kende ikke blot i Udhusene til Kreaturerne, men ogsaa i Boligerne til Menneskene. Man nøjedes indtil de seneste Tider med det allernødvendigste og simpleste, og man var tvungen til at indrette sine Bygninger af det Materiale, der havdes for Haanden: Drivtømmer, Sten og Græs-

Tabel II. Sydersveitjen.

Gaardens Navn	Antal Familier paa Gaarden	Heste	Koer	Faar		Tun		Úthey Hestebyrder	Kar-toffer	Roer	Pil og Birkeris, Hestebyrder	Tørv
				ialt	deraf Malkefaar	Antal Dagsláttur	Hestebyrder					
Skálafell.....	2	10	10	88	47	20	90	180			—	—
Smirlabjarg.....	2	16	13	321	100	11	140	670			2	—
Uppsalar.....	1	10	6	133	44	6	40	200			—	—
Hestgerdi.....	1	8	6	50	30	10	50	120			—	lidt
Borgarhöfn.....	7	31	21	359	123	35	175	695			—	—
Brunnar.....	1	6	6	124	50	4	50	180		Ja	3	—
Kalfafellstadir.....	1	11	9	164	57	15	166	860			40	—
Kalfafell.....	3	19	13	532	171	27	291	694			25	—
Slettaleti.....	1	6	5	74	34	7	50	100			12	—
Breidabolstadir.....	3	14	13	183	88	26	180	250			25	lidt
Reynivellir.....	2	17	15	402	113	34	230	225			31	lidt

Tabel III. Ørævebygden.

Gaardens Navn	Antal Familier paa Gaarden	Heste	Koer	Faar	
				ialt	deraf Malkefaar
Kvisker.....	1 ¹⁾	3	1	37	12
Hnappavellir.....	8 ²⁾	51	21	606	255
Fagurhólsmýri.....	2 ³⁾	15	10	241	98
Hofsnes.....	2	12	7	143	60
Hof.....	7	37	18	591	227
Sandfell.....	1	10	5	134	62
Svinafell.....	5	35	16	395	169
Skaptafell.....	3 (?)	23	12	319	126

tørv, saaledes som det havde været Skik og Brug siden Oldtiden.

Beboelseshusene omfatter de allernødvendigste Rum eller Smaahuse, hver med sit Tag: Ildhus (Køkken), Bur (Spisekammer) og Badstue (Sove- og Opholdsrum) foruden Gangen og paa de fleste Gaarde tillige en Stue med Loft, forskellige Skemmer (Forraads- og Oplagshuse), hvortil sluttelig er knyttet Fjøset (Kostalden).

»Vi boede i Musehuller,« sagde en gammel Bonde til mig, da vi talte om Forholdene for en god Menneskealder siden — og han havde sikkerlig Ret.

Medens Væggene i alle Rum var opførte af Sten og Græstørv, var enkelte af Gavlene byggede af Tømmer og beklædte med Brædder. Senere blev Græstørvvæggens Antal inde i Huset indskrænkede. Taget bares af Stolper, — dog sjældent af mere end én Række langs hver

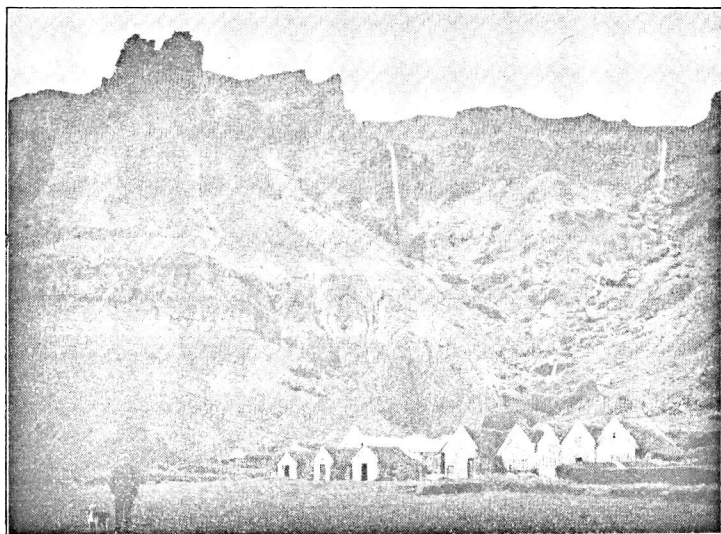
¹⁾ 6 Mennesker.

²⁾ 7 Gaarde med 6, 8, 11, 7, 4 og 5, ialt 46 Mennesker foruden en Husmandsfamilie.

³⁾ paa 10 og 8 Mennesker.

Sidevæg — Tværtræer, Spær o. s. v. eller hvilede under simple Forhold paa en Mønningaas; det var altsaa enten Spær- eller Aastag. Tagets Bjælkeværk var altid til Syne indvendig, undtagen i Stuen, der som Regel havde Loft. Tagdækket var altid Græstørv.

Sammenstillingen af Beboelseshusene var i ældre Tid mere tilfældig end nu, da de som Regel staar paa én Linie med Gavlene fremad, idet Ildhuset dog stundom ligger bag ved de andre Huse af Hensyn til

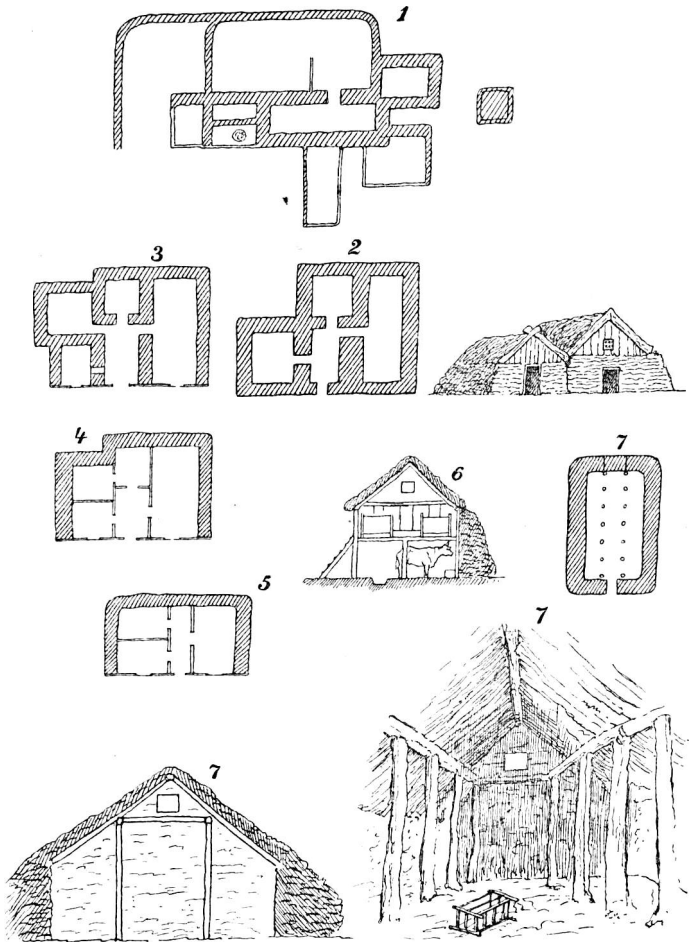

Nupstad.

Faren ved Ildsvaade. Smedjen, om den findes, er ligeledes som oftest stillet lidt til en Side — stundom foran Husfronten — af samme Aarsag.

Et Eksempel paa en saadan Gaard hvis Beboelseshuse ligger hovedsagelig paa én Linie frembyder Uppsalar i Sydersvejen, hvor de enkelte Huse indtager følgende Stilling i Rækken:

Smedje,	Stue,	Bur,	Badstue,	Ildhus,	Skemme
			Indgang,	derunder	
				Kostald	

Indhuse fra Skaftafellssyslerne.

1. Fra ældre Middelalder (med Høgaard). 2—3. Fra senere Tid, udelukkende med Græstorvsvægge. (2 har Gang med bagved værende Ildhus, Fjos t. H. hvorover Badstueloft, Bur t. V. 3 har Stue t. V. for Gangen og Bur bag ved Stuen). 4—5 nyere Konstruktioner, delvis med Trævægge. 6. Snit af Fjos, hvorover Badstueloft. 7. Stor Holade med Stolper af Drivtømmer. (Sammenstilling af Husene paa én Linie er nu meget i Brug).

Grunden til at man i senere Tider mere er gaaet over til Hussammenstillinger paa én Linie er efter Ud-

talelser af Egnens Folk den, at man synes det ser bedre ud.

Vi vil nu omtale enkelte af Husene lidt nærmere: »Badstuen«, er nu gaaet over til udelukkende at være Sove- og Opholdsrum. I noget ældre Tid benyttedes en særegen Bygning til Soverum. Det var den gammeldags saakaldte »Skaale«; men i lang Tid har man nu brugt Badstuen og ofte anbragt den paa en særegen Maade.

I gamle Dage boede Folk altid — og bor stundom endnu — om Vinteren paa Loftet over Kostalden. Her var altsaa Badstuen, og her stod Sengene i Almindelighed i to Rækker langs Siderne; men undertiden var der kun én Række Senge, og da hen langs Midten.

Kørne stod nedenunder i Fjuset, og Pladsen var og er endnu i disse gammeldags Stalde saa lav og snæver, at man jævnligt hørte dem slaa Hovederne mod Badstuegulvet.

Undertiden var der kun Brædegulv langs Midten af Loftet, hvor Sengene stod; derimod ikke ved Ydersiderne. Her var der altsaa frit Spillerum for Luften fra Kostalden, ligesom Køerne kunde rejse Hovederne lidt her. Medens der som Regel ikke var Spor af Lysaabninger i Kostalden, kom Lyset ind i Badstuen, enten gennem en Aabning i Gavlen, hvori man havde Glasrude, den eneste der maaske fandtes i hele Huset, eller gennem Aabninger i Taget, hvori var sat Rammer (Tøndebaand) med tyndt, gennemsigtigt Skind (liknabelgur). Taget hvilede paa Spær, over disse var med Mellemrum paa langs anbragt Lægter, og vinkelret paa disse Birkeris. Det hele dækkedes af Græstørv, som i andre Huse.

Efter de foreliggende Ruiner fra Island og Grønland at dømme, var det i Sagatiden ikke Skik at Kostalden, saaledes som nu her i Skaftafellssyslerne, dannede det nederste Stokværk, over hvilket Badstuen var anbragt.

Naar denne Skik er opstaaet, er ikke godt at sige;

men den er sikkerlig meget gammel. Det ublide Klima og Mangelen paa Brændsel maatte opfordre Beboerne til

at forskaffe sig Varme som de kunde bedst. At de da fandt paa at indrette sig Sove- og Opholdsrum ovenpaa Kostaldens Loft var ganske naturligt. Herhavde de det lunt om Vinteren, naar Køerne var inde, og om Sommeren, naar det var varmt, var Køerne jo ude.

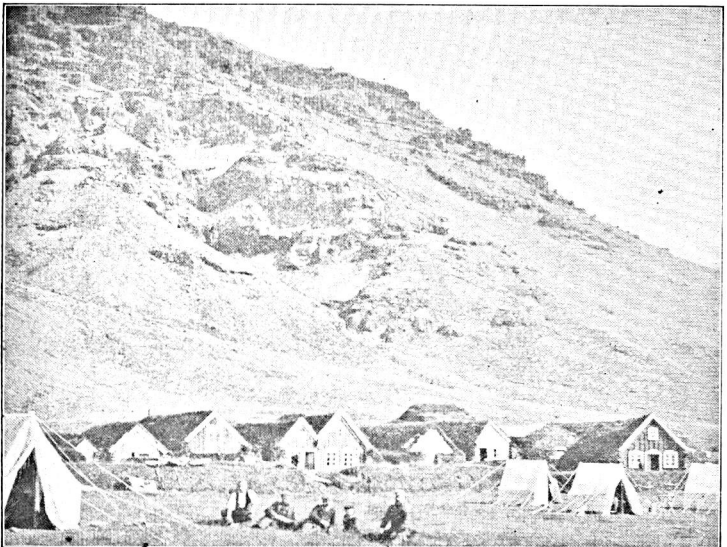

Kostald med Badstue oven over.

Ja, man har Eksempel paa, at Folk, der har ladet indrette nyere Badstue i en Bygning for sig, er gaet

tilbage til at have Badstuen over Kostalden.

Da Præsten i Sandfell i Øræve f. Eks. kom dertil,

Sandfell Præstegaard, Kirken ligger længst til Højre.

havde hans Formand forandret det gamle Forhold; men han skyndte sig at gøre det om igen, og Badstuen i Præstegaarden er nu over Kostalden.

Ildhuset var en Røgstue med Røgaabning i Taget (Ljori). Midt paa Gulvet eller i et Hjørne stod et Ildsted. I Sagatiden sov man stundom der; senere da Skaalen og efter den Badstuen kom i Brug, sov man her. Paa Arnestedet maatte man altid sørge for at holde Ilden vedlige. Om Natten tildækkede man Gløderne med Aske, idet man anbragte dem i en lille muret Fordybning. Var man saa uheldig, at Ilden, trods al Omhu, gik ud, maatte man hente nye Gløder fra nærmeste Gaard, men det var ingen let Sag, navnlig i daarligt Vejr.

Ildhuset var ofte anbragt bag ved de andre Huse — maaske lidt fjærnet, hvis disse stod paa Linie — for at forebygge Ildsvaade.

Fjoset med Badstueløftet dannede iøvrigt et Hus i Rækken, men havde ingen bestemt Plads.

Paa nogle Steder var og er der anbragt Hølader ved Siden af Fjoset, paa andre ikke. I sidste Tilfælde hentes det fra en Høgaard bag Husene.

Kun paa de allerbedste Gaarde fandtes en Stue med Glasruder. Den var paneleret og forsynet med Loft.

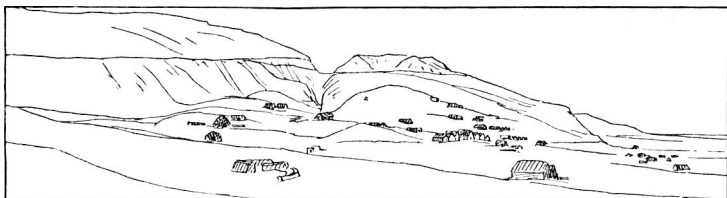
Paa mange Gaarde fandtes en Smedje; men stundom var man to til tre Gaarde om en saadan.

Endelig var der paa Gaardene altid en eller flere Skemmer (Forraadskamre).

I Skaftafellssystemerne benyttede man ofte om Sommeren et andet Hus (Somarhús) til Bolig end det, i hvilket man boede om Vinteren (Vinterhús). I Almindelighed var Sommerhuset en »Skemme«, som indrettedes saaledes, at der var Sengesteder langs begge Sider af Langvæggene med en Gang i Midten — altsaa paa lignende Vis som i Badstuen. Der var intet Bræddegulv i Sommerhuset og ingen Vinduer eller Lysaabninger i Taget. Lyset kom kun ind i Rummet gennem Døren i Gavlen. Men denne Bolig var luftigere end Vinterboligen, og navnlig Børnene og de unge Folk var altid

glade, naar Forandringen skete, thi i Sommerboligen havde de mere Frihed.

Det er et ikke ubetydeligt Antal Ind- og Udhuse, der findes paa de islandske Gaarde, og disses Tal forøges, naar der, som det ofte er Tilfældet, ligger to eller flere Gaarde paa samme Tun eller Side om Side. Dette er navnlig Tilfældet i Øster Skaftafellssyssel og da især i Øræve. Gaardene her ligner stundom hele Landsbyer: Paa den dyrkede Hjemmemark ser man indtil otte Komplekser af Beboelseshuse med tilhørende Udhuse. Husenes Antal paa saadanne Gaarde løber da ofte op til over Hundrede. Sagen er, at mange Steder, hvor de fjærnere Græsgange er tilstrækkelige til at føde flere Familier, er der ikke altid en bekvem Plads til

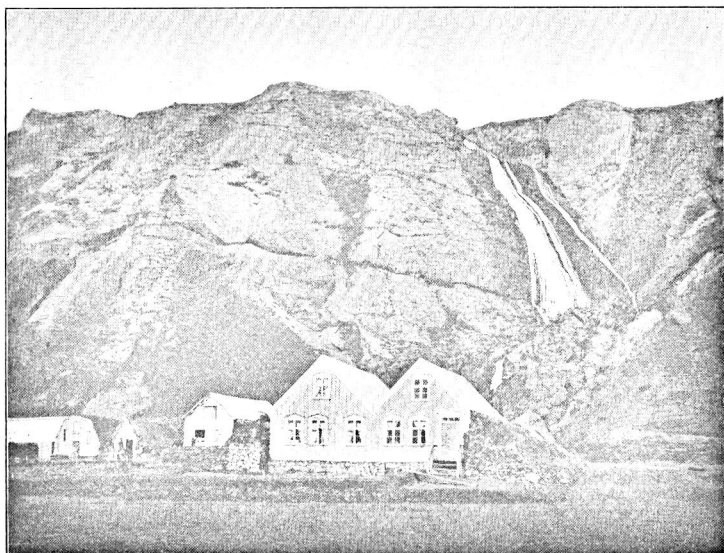
Huappævellir med de otte Gaarde.

Hjemmemarkerne og Gaardene, undtagen netop der, hvor de oprindelige Gaarde laa i Læ for Fjældskred, Jøkel-elve, Vejr og Vind. Ved Køb, Arv o. s. v. er da disse Gaarde bleven delte i mange mindre. De ligger nu alle tæt sammen paa et stort Tun, der i Reglen ikke er afgærdet for hver især, ja ofte slet ikke afmærket, skønt hver nøjagtig ved, hvor hans Tun ligger. Højst er Grænserne afmærket med smaa Pæle eller Pløkke. Hertil kommer saa maaske yderligere nogle Husmandspladser (hjáleigur) i Nærheden, hvilke tilhører enkelte af Gaardene.

Eksempler paa de mest sammenbyggede Gaarde findes i (Tabel III.

Disse Landsbyer med deres Mængder af Huse er os et Vidnesbyrd om hvordan f. Eks. de færøiske Bygder er opstaaede af enkelte Gaarde, der er blevne delte i det uendelige.

Navnlig i ældre Tid kom en stor Mængde Drivtømmer ind paa Kysten i Skaftafellssystemerne. Det var baade store naturlige Stammer, men ogsaa Tømmer, der var bearbejdet. Som Regel er det Fyrretræ, der driver op; men ogsaa kostbarere Træsorter finder Vej til Islands Sydkyst. Mahognitræ er f. Eks. ret almindeligt. Alt Tømmer, som anvendes til Huse og Bohave, var i ældre Tid og er tildels endnu Drivtømmer. Overalt i Husene ser man Møbler og Borde af Mahognitræ, ja selv

Kirkebae Kloster.

i Stalde træffer man Stolper af dette Træ. Folk kender ikke dets betydelige Værdi andetsteds. Fyrretræet er som oftest gennemhullet af Pæleormene og paa alle Gaarde ses Tømmer med Mærker heraf.

De større Stykker Tømmer bliver fra Stranden trukket hjem ved Vintertid paa Slæder, og hvor værdifuld Havets Gaver endnu kan være — til Trods for at Drivtømmer nu er bleven sjældent, da alle Verdens Floder er blevne civiliserede — skal anføres, at der for nylig paa Præste-

gaarden Kalvafellstad (Øster Skaftafellssyssel) Forstrand drev et Stykke Fyrretræstømmer op, der var 16 Alen langt og $1\frac{1}{2}$ Alen i Tværmaal. Det blev gennemsavet til Brædder, og af disse opførtes et helt Beboelseshus paa Præstegaarden.

Var man heldig, kunde man saaledes, selv i Tider hvor Samfærdselsmidlerne var elendige og Handelsstederne endnu længere borte end nu til Dags, faa Tømmer nok til Bygningsbrug, hvorom Husene adskillige Steder bærer Vidnesbyrd.

Man kan saaledes endnu se ret svære Bjælkekonstruktioner anvendte selv i Udhuse. Paa Gaarden Fagurholmsmyri i Øræve saa jeg f. Eks. en stor Hølade, hvis Tag hvilede paa en firdobbelt Række af Søjler af svært Drivtømmer.

I nyere Tid, da der er kommet et Par Handelssteder ved Vik og i Hornefjord (en Tid i Papos), er man ogsaa i Skaftafellssysslernes begyndt at indføre Byggematerialier, navnlig Jærnblik, hvormed Væggene i mere nymodens Træhuse beklædes, og som anvendes til Tagflader, navnlig i Høhuse og Beboelseshuse. Disse ligner da ganske de Træhuse, man ser andetsteds i Norden. De ligger da som Regel med Siden ud til Façaden af Gaarden; men iøvrigt ser man gammelt og nyt blandet mellem hinanden. Selv om der saaledes paa mange Gaarde er opført enkelte Huse i ny Stil, er det dog i Hovedsagen den gammeldags Bygningsmaade med Jord- og Græstørvægge, der endnu benyttes i Skaftafellssysslernes.

V.

Husdyrhold.

Ligesom i alle andre Egne af Island holdes der i Skaftafellssysslernes af Husdyr: Heste, Køer og Faar, hvortil kommer fra en til tre Hunde paa hver Gaard og nogle faa Høns.

Som det fremgaar af omstaaende Tabel IV over Husdyrenes Antal, spiller Faareholdet en betydelig Rolle, medens Køerne forholdsvis er færre i Antal end tidligere og Hestene, til Trods for deres Uundværlighed ved Samkvemmet, ikke optræder i saa stort Antal som i Egne, hvor der er fuldt op af Græsgange. Gennemsnitlig kan man sige, at der paa en Middelgaard holdes: 4 Malkekøer, foruden noget Ungkvæg, 10—12 Heste, 90—100 Malkefaar og 100 andre Faar, hvortil kommer en Tyr et og andet Sted.

Jeg har andetsteds*) givet mere detaillerede Oplysninger om Husdyrholdet paa Island. Her skal kun gives en kort Oversigt over samme.

Faarene er af en fortrinlig Race, der udholder Klimaet godt. De fleste har Horn, nogle endog dobbelte; enkelte, selv Væddere, har det dog ikke. Bedernes Horn er meget mindre end Væddernes og ligner i Størrelse Malkefaarenes.

I Slutningen af April eller Begyndelsen af Maj, naar Foraaret begynder, drives alle Faarene ud i en stor Flok under en Hyrde (smali) paa de Gaarden nærmest liggende Græsgange. Lammene fødes i det Frie fra medio Maj til Begyndelsen af Juni. De følger Mødrene til Slutningen af Juni eller Begyndelsen af Juli, ved hvilket Tidspunkt de tages fra disse for at sendes til de fjærne Fællesgræsgange eller Avretter.

De fleste Steder holdes kun Malkefaarene hjemme. Forinden Lammene sendes til Fjældgræsgangene finder Uldaftagningen eller Uldklipningen af de gamle Faar Sted. Nu bruges som oftest Saks, men tidligere rev man Ulden af — ligesom nu til Dags paa Færøerne. Denne Operation foraarsager ikke Faaret nogen videre Ulempe. Hvis den ikke fandt Sted, vilde Faarene tabe Ulden. Ofte ser man dem paa den Tid løbe om med lange Totter af Uld slæbende efter sig.

*) Fortidsminder og Nutidshjem paa Island, Pag. 41 o. fl. (Studier af Nordboernes Kulturliv. I. Kbhvn. 1897).

Tabel IV. Husdyrhold m. m. i Skatfatellssystemerne i 1901.

Hrepperens Navne	Køer	Kvier, Tyre- kalve, Stude	Voksne Tyre (mindst 3 Aar)	Malkefaar	Beder og Væddere			Heste		Baade		Antal Mennesker	
					3	2	1	5	2—4	8	4 og 6		2
					Vintre	Vintre	Vintre	Vintre og derov.	Vintre	Mandsfaar			
Vester Skatfatellssystemet:													
Dyrhólahreppur	141	4	—	1416	355	379	988	163	114	6	6	1950*	
Hvamm	69	5	—	1241	333	254	749	129	81	6			
Skaptártungu	36	2	—	778	134	191	501	72	41	—			
Álptavers	27	—	—	580	123	172	455	63	36	—			
Leidvalla	70	2	—	922	249	263	712	138	80	—			
Kirkjubæjar	67	4	—	394	428	414	987	135	71	—			
Höngslands	76	—	—	1598	502	470	1213	155	64	—			
Øster Skatfatellssystemet:													
Höfsahreppur	86	6	—	943	370	270	697	140	35	—			
Borgarhafnar	62	5	—	1051	300	282	791	84	45	—	4		
Myra	76	6	—	799	152	221	654	93	39	1	3		
Nesja	87	6	1	1060	265	362	845	113	42	—	4		
Bæjar	60	25	2	1208	299	443	1016	91	11	—	4		
												1	
												1187*	

*) Efter Folketællingen i 1898.

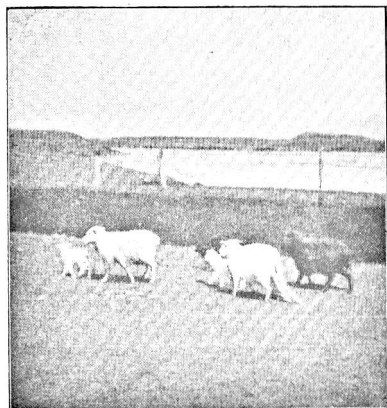
Naar Uldaftagningen skal finde Sted, drives Faarene ind i en som oftest udenfor Tunet liggende Fold. Ved samme Lejlighed gildes Vædderlammene paa nogle faa nær, ligesom alle Lammene mærkes i Ørene med Mærker, der er bestemte for hver Gaard. Dette gøres for at man senere kan kende dem igen.

Efter at Ulden er taget af Malkefaarene, drives de ud i Nærheden af Gaarden, hvor de fra nu af skal græsse under Bevogtning af en Hyrde til om Efteraaret.

Lammene fødes ude, selv i kolde Aar.

Lammene bliver som oftest den første Nat indesluttede i Foldene for allerede næste Dag at drives bort til Fællesgræsgangene sammen med Lam fra andre Gaarde.

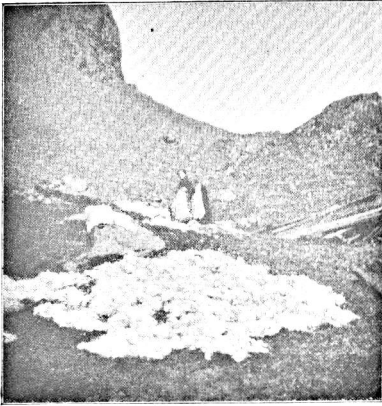
Ulden slæber efter Faarene.

Undertiden malder man Faarene i den Tid, de gaar med deres Lam, i hvilken Anledning Lam og Faar drives ind i en i to Rum delt Skillesti (Stekkur). Lammene anbringes nu om Natten i det lille Rum og Faarene i det store for at malkes om Morgenen inden de slippes ud igen sammen med deres Lam.

Paa Sommergræsgangene strejfer Lammene ofte sammen med Ungkvæg og Heste om hele Sommeren uden Opsigt.

Her bliver de nu til September Maaned, da Folk fra Bygderne til Hest eller til Fods strejfer om for at drive dem sammen. Stundom foretages Eftersøgningen indtil 3 Gange. Ved denne Lejlighed, som naar Faarene i det hele taget skal samles (til Malkning o. l.), gør Hundene stor Nytte.

Avretterne i Skaftafellssystemerne er ikke vidtstrakte. Selv de mest utilgængelige Fjælde benyttes som saadanne helt op til Jøklerne. Her kan Faarehyrderne ikke samle dem til Hest, men maa gaa til Fods. De bruger

Ulden vadskes og bredes til Topping.

da altid Fjældstav. I Øster Skaftafellssystem er der kun faa Avretter i Dalene ind mod Jøklen og paa Sanderne nedenfor samme. Selv Fjælde, der er omkrandsede af Bræer, maa derfor tages i Brug, om man skal kunne skaffe Føden til Faarene.

I Bredemarksfjæld findes f. Eks. Avret fra Gaarden Hov i Øræve. Fjældet ligger inde i Jøklen, og Faarene maa drives 1 Times Vej over denne. De lærer snart at springe over Sprækkerne og er ikke bange. — Kun enkelte Gange, naar Jøklen har været god, har det været muligt at ride derop.

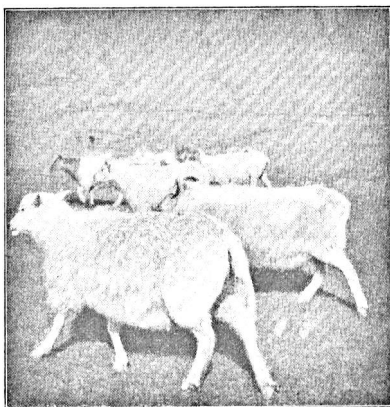
I Vester Skaftafellssystem derimod er der paa sine Steder bedre Fællesgræsgange, saaledes i Højfjældene ovenfor Skaftaatunge.

Den sidste Fjældgang foretages, naar det lakker ad Vinteren og Sneen begynder at falde i det Indre.

Naar Faareflokkene, der ofte indeholder Tusinder af Faar, nu drives hjem, bliver de under et vældigt øredøvende Spektakel førte til store Skillefolde, hvor hele Bygdens eller flere Bygders Faar nu samles.

Disse Folde (rjett) bestaar af en stor, enten firkantet eller rundagtig Indhegning, udenom hvilken der findes mange smaa. I den store midterste Indhegning, den saakaldte »Almenningur«, drives hele Flokken ind. Herfra skilles — efter Øremærkerne — Faarene ud til de mindre Folde paa Siderne (»dilkar«). Disse Folde har mer eller mindre regelmæssige Former. Den Dag, paa hvilken Udsondringen foregaar, er en sand Folkefest. Da samles Mænd, Kvinder og Børn fra Bygderne, og der udvikler sig et fornøjeligt Skuespil: Folk glæder sig ved atter at gense deres Faar og Lam, og medens Faarenes Brægen uafsladelig lyder dem i Ørene, raaber og jubler de, hver Gang de faar Øje paa nogle af deres egne Dyr.

Naar Faarene er blevne udskilte til »Dilkarne«, drives de derfra til Bygderne og Gaardene. Her udtages nu de Individider, der skal slagtes eller sælges. Slagtingen begynder ved Mikkelsdag.

Malkefaar.

Vi skal kortelig forsøge at give en Oversigt over Faareavlens forskellige Facer. Om Sommeren er Faarebesætningen saaledes fordelt:

Malkefaarene (ær) og de vintergamle Hunlam (gymber) gaar i Flok hjemme ved Gaardene under Opsigt. De drives som Regel hjem for at malkes Aften og Morgen. Ofte bliver de Natten over ved Malkepladsen.

Malkningen foregaar enten i en Stald, i en fast Fold (Rjett) eller i en transportabel Fold (færikvîar eller grindr). Faarene er i Reglen under Bevogtning, undtagen hvis de om Natten hviler i eller omkring den store Fold (rjett) eller i en særlig stor Indhegning (nátthagi) eller i en »færikvîar«.

De gamle Væddere (hrútur) gaar enten paa Avretten eller paa særlige Græsgange ikke langt fra Gaarden eller sammen med andre Væddere fra nærliggende Gaarde.

Beder (sauðr), som ikke er Lam, men vintergamle (gemlingur) — om saadanne have — gaar som oftest sammen med Vædderne.

Endelig har vi Lammene (lamb) fra samme Aar (Bedelam, Vædderlam, Hunlam), som græsser langt fra Gaardene paa fjerne Avretter.

Islandsk Hund.

Somme Steder gaar alle Faar, undtagen Malkefaar, paa Avretterne.

Om Vinteren staar Faarene nu til Dags som Regel i Stalde: alle Lammene fra sidste Foraar sammen, Malkefaar og vintergamle Hunlam for sig, Beder for sig, Væddere for sig.

Saa vidt muligt gaar de (i alle Tilfælde Bederne) ude for at søge Føden.

Adskillelsen i de nævnte Grupper sker nærmest af Hensyn til de forskellige Slags Hø, hver Gruppe skal have. Selvfølgelig faar Malkefaarene det bedste. Paa Tunet ser man, som berørt, et Utal af Huse ligge spredte. Hertil kommer fjernere liggende Faarestalde, hvortil der daglig maa gaa Folk for at tilse Bederne.

Paa Sydlandet manglede Faarestalde endnu i det 18. og til Midten af det 19. Aarhundrede. Da maatte Dyrene nøjes med Lygaarde, lukkede eller aabne Folde, Huler i Fjældene eller i Lavamarkerne, hvor de søgte Ly. Karakteristiske var de saakaldte »Faareborge« (fjarborgir), de var bikubeformede, hvælvede Stenhytter med en lille Indgangsaa bning samt et Lufthul i Toppen.

Faarene led meget om Vinteren ved aldrig at komme i Hus; mange Gange var de udsatte for at fryse ihjel eller dø af Hunger, skønt Hyrderne gjorde deres yderste for at hjælpe dem.

Idet vi omtaler Faarene og Faaredriften, maa vi nødvendigvis nævne den islandske Hund. Den er næsten uundværlig for Hyrderne, naar de skal drive Faarene sammen. Selv bliver han staaende i Dalen, medens han sender Hundene op efter Faarene, idet han opmuntrer dem ved ejendommelig monotone Raab. De forstaar ypperligt at samle Faarene og drive dem hjemefter.

Til daglig ligger Hunden foran Husdøren eller paa Taget som om den sov, men opdager den, at der er ubudne Gæster paa Tunet, farer den løs og driver dem bort for paa ny at indtage sin Stilling.

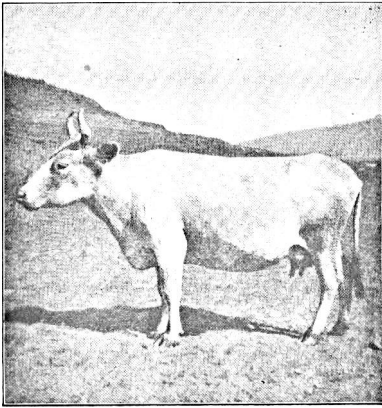
Den ledsager sin Herre, svømmer efter ham og hans Hest over Elvene eller rider over dem bag paa Hestens Ryg.

Hunden er imidlertid, som bekendt, farlig for Mennesket, idet den er befængt med en lille firleddet Bændelorm (*Tænia echinococcus*), som let overføres til Mennesket og som da udvikler sig til en livsfarlig Blæreorm, der er Aarsag til Echinococsygdommen, der især angriber Leveren.

I de senere Aar er der udstedt Bestemmelser om, at Hundene aarlig skal gennemgaa en Kur for at forhindre dem i at smitte Menneskene. Man vil allerede have sporet en Bedring, siden man er begyndt herpaa.

Hvad Hornkvæget (Naut) angaar har det paa Island været i stadig Aftagende, idet man mange Steder er gaaet over til at holde flere Faar. I Oldtiden fandtes en Mængde Køer paa Gaardene, hvilket ses af Ruinerne af gamle Gaarde, hvor man træffer store Kostalde. Racen er god til Trods for, at de Tyre, som anvendes til Bedækning, endnu ikke er fuldvoksne, ja stundom kun én Vinter gamle. I Øster Skaftafels Syssel har man saaledes for Skik at slagte Tyrene inden de er $2\frac{1}{2}$ Aar gamle, da man efter den Tid ikke mener at kunne styre dem. Som en Undtagelse nævnedes mig, at der et Par Steder

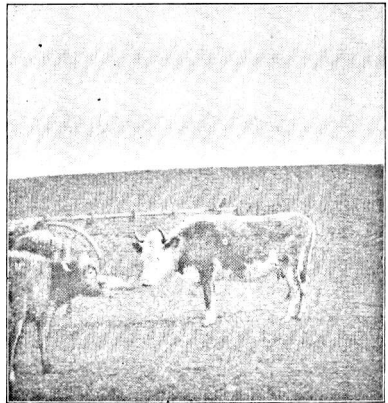
fandt 3 Vintre gamle Tyre (Tab. IV). At Afkommet ikke er daarligere end det er, maa forbause. Dog er Racen efter sigende bleven mindre.

Malkeko.

Den islandske Bonde ved iøvrigt altid at mæge det saaledes med Kælvingstiderne, at han af sin Kvægbesætning kan faa Mælk hele Vinteren igennem. En god Ko kan efter Kælvingen malke 20 Potter Mælk daglig.

Mange af de islandske Køer har ingen Horn. Malkekøerne staa nu til Dags paa Stald i hened 9 Maaneder af Aaret. I de tre Sommermaaneder græsser de i Nærheden af Gaardene, men udenfor Tunet. Høet fra dette anvendes i øvrigt om Vinteren udelukkende til Malkekøerne. Køernes Stalde var i gamle Dage, som vi har hørt, uhyggelig mørke og af Dimensioner, der i Lidenhed overgaar, hvad den dristigste Fantasi kan tænke sig. Køernes Vinterfodring er som Regel ingenlunde rigelig. De faar som oftest Vand bragt i Spande to Gange daglig.

Kvæg.

Hvad Hesteracen angaar har vi tidligere givet en udtømmende Skildring af den*), hvorfor vi ikke her skal komme tilbage dertil.

*) Hesten i Nordboernes Tjeneste paa Færøerne, Island og Grønland. Tidsskr. for Landøkonomi 1901 og 1902 og Særtryk.

Af andre Husdyr holdes kun nogle faa Høns et og andet Sted.

I gamle Dage brugte man paa Island, som i Norge, om Sommeren at drive alt Kvæget bort fra Hjemmegaarden til fjærne Sætere (Sel), for at spare paa Græsset hjemme og for at anvende Græsstederne i Fjældene eller hvor de ellers fandtes.

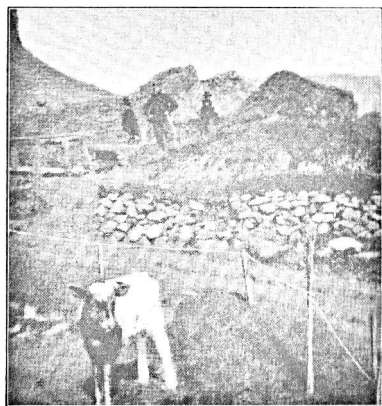
Da var der øde og tomt paa Gaardene, hvor der kun efterlodes enkelte Mennesker, og da udfoldede der sig et virksomt Liv paa Sæterne, hvor der var bygget nogle faa Hytter.

Tyrekalv, der bruges til Bedækning.

Paa Grund af Jøklernes Nærhed var der, som berørt, i Skaftafellssystemerne ikke fjærne Sommergræs-gange i samme Udstrækning som andensteds, og Sæterstederne var kun meget faa.

Fra Gaard Fell var der til Eks. for 100 Aar siden Sæter paa Brede-marksanden; men Sæteren ligger nu under Jøklen, der er skredet frem, og Gaarden selv er lagt øde siden 1879, da et Jøkelløb gik over den.

Den første Spadseretur.

Fra Heinaberg var der ved samme Tidsrum ligeledes Sæter, men Vandflod og Jøkeelve ødelagde Gaarden, som derpaa flyttedes til Sæterstedet, hvor den nu ligger.

Siden vi taler om Husdyrene, vil vi omtale Rotter og Mus, der nu findes flere Steder i Skaftafellssystemerne, navnlig efter at Samfærdslen er blevet bedre.

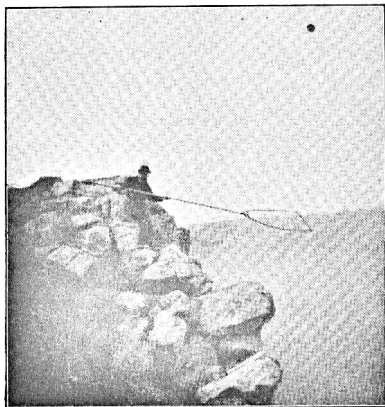
Dog er der endnu Egne, hvortil de ikke er naaet frem, saaledes i Ørævebygden; men til Borgarhöfn Hreppen Vest derfor er Musene naaet, derimod ikke Rotter. Denne langsomme Vandring af disse Dyr, der ellers har vidst at finde Vej fremad med Mennesket de fleste Steder, er det bedste Bevis for Egnens frygtelige Afsondrethed.

Efter at have omtalt Husdyrbruget skal vi gaa over til kortelig at berøre nogle andre Indtægtskilder, som Beboerne forskaffer sig i de fattige Egne ved Fangst af Fisk, Fugl, Hval, Sæl osv.

VI.

Fangst og Fiske.

Fuglefangsten spiller ikke nogen overdreven stor Rolle for Beboerne i Skaftafellssystemerne. Egentlige Fuglefjælde, hvor Fangsten drives med Flejestang som paa Færøerne, Vestmanøerne og enkelte andre Steder paa Island findes kun faa Steder paa Syd- og Sydøstkysten, saaledes ved Portland og Vik, paa Höfðabrekka, Hjörlejfs- og Ingolfshöfden osv.

Fuglefangst paa Ingolfshöfden.

Ingen af de nævnte Steder ruger dog et overvættets betydeligt Antal Fugle, men Fangsten er

desuagtet af økonomisk Betydning for de paagældende Egne, skønt den i de senere Aar er aftaget. Paa Ingolfhöfden fanges til Eksempel aarlig kun 1600 Fugle. Tidligere var der dog Aar, hvor man tog indtil 6000 Stykker. Iøvrigt har man først for en Snes Aar siden lært at benytte Stang med Næt til Fangsten; tidligere lod Folk sig fire ned i Fjældet og fangede Fuglen ved om dens Hals at lægge en Snare, der var anbragt paa en lang Stang. Siden har man imidlertid lært af Folk fra Vestmanøerne at bruge Næt. De Fugle, der bebor Fuglefjældene, er Lomvier, Lunder, Svartfugl, den tretaaede Maage (Riten), Mallebukken (fill), Stormfugl (*procellaria glacialis*) osv.

Sidstnævnte to optræder i stort Antal i Fjældene omkring Vik. Ofte træffer man Fuglene rugende indtil et Par Mil fra Kysten, saaledes i Hafursey. Beboerne har selv formaaet dem dertil ved at føre Unger til Fjælde, der tidligere ikke var beboede. Fuglene maa her ofte sulte længe under Udrugningen, skønt, som Thorodsen siger*), Han og Hun skiftes ved Arbejdet. Naar Ungerne forlader Reden, træffes de ofte forvildede paa de øde Sandstrækninger.

Iøvrigt er i Skaftafellsyerne de flade Sander nedenfor Jøklerne samt Holmene i Lagunerne Hjem for utallige Wade- og Svømmefugle: Gæs, Svaner, Ænder, Terner, Maager osv., der i Sommertiden ruger her. Da samles en betydelig Mængde Æg af de nærmest boende Bønder.

Navnlig fra store Rugesteder for Terner paa Bredemarksanden og paa Holme i Havnefjorden indsamles mange Æg. Bonden paa Reynivellir tager f. Eks. i Maj Maaned en Mængde Æg paa førstnævnte Sted. For stadig at have friske Æg tager han dem bort paa bestemte Steder; andre Fugle søger nemlig straks til og begynder at ruge paa den bare Plet. Naar den er fyldt, tager Bonden atter Æggene bort og saaledes indtil tre Gange.

*) Reise i Vest-Skaftafelssyssel i Sommeren 1893 («Geogr. Tidsskr.» 12. Bind).

Svanefjer og Dun indsamles ogsaa hist og her ligesom Edderfuglene værper enkelte Steder, hvor der kan samles Dun, saaledes paa en Ø ud for Bygden Lon i Hornefjordsfljotet.

Fiskeri. Det er, som man vil se af Tabel IV kun faa Steder paa Kysten af Skatafellssystemerne at man har Baade, og Fiskeriet spiller derfor ikke saa betydelig en Rolle, som andetsteds paa Island. I den saakaldte »Vertid« (Slut. Febr.—12. Maj)*) drives dog noget Fiskeri ud for Kysten. Folkene rider hjemme fra om Morgenen for at møde ved Baaden før Solopgang. De gaar nu hele Dagen paa Fiskeri og kommer sent i Land, iler hjemad til Hest, sover nogle Timer for at begynde forfra. Man maa nemlig passe paa at benytte den kostbare Tid, i hvilken Torsken staar under Land, alt under Forudsætning af, at Vejrliget tillader det.

Fisken tørres og saltes til Vinterføde og til Salg (Tørfisk, Klipfisk). I gamle Dage var der stort Fiskeri fra Øster Skaftafellssystem, da Folk fra Nordlandet kom, som man mener over Jøkelen, for at drive Fiskeri, navnlig ud for Sydersvejten, hvor der i en Dal ses Ruiner af deres Hytter og Søboder. Den Tid er dog længst forbi.

I Elvene drives derimod ikke saa lidt Førellefangst, og i Lonene fanges ogsaa Fisk, saaledes i Hornefjorden nogle smaa Brakvandsflyndere, desuden Foreller.

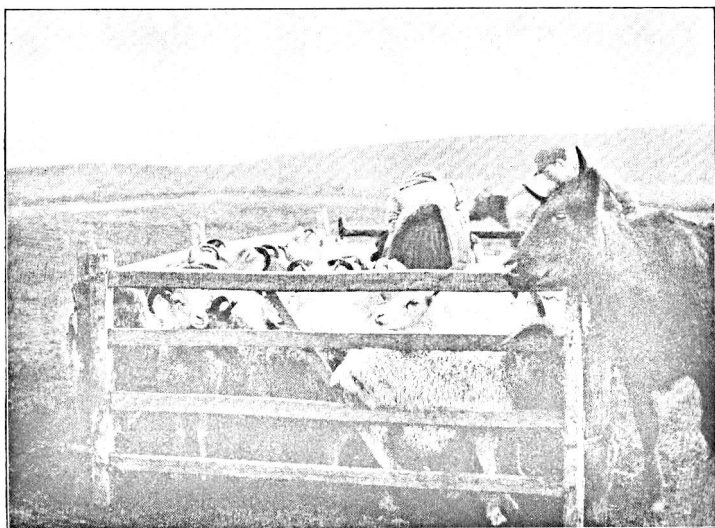
I gamle Dage drog man hvert Aar fra Skaftaatungerne, vistnok i Slutningen af August eller Begyndelsen af September, til det Indre af Landet til de først af Professor Thoroddsen i vore Dage undersøgte Strækninger om Fiskevandene, nogle store og smaa Søer i det Indre. Her havde man Hytter og fiskede Foreller, medens Hestene gik paa Græsgange ved Søbredderne.

Nu er disse Fisketure hørte op fra Vester Skaftafellssystem. Derimod kommer en enkelt Gang Folk fra Rangaa-volde Syssel, Vest for Hekla, derop.

*) Jævnf. Forf. Arkæologiske Undersøgelser paa Island i 1898. Studier af Nordboernes Kulturliv II, 2. Hefte Side 6.

Sælfangst drives enkelte Steder paa og ved Kysterne, dels i Lonene, dels paa Skær som Tvisker og Hrollaugseyjar vest for Øræve og Sydersvejten, endvidere ud for Papos. Navnlig fra Ørævebygden er der ikke saa lidt Sælfangst.

Beboerne skelner mellem «Vatnaselur» og »Skerjaselur» eller »útselur«. De førstnævnte faar Unger i Juni og disse fanges bedst i Juli ved Fjordmundingerne

Faarene malkes i en transportabel Fold.

(Os'ene), medens sidstnævnte tages i Oktober paa Skærene ud for Kysten.

Iøvrigt fanges voksne Sæler hele Aaret rundt i Garn i Os'ene, naar der ikke er Is.

Denne Fangst er ofte forbunden med store Anstregelser og ikke ringe Fare, paa Grund af Brændingen, saaledes navnlig paa Hrollaugseyjar, der ligger $1\frac{1}{2}$ à 2 Mil fra Kysten.

Hvalfangst drives ikke fra Bygderne i Skaftafells-syslerne; derimod har man fra gammel Tid haft Indtægt

af Hvaler, naar de drev paa Land eller forvildede sig ind gennem de smalle Aabninger til Lonene, saaledes navnlig i Hornefjord, hvorfra de ikke kan finde ud igen.

Allerede i »Graagaasen«, Islands ældste skrevne Lovbog fra Fristatstiden, findes Bestemmelser om Hvalfangst og Retten til ilanddrevne Hvaler.

Efter at Nordmændenes Hvalfangst nu i vore Dage har drevet Hvalerne fra Kysten, er ilanddrevne Hvaler bleven saa sjældne, at der næsten aldrig faas Indtægt af saadanne.

Jagt drives meget lidt, og kun faa Folk ejer Bøsser. Som Regel findes der jo heller ikke andet end Fuglevildt og Ræve.

Isbjørne er meget sjældne i Skaftafellssystemerne. Naar de har vist sig, har det været i slemme Isaar, i hvilke Polarisen er dreven ned langs Østkysten.

1882 var et saadant Isaar, og Havet ud for Øster Skaftafellssyssel laa fuld af Is hen paa Forsommeren. Ikke saa faa Isbjørne gæstede dengang Syslet. Paa forskellige Steder kom de i Land, men de fandt sig aabenbart ikke ret hjemme, og forsvandt snart igen. Enkelte gjorde Udflugter til Jøklen; men da de aabenbart der ikke fandt Føde, vendte de om.

Til Hornefjord kom tre Bjørne, hvoraf en blev skudt. Ved Borgarhöfn lidt vestligere viste der sig to. En mørk Aften saas de tæt ved en Gaard. Folkene troede i Begyndelsen, at det var Heste, men blev snart kloge paa Fejltagelsen. Næste Morgen var Bjørnene forsvundne, rimeligvis var de atter dragne ud paa Isen, der laa ud for Kysten. Samme Aar dræbte en Isbjørn to Hunfaar paa Gaarden Uppsalar.

Ogsaa længere mod Øst som ved Papos saas Bjørne dette Aar; men da Bønderne ingen Bøsser havde, kunde de ikke skyde dem.

Kort sagt, Jagten spiller ikke nogen Rolle. Man lader Fuglene yngle i Fred og tager deres Æg og Dun; derimod skyder man kun faa af dem. En enkelt Ræv fanges om Vinteren i Fælde. Det er alt.

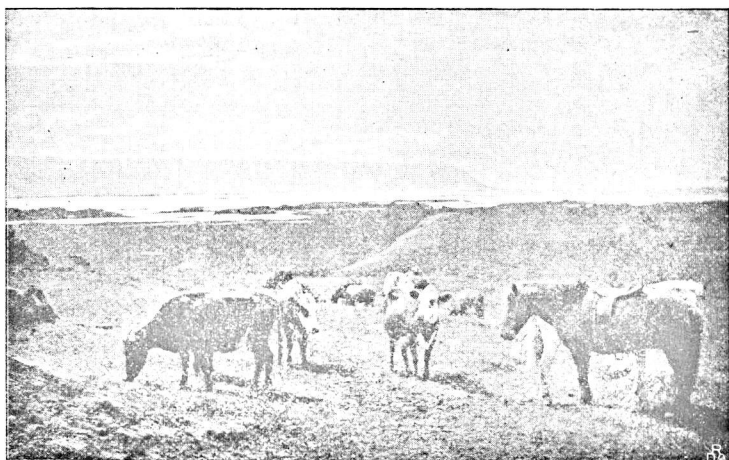
VII.

Gammel Sæd og Skik.

Aaret rundt.

Ensformigt og lidet afvekslende glider Tilværelsen for den islandske Bonde i disse afsides Egne.

Slutningen af Vinteren har som oftest været en haard Tid i Skaftafellssystemerne, og med Længsel imødeser man Foraarets Komme. Allerede tidligt paa Aaret, i Februar,

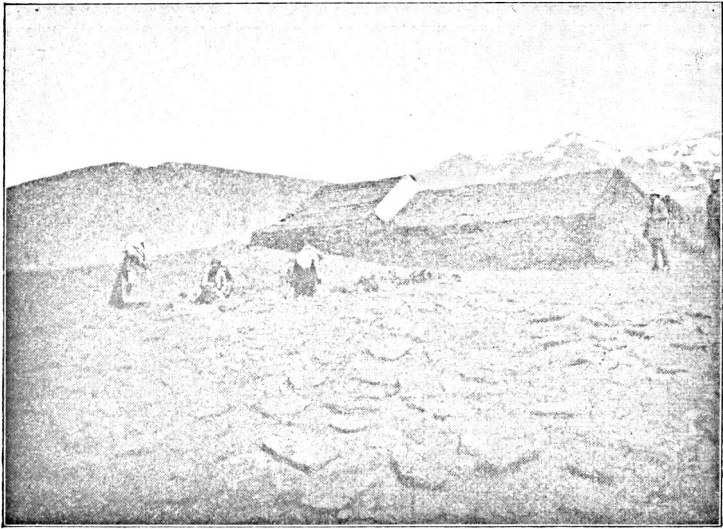
Islandsk Hornkvæg.

er man, om mulig, saa smaat begyndt at gaa paa Fiskeri for at skaffe sig lidt Føde.

Saasnart Vejret tillader det kommer alle Heste og Faar ud, og mange Steder maa Malkekøerne ogsaa tage sit Foder ude, saasnart de første Græsspirer begynder at titte frem.

Naar Faarene om Vaaren er ude af Staldene, bliver Gødningen, som har ophobet sig paa Gulvene, skaaret i firkantede, flade Skiver og bredt ud til Tørring, for siden at samles i Stakke, der staar Sommeren over og tørrer. De skal senere bruges til Brændsel, eftersom der saa at sige

intet andet haves, naar undtages lidt Pile- og Birkeris samt Drivtømmer, thi Kul er en Vare, som kun ganske faa har Raad til at forskaffe sig. Imidlertid har Bønderne nærmest Handelsstederne foretaget den saakaldte »Lökaferd« (s: 11. Maj) til samme for at forskaffe sig det nødvendige, og nu er de i Maj Maaned beskæftiget med at bringe Gødningen fra Heste- og Kostaldene ud paa Tuset, hvor den spredes og jævnes ud. Samtidig passer man nøje paa Faarene, som jo nu gaar ude, efter-

Faaregødningen skæres i Skiver til Brændsel og bredes ud til Tørring.

som der ikke er mere Føde til dem hjemme. Lammene fødes ude i Slutningen af Maj og Begyndelsen af Juni, og selv om det er nok saa koldt, bliver de smaa Skabninger ikke tagne i Hus. De gaar, som vi har hørt, sammen med Mødrene en Maanedstid, indtil de kan klare sig selv, saa tages de fra dem, samtidig med, at Ulden tages fra de gamle Faar, hvorpaa alle Lam og alt Ungkvæg m. m. drives op paa Fjældavretterne for at tage Føden der hele Sommeren igennem.

Vi har nu naaet den 24. Juni, og mange Bønder fore-

tager nu deres »Jonsmessafærd« for at aflevere Ulden og faa Varer og Materialer med hjem. I mere afsides Egne som Øræve er denne Rejse til Handelsstedet den eneste, som foretages hele Aaret rundt.

Nu staar Høhøsten, den vigtigste af alle Arbejder, for Døren.

I gode Aar begynder Bonden og hans Folk den 4. —5. Juli at slaa Hø, og de vedbliver dermed, naar Vejret tillader det, til man er færdig, nemlig omkring den 29. September (ved Mikaelsmessa), efter hvilken Tid Vejret som Regel ikke tillader Højbjergning.

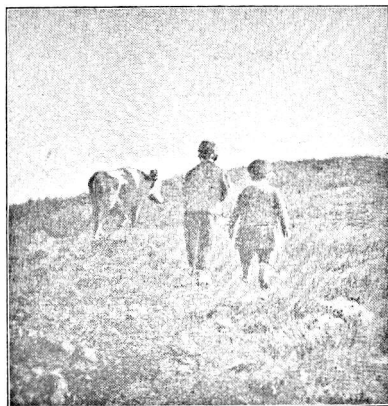
I Sommertiden har man Malkefaar og Malkegeder gaaende i Nærheden af Gaardene, for at de kan blive malkede. Kvinderne tilbereder nu Mælkeprodukter (Smør, Ost, Skyr osv.) til Vinterbrug.

I gamle Dage benyttede man Sætere, men nu bruges de ikke mere.

I September Maaned sendes Folk til Fjælds for at samle Faarene sammen fra Avretterne. Sædvanlig foretager man den første »Fjældgang« i Begyndelsen af Maaned, en Uges Tid senere gaar man anden Gang derop, og i Slutningen af September foretages somme Steder den sidste »Fjældgang« for at finde Efternølerne.

Naar Lam og Faar er komne hjem igen, begynder Slagtningen.

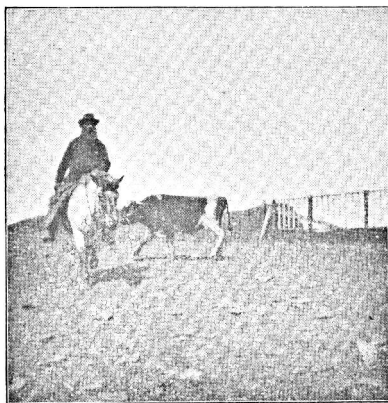
Indtil for nogle faa Aar siden blev der, straks efter Hjemkomsten fra Fjældene, udtaget ikke blot Faar og Lam til Slagtning, men man solgte ogsaa en Mængde til Udførsel til England. Siden er der imidlertid kommen Indførselsforbud der, og den Indtægtskilde er ophørt.

Malkekoen drives ud i »Skoven«.

Der slagtes derfor nu et større Antal Faar, og Kroppene sælges ved Handelsstederne, dog ikke i stort Antal i Skaftafellssystemerne.

Vedrørende Slagtingen skal vi anføre følgende: I ældre Tid, indtil for ikke saa længe siden, slagtede man paa temmelig barbarisk gammel Vis. Til Faareslagtingen benyttedes to Mænd. Den ene lagde Faaret ned paa Jorden, idet han holdt dets fire Ben fast, medens den anden med en skarp Kniv (ofte den samme, som benyttedes til at aftage Ulden med) skar Halsen over paa Dyret. Blodet lod man løbe i et Trug for siden deraf at lave Blodpølser (blódmör).

Tyrekalven føres bort til Slagting.

Køerne slagtedes ved at man først bandt Forbenene, siden Bagbenene sammen, hvorefter man anbragte et Reb derimellem. Nu trak man Fødderne sammen, saa Dyret faldt om, hvorefter det blev forsvarlig bundet, saa at det ikke kunde røre sig. Derefter stak man det med en skarp Kniv i Strubben gennem de store Aarer og lod Blodet løbe ud i et Kar. Naar dette var sket, afskar man Hovedet.

Heste blev slagtede paa lignende Maade efter at være væltede om. Ho-

vedet blev dog straks skaaret af. Blodet og Vædsken fra Maven løb da straks sammen.

Kun undtagelsesvis anvendtes Hestekød til Føde. Nu sker det derimod hyppigere, da den gamle Fordom mod det er ved at lægge sig.

Nu bruges disse Slagtemetoder ikke. Man skyder Hestene i Panden, men Faar og Hornkvæg dræbes ved, at man med en Kniv stikker dem i Nakken mellem Ryghvirvlerne, saa at Rygmarven overskæres, hvorved Dyret øjeblikkelig dør.

Naar Slagtingen er forbi, drager mange Bønder atter til Handelsstedet for at afsætte Faarekroppene m. m.

Flere Steder gik og gaar man endnu ved denne Tid, om Efteraaret, op i Fjældene og »Skovene«, for med en

Segl (Sigd) paa et kort Haandtag at afskære Birkeris. Til Tagene brugtes de store Grene, medens de mindre Grene og Blade brugtes til Foder for Kreaturer, navnlig for to til tre Aar gamle Stude.

Efter Hjemkomsten fra Handelsstedet og inden Vinteren bryder frem, reparerer man sine Huse, for at kunne modstaa Vinterkulden. Køerne sættes paa Stald, men Heste og Faar gaar endnu længe ude. Det daglige Arbejde bestaar nu i at fodre og passe Husdyrene, hvilket navnlig tager lang Tid, naar Høet fra en samlet Høgaard skal bringes ud til Staldene, der jo ligger spredte paa TUNET. Høet udrides fra Stakkene ved Hjælp af en Jærnkrog paa et Skaft, hvorefter det i Tremmekasser bæres til Staldene. Mange af Husdyrene, baade Faar og Heste, gaar dog, som sagt, ude den meste Tid af Vinteren og maa af og til tilses. Der er indrettet Steder for dem, hvor de kan søge Ly, Faarene i »Faarborge«, Huler og Folde, Hestene i Lygaarde.

Iøvrigt beskæftiges Mænd og Kvinder i Vinterens Løb paa forskellig Maade inden Døre, som oftest i Badstuen. Mændene karter Ulden, Kvinderne spinder og strikker (enkelte Mænd ogsaa) og baade Mænd og Kvinder væver, men Vævningen begynder sjældent før i December; thi forinden er der ikke spundet Uld nok. Der vævedes til for ikke længe siden Vadmel paa de ældgamle oldnordiske Vævestole, ligesom Kvinderne undertiden vævede Baand paa den saakaldte Spjældvæv. I vore Dage er den gamle Væv erstattet af nyere, ligesom Spinderokken har afløst den gamle Haandten. Alle Klæder baade til Mænd og Kvinder blev tidligere i Vintertiden forarbejdede af Kvinderne; nu købes der ikke saa lidt heraf ved Handelsstederne.

Som Garnvinde benyttes af Kvinderne som oftest en Faareknokkel (sojdaleggjur), den samme anvendes til det Reb, hvormed Hestenes Forben bindes sammen (hnappheldur).

Vi skal i denne Forbindelse anvende nogle Ord paa Klædedragten, saaledes som den bares i Skaftafellssystemerne for en Menneskealder siden:

Mandsdragten bestod af Uld: strikkede vide Trøjer, uldne Huer, Knæbenklæder for gamle Folk, medens de yngre bar Benklæder som nu til Dags. Egentlig Vest kendtes ikke, derimod brugtes en »Brystdug« (brjóstadúk), der var en Slags Vest uden Ærmer til at knappe paa Siden. Derover bar man Trøjen. Den var enradet og forsynet med Knapper eller Hægter.

Inderst bares en Uldskjorte og om Vinteren Underbukser. Strømperne var af Uld. Paa Fødderne brugtes islandske Hudesko. Til Brug om Vinteren, eller naar man red, anvendtes »Skinnsokkar«. — Hatte var meget i Brug; de var af blød Filt og kunde sættes over den strikkede Hue.

Kvindedragten var mere flot end Mandsdragten. Til daglig Brug bares Skjorte med »Upphlutur« (Trøje uden Ærmer til at snøre sammen forpaa), uldne Skørter og Hudesko; men til Højtid iførte Kvinderne sig deres kostbare Dragt med det høje Hovedsæt, den pyntelige Overtrøje og det smukt broderede Skørt. Skulde de færdes fra Sted til andet, skete det selvfølgelig til Hest, og Sadeltojet var da smukt udstyret, saaledes som vi tidligere har beskrevet det.*)

I vore Dage er saavel Dragt som Ridetøj baade for Mænd og Kvinder ændret efter Nutidens Smag og Fordringer, hvilket dog ikke her nærmere skal beskrives.

Mændene fletter om Vinteren Høreb, skærer Liner af Skind, laver alle Slags Redskaber til Hjemmebrug, som Kløvsadler, Kasser til Hø, Puder til Kløvsaddelunderlag, Hestesko og i gamle Dage Høleer i Smedjen osv.

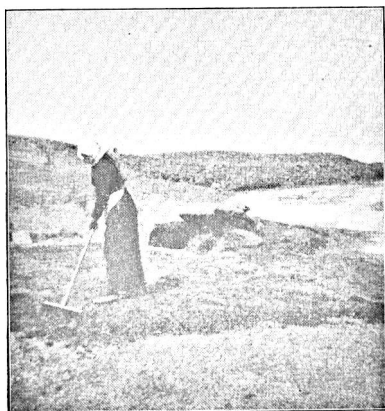
De lange Vinteraftener anvendtes, især tidligere, foruden til Arbejde ogsaa til Læsning, og naar Mænd og Kvinder var i Arbejde, siddende paa deres Sengekanter i Badstuen, der sparsomt oplystes af »Kola«lampens Bomuldsvæge — eller i sjældnere Tilfælde af et Tællelys, hørte de opmærksomt paa, hvad Oplæseren kunde forlyste dem med af gamle Sagaer, Rimur o. l.

I Badstuen holdtes ogsaa Husandagt. Saaledes forløb Vinteren.

*) Hesten i Nordboernes Tjeneste osv.

Fødemidler*).

Føden var i gamle Dage, for halvthundrede Aar siden, ligesom for en stor Del ogsaa nu til Dags, meget ensartet. Den bestod næsten udelukkende i, hvad Landet selv kunde frembringe: navnlig Fisk af forskellig Art, som Tørfisk, naar den kunde erholdes, fersk Kød om Efteraaret i Slagtetiden, saltet og røget til andre Tider, Smør og Tælle, islandsk Skyr, hertil kom Grød af Bankebyg. Kaffe og Té kendtes den Gang næsten slet ikke paa Gaardene i Øster Skaftafellssyssel. Kun én Gang om Aaret, i Juli Maaned, gik Bønderne, som berørt, med deres Uld, Tælle og Tran til Handelsstedet ved Djupvaag, hvor de ombyttede deres Produkter med Mel, Salt, Sukker, Tobak, lidt Smedekul og lidt Brændevin — men ingen Kaffe. Saa drak de maaske lidt over Tørsten og vendte derpaa hjem igen til deres møjsommelige Liv, for næste Aar i Juli at gøre det samme. De

Gødningen spredes.

skyldte ikke nogen noget, men de havde heller ingen Penge mellem Hænder, thi al Handel var jo Tuskhandel. Det kneb derfor ofte paa Slutningen af Vinteren med at skaffe sig Føde, og ikke saa sjældent sultede Folk i Marts og April Maaneder, da Maden var spist op og Køerne endnu ikke var begyndt at malke. Da var det ofte drøjt, »mageløst drøjt«, som en Bonde sagde. En anden gammel Mand fortalte mig, at han som Dreng hvert Aar led mer

*) Efterretningerne herom er for største Delen indhentet i Øræve, den mest afsides liggende Bygd.

eller mindre Sult; »men nu sulter Drengene ikke,« lagde han til.

Om Sommeren spistes fire Gange daglig. Første Gang Kl. 8—9. Morgenmad: Tørfisk og Smør, hvortil man drak Mælk. Ofte fik man »Sund magi« eller Fiskeblærer kogte i Valle. Det andet Maaltid holdtes Kl. 12—1. Det bestod af »Skattur« σ : Skyr og Mælk. Det tredje Maaltid holdtes Kl. 4—5. Det var Middagsmaaltidet og bestod af Torsk og anden fersk Fisk, Ærter og salt Kød eller undertiden saltet Fisk. Dertil drak man Valle. Fjerde og sidste Maaltid holdtes Kl. c. 9 Aften og bestod af Skyr og Mælk.

Fra Oktober Maaned, naar det anstrengende Sommerarbejde var forbi, spistes i Reglen kun to Gange om Dagen. Man stod i de mørke Efteraars- og Vinterdage sent op, spiste det første Maaltid Kl. 9—10: Surt Skyr med Grød, lavet af Rugmel, kogt i Vand. Hovedmaaltidet holdtes Kl. 4—5 om Eftermiddagen; det bestod i Slagtetiden af: fersk Kød og Suppe, Blodpølser med det Vand, de var kogte i (Saad), undertiden Tørfisk med Smør og Blodpølser. Dette var den Tid, man levede bedst.

Om Vinteren, naar Slagtetiden var ovre, og det ferske Kød og Blodpølserne var fortæret, spiste man mest saltet Kød.

Undertiden, hvis Køerne malkede godt om Vinteren, lavede man fersk Skyr. Saadan gik Tiden til Februar og Marts Maaned, da man kunde haabe paa atter at faa fersk Fisk.

Undertiden indsamlede Folk om Vinteren Fisk, som Brændingen havde kastet op paa Stranden, og spiste dem. Brød kendtes, som man vil se, ikke til daglig, og Kaffe var lige saa sjælden en Vare.

Kun ved højtidelige Lejligheder var Traktementet noget bedre, men iøvrigt yderst forskelligt efter Vedkommendes Evner. Ved Bryllupper, Begravelser o. l. holdt man Gilde med Bispisning. Der kunde da være en Del Steder, hvor der trakteredes med Brød eller Skonrokker og stegt, fersk eller røget Kød. Den største Delikatesse

ved slige Gilder var en Risgrynsvælling med Sirup paa Kaffe var endogsaa ved Gilder meget sjælden og gaves kun paa bedre Gaarde. Øl var ukendt, men Brændevin sørgede man den Gang stedste for at have (nu kendes det næsten ikke), og den største Glæde bestod i, at man drak sig en god Rus.

Kvinderne trakteredes med en frygtelig Drik, som Handelsmanden tillavede under Navn af »Ekstrakt«. Den bestod af Brændevin, Rom og sød Saft samt Sukker. Kager kendtes ikke, undtagen i Form af Pandekager, der serveredes som sidste Ret (nu bruges de almindelig i Stedet for Fintbrød). Det nu almindelige islandske Fladbrød bagtes til store Gilder i Mængde. Sjældnere var det saakaldte »Pottebrød«, som de ogsaa selv bagte paa Ildstedet i en omvendt Gryde, der stilledes paa en flad Sten. Dejgen i Gryden bagtes ved, at der uden om den hvælvedes op med Gløder og Tørv.

Var Maden tarvelig til daglig Brug, var Anretningen det ikke mindre. Der var aldrig Tale om, at man sad sammen til Bords og spiste. Føden blev fra Gryden i Køkkenet eller Ildhuset øst op og uddelt til hver Mand for sig enten i en »Askur« (Bøtte med udskaaret Laag), naar det var Grød og mere flydende Varer, eller, naar det var Kød o. l., da paa en rund Træbakke. Hver Mand og Kvinde satte sig nu paa sin Sengekant i Badstuen og fortærede Maden. Husbonden spiste dog stundom i et eget Kammer, der var afskildret for Enden af Badstuen, Madmoderen derimod sædvanligvis i Køkkenet.

Der brugtes ikke Bordknive eller Gafler. Hver især havde en Hornske, der ofte var forsynet med indridsede Forsiringer, navnlig paa Skaftet. Til at skære Kød med brugtes i Almindelighed Lommeknive. Efter Maaltidet anbragtes Skeen oppe under Loftet, indstukken ved en Bjælke. Paa de store Gaarde havde man dog stundom Bordknive og Gafler for de bedste Mænd og 2 til 3 Gæster, og endvidere i meget sjældne Tilfælde Sølvskeer, der da opbevaredes paa Kistebunden og kun kom frem ved højtidelige Lejligheder. Borde fandtes næsten

aldrig i selve Badstuen, derimod i Stuen og andre Kamre. Her dækkedes for Gæster, men Anretningen var ikke stadselig; for et halvt Hundrede Aar siden var Bordduge f. Eks. ukendte. En saadan var ikke set i Øster Skaftafells Syssel, før den daværende Præst i Kalvafelsstad ved det 19. Aarhundredes Midte anskaffede sig en.

Folk var med alt det glade og tilfredse, naar de blot havde noget at spise.

Belysningen

paa Gaardene var i gamle Dage kun tarvelig.

I Almindelighed brugte man den, ogsaa fra det øvrige Norden kendte Jernlampe, («Kola») med to Skaale, den øverste til Belysningsvædsken og Vægen, den nederste til at optage, hvad der dryppede fra den øverste.

Kolaen brændte i Ildhuset og Badstuen, men naar det skulde være finere, anvendte man Tællelys, hvilke altid benyttedes som Alterlys i Kirkerne. Efterhaanden blev der fra Handelsstederne indført Messing-Tranlamper uden Glas og siden Parafinlamper; men de var yderst sjældne.

I Midten af Tredserne kom de første Petroleumslamper til Sydøst-Landet, hvor de vakte en stor Opsigt, men ogsaa Frygt tor at de skulde eksplodere.

Sundhedstilstand og Lægevæsen.

Til Trods for de ejendommelige Beboelsesforhold og den ofte mindre gode Føde, er Sundhedstilstanden i det hele og store ret god, selv i mere afsides Egne, og Folk bliver ofte gamle og bevarer i deres høje Alderdom Evnen til at arbejde. Jeg hørte i Sida Bygden om en 78aarig Mand, der endnu om Sommeren deltog i Høhøsten, og endog om en 90aarig, der gjorde det samme.

Lægeforholdene er meget vanskelige, og i afsides Egne har man saa at sige intet Lægetilsyn. Til Øræve f. Eks. kommer Lægen, der bor 12 Mil derfra ved Hornefjord, kun to Gange om Aaret i Vaar og Høst, til hvilken Tid man da maa gemme sine Skrøbeligheder.

I de sidste fjorten Aar er han kun én Gang bleven hentet udenfor disse Ture; det var til en Pige, der havde Difteritis. Man klarer sig selv saa længe som mulig, og i Nødsfald har Præsten lidt Medicin: Hofmandsraaber til indvortes og Gigttraaber til udvortes Brug.

Brækker man et Ben, heler man det selv, desværre ofte kun daarligt. En Dreng paa Gaarden Fagurholsmyri laa, da jeg besøgte Egnen, med bøjet Ben og daarligt Knæ og led, men Lægen blev ikke hentet; det var for dyrt. For nylig grasserede en Influenza-Epidemi i Bygden; man klarede den selv.

Iøvrigt maa det siges, at Lægerne udfylder deres brydsomme og lidet lønnende Gerning med stor Opofrelse og Dygtighed; men de bor endnu langt fra hinanden, skønt man i de senere Aar har ansat flere nye Distriktslæger.

Handelsforhold.

Man kan, som paavist i den geografiske Oversigt, vanskelig tænke sig mere elendige Samfærdselsforhold end dem, der hersker i Skaftafeallssystemerne. At alle Forhold lider herunder, er en Selvfølge, og ikke mindst Handelen. Og dog er der en betydelig Fremgang at spore i de sidste Aartier.

I Bygden Lon i Øster Skaftafells Syssel traf jeg en 77 Aar gammel Mand, ret af den gamle Skole. Jeg underholdt mig med ham om Tilstandene i gamle Dage, sammenlignede med Nutidens. »Saa meget har alting forandret sig i min Tid, at jeg ikke kender Verden. Mange Ting er bleven bedre, men mange værre,« udtalte han, idet han nærmere forklarede dette derhen, at f. Eks. Bygningerne paa Gaardene, Kreaturerne, deres Opdræt og Behandling, Føden og Oplysningen var bleven bedre; derimod havde de økonomiske Forhold efter hans Skøn forværret sig. Næsten alle havde Gæld hos Købmanden, fordi man levede over Evne og ikke som i gamle Dage nøjedes med, hvad man havde.

»Den Gang var der ogsaa en fast Regering«, men nu syntes den gamle, at de politiske Forhold var rent elendige. Han maatte dog indrømme, at siden Monopolhandelen var ophørt, havde Forholdene bedret sig overmaade meget. I den kongelige Handels Tid fandtes paa Sydlandet kun Handelssteder paa Djupivaag i Berufjord samt paa Ørebak. Folk, som boede i Skaftafells Systemerne, havde saaledes intet Handelssted, men maatte rejse til de to Steder, der ligger fjærnt fra hinanden, mindst 55 Mil, eller 10 a 12 Dages Rejse med Pakheste.

Bønder fra Sida Bygden.

Købmandsvarerne var tilmed den Gang dyre, og de Varer, Bønderne solgte blev betalte med lave Priser efter en bestemt Takst.

Den Gang, for halvt Hundrede Aar siden, kostede en god Ridehest 25 Rigsdaler, en Pakhest det halve og en Ko 20 Rigsdaler. Nu er Prisen henvend 3 Gange saa høj.

I det hele og store kan der selvfølgelig ikke være Tvivl om, at den

lettere Adgang til Handelsvarer har været til stort Gavn, selv om adskillige Bønder derved har ladet sig forlede til at købe mere, end de strængt taget havde Brug for.

En betydelig Ulempe er dog den gammeldags Maade, paa hvilken Handelen længe har været drevet paa Island, nemlig som Tuskhandel.

Bonden faar ved Handelsstedet de Varer, han skal bruge, udleverede, og til Gengæld forpligter han sig til at levere sin Uld, naar Faarene om Foraaret er bleven klippede, og sine slagtede Faarekroppe om Efteraaret.

Bonden faar meget sjældent Penge for sine Varer — kun enkelte Købmænd indlader sig herpaa. Han har der-

for hidtil ikke en Gang kunnet betale sine Tjenestefolk med Kontanter, men har maattet give dem Anvisning hos Købmanden paa Varer for det tilsvarende Beløb af Lønnen. Nu er det dog ved Lov blevet fastslaaet, at Arbejds-løn skal udbetales i Penge. Kort sagt, Penge har hidtil været en saa sjælden Vare, navnlig i afsides Egne, at, om man betaler dermed, kan man opnaa langt billigere Priser end ellers.

Det hænder iøvrigt meget ofte, at Bønderne, naar Skatter o. l. skal betales, ikke har Penge, men saa betaler Købmanden Skatterne for dem, selvfølgelig mod, at de senere giver ham al deres Uld, Faarekroppe og Fisk. Alle fornuftige Fremskridtsmænd paa Island ivrer derfor ogsaa imod det gamle Tuskhandelssystem. Der er da ogsaa, som berørt, Forandring at spore til det bedre, men endnu er største Delen af Islands Landbrugere nødsagede til at realisere deres Varer mod andre Varer.

At dette gammeldags Byttesystem er skadeligt for de økonomiske Forhold og for Fremskridt paa Landbrugets Omraade, er der næppe Tvivl om; men Overgangen til kontant Handel lader sig desværre ikke ordne i en Hast; dertil er Afviklingen af den Gæld, hvori næsten alle islandske Bønder staar til Handelsmændene, en meget betydelig Vanskelighed.

Vi ser dog ikke rettere end, at man kunde gaa over til kontant Handel mod, at det gamle Mellemværende lidt efter lidt blev afviklet.

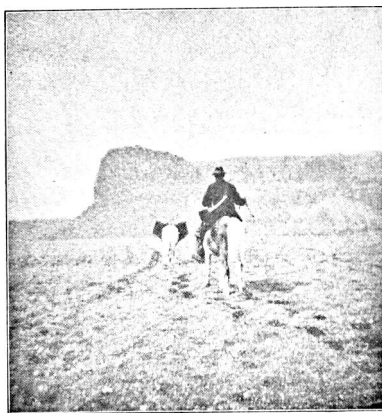
Islænderne er blevne ikke saa lidt demoraliserede ved stadig at være i de Handlendes Vold. De har dertil fattet et Nag til disse, som kun altfor ofte bevirker, at de ikke er i den Grad ordholdne og paalidelige, naar det vedrører Købmanden, som i andre Forhold. Dette gælder dog i mindre Grad om de afsides Egne i Skaftafells Syslerne.

At de Handlende har meget store Vanskeligheder at kæmpe med — navnlig den uhyre Kredit — er sikkert; at de ikke, som mange maaske tror, spinder Silke ved Handelen, er ogsaa vist.

Begge Parter vilde sikkerlig i Fremtiden være bedst tjent med, om man kunde komme ind paa kontant Handel, men atter her er der den Vanskelighed, at der altid mangler Penge paa Island. Hvis man overhovedet kunde gaa over til kontant Handel, maatte Islænderne selvfølgelig nøjes med mindre Priser for deres Uld end nu; thi Forholdet er dette, at Konkurrencen har bevirket, at Købmanden maa betale Bondens Uld med samme eller stundom endog med højere Pris, end han selv faar for den i Udlandet. Da han jo imidlertid betaler den i Varer, er det en Selvfølge, at han for at gaa uskadt ud af Forretningen maa lade sig betale gennem højere Priser paa disse.

Postforbindelsen.

Indtil for fyrretyve til halvhundrede Aar siden var Postforbindelsen i Skaftafellssystemerne kun yderst slet.

Posten rider over Skejdaraasanden.
(I Baggrunden Lomagnup.)

Af Sparsommelighedshensyn havde man kun gaaende Post, idet det dog tillodes denne at leje Heste over de værste Elve. Han bar en Taske paa Ryggen og bragte kun Breve til Embedsmændene. Dog tog han senere Breve med til andre. Denne Postgang fandt Sted 3 à 4 Gange om Aaret til ubestemte Tider. Lidt efter lidt blev man dog overbevist om Nødvendigheden af at lade Posten

ride, og fra Midten af Aarhundredet skete da den epokegørende Forandring, at han fik Hest. Samtidig gik Posten hyppigere, men dog endnu ikke til bestemte Tider;

det var først efter 1872, at Postforholdene blev bedre. Det var omtrent samtidig, at der paa de bedste Gaarde begyndte at komme Blade, ligesom det islandske litterære Selskabs Bøger da vandt Indpas.

Nu anløbes Kyststederne Vik og Hornefjord regelmæssigt af Dampere naar Vejret tillader det, og nu gaar den ridende Post gennem Landet hver fjortende Dag. Ofte medfører han en hel Karavane af Heste, belæssede med røde Postkasser, og lystigt lader han sit Horn skingre, naar han kommer i Nærheden af en Gaard.

Sammen med ham er en ny Tid ved at gry. Der holdes nu en Mængde Blade og Tidsskrifter, og Bøger er ikke sjældne; men indtil for knap en Menneskealder siden havde man i de mest afsides Egne intet Begreb om Verden udenfor sit eget snævre Omraade.

Mændene kom dog stundom paa deres Rejser i Berøring med andre Mennesker, men Kvinderne var i mange Egne fastgroede. Kvinderne i Øræve levede f. Eks. meget ensformigt. De kom saa at sige aldrig udenfor Bygden, dertil var Jøkelelvne for slemme. En Gang imellem, stundom med mange Aars Mellemrum, foretager de nu Rejser til Handelsstedet Høfn i Hornefjord, men mange gamle Kvinder har aldrig været saa langt som til den mest afsides liggende Gaard i selve Bygden (Kvisker).

Opdragelse og Oplysning.

Ungdommen lærer nu ikke saa lidt, i alle Tilfælde i Sammenligning med, hvad der var Tilfældet før. Kampen for Tilværelsen var altid drøj. Børnene opdroges strængt og vænnedes tidligt til Savn og Anstrængelser, men de behandledes iøvrigt godt.

En gammel Mand i Øster Skaftafellssyssel berettede herom:

»Vi lærte alle at læse af vore Forældre. ABC kendtes ikke, men til Læsningen benyttedes gamle Andagtsbøger, der var trykte paa Holar Bispesæde i det 18. Aarhundrede eller Pontoppidans Katekismus, som var oversat

paa Islandsk. Derimod lærte vi hverken at regne eller skrive. Bønderne syntes at det var unyttigt for Almuen at lære at skrive. Man ræsonnerede som saa, at den, der kunde skrive, gjerne kunde skrive noget, der kunde skade ham, navnlig hvis han underskrev noget. Den aandelige Undervisning indskrænkede sig til Religion. Naar Konfirmationen var overstaaet, var dermed Opdragelsen endt.

Derimod vænnedes Børnene fra smaa til praktisk Gerning. Saa snart de kunde bruges dertil, maatte de passe Heste, vogte Faar osv. Det var ofte meget strengt Arbejde, der paalagdes dem, og ikke altid toges der Hensyn til deres Kræfter«.

Paa denne Maade opdroges et haardført Folk, der var vænnet til al Slags Arbejde i den barske Natur ved Foden af de frygtede Jøkler. De færdedes paa Fjældene over de farlige Jøkeelve, paa Havet Sommer og Vinter, til Høslæt og Fiskeri — efter gamle Metoder, der havde været brugte fra Arilds Tid.

De førte, kort sagt, et haardt og glædeløst Liv. »Men vi vidste det ikke, for vi kendte ikke andet.« Musikinstrumenter var ikke i Brug paa Egnen, Dans lige saa lidt. Ej heller drev man som andet Steds den ældgamle Brydning. Skakspil var yderst sjældent. Spillekort havdes paa enkelte Gaarde. De brugtes i Juletiden, men ellers ikke. Glæden bestod fornemlig i, at man enkelte Gange om Aaret drak sig fuld. Dertil betragtede man et Ridt til Kirke som en Fornøjelse.

Man iførte sig sine fine Klæder, og Mænd og Kvinder, stundom med deres Børn, trodsede Jøkeelvene og foretog det ofte lange Ridt til Kirke, hvor man mødte andre Mennesker og spurgte Nyt.

Det eneste, der bidrog til at højne Befolkningens aandelige Niveau, var Læsningen af Sagaerne og Religionen.

Paa nogle Gaarde havde man dog ingen anden Læsning end religiøs.

Hver Aften om Søgnedagene holdtes i Vintertiden

Husandagt. Først sang man Begyndelsen af en Salme, saa oplæstes der en kort gudelig Betragtning, derpaa bad man Fadervor, og til Slutning sang man den sidste Del af Salmen.

Derimod læste man sjældent i det nye Testamente; der mærkelig nok ikke er saa kær en Læsning for Islænderne som for andre protestantiske Folk. De holder mere af Andagtsbøger, Postiller o. l.

Ved Søndagsandagten læstes der en Prædiken over Dagens Evangelium, med Salmesang før og efter. Man benyttede særlige Bøger for hver Periode: Jul, Faste, Paaske og Pinse.

Fra Pinsen til den første Vinterdag (sædvanlig i Oktober) holdtes ingen Aftenandagt paa Søgnedagene. Da var man for travlt beskæftiget til at have Tid dertil.

Endnu holder man paa en stor Del af de islandske Bøndergaardene denne Husandagt, dog med andre Bøger. Foruden Husandagten i Vintertiden læste man paa mange Gaarde — især paa Præstegaardene — om Aftenen gamle islandske og norske Sagaer; men de var ikke hver Mands Eje som nu, og Bøgerne gik paa Omgang fra Gaard til Gaard.

Af og til kvad man Rimur i de lange Vinteraftener. Det var gamle, uhistoriske Ridderviser o. l.

En sang for, medens de andre lyttede, og stundom sang Tilhørerne Omkvædet med. Enkelte Mænd, der kunde synge disse Rimur, gik paa Omgang paa Gaardene, hvor de altid var velkomne Gæster. En Del af disse Viser havde man i trykte Bøger, andre fik man fra Haandskrifter.

Man var saaledes langt tilbage i Oplysning i aandelig Henseende; man levede, som det havde været Skik i Aarhundreder; ingen ny Luftning var i umindelige Tider kommet udefra ind over Landet. Dette gav sig, som sagt, til Kende i alle Forhold.

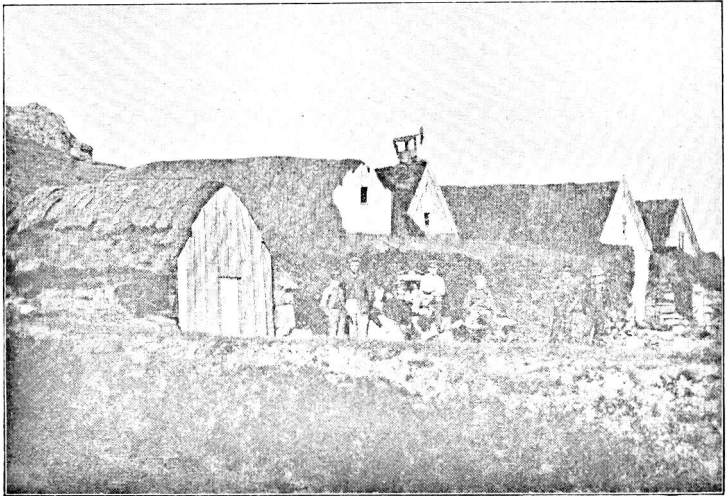
Tidsregningen.

Først for en Snes Aar siden blev Ure almindelige i Øster Skaftafellssyssel, indtil da beregnede man Tiden

paa ældgammel nordisk Vis efter Solens Stilling paa Himmelen, og i Forhold til forskellige Terrængenstande. Ofte byggede man Varder paa Steder, der fra vedkommende Gaard saas lige under Solen, naar denne stod enten i Øst, Sydøst, Syd, Sydøst, Vest osv.

Iøvrigt gik man, naar Solen ikke var oppe, ned til Stranden for at mærke sig Tiden gennem Betragtningen af Tidevandet.

Om Vinteren og efter Solnedgang beregnede man Tiden efter Stjernerne. Syvstjernen var det alminde-

Gaarden Heinabjerg ved Hornefjord.

ligste Tidemaal, og man var ganske nøje inde i Stjernernes Stilling paa Himmelen til de forskellige Aarstider, en Kendskab, der havde sin Rod i den Tid, da man intet Kompas havde, men udelukkende sejlede efter Sol og Stjerner.

Hver Gaard havde saaledes sine egne Mærker og sine egne Midler til Klokkesletsbestemmelse, grundet paa ældgamle Erfaringer fra Tiden før Islænderne kom til Island.

NO betegnedes f. Es. ved Landnordr, \circ : Nord over Land, medens samtidig NV betegnes ved Útnordr, \circ :

Nord ud over Havet. Disse Betegnelser, der paa Island og navnlig paa Øst og Sydøstlandet slet ikke mere passer, bruges dog tildels den Dag i Dag her. De er aabenbart hidbragte fra Norge, hvor Nordøst for Folk, der boede ved Kysten, netop var ind over Land, medens Nordvest var ud over Havet.

De fleste Steder paa Island benyttedes for SV. og SØ. henholdsvis de fra Norge hidbragte Betegnelser Utsudr og Landsudr, hvilke imidlertid i Øster Skaflafells Syssel er bleven erstattede af Hafsudr og Hafaustr, af hvilke førstnævnte er ganske det samme som Utsudr (Syd ud over Havet), medens sidstnævnte aabenbart er lempet efter Forholdene, saaledes at det misvisende Landsudr erstattedes med Hafaustr.

Man kan forstaa, hvilken mageløs Forandring, det bragte, da man fik Ure.

Trykt Almanak havde man kun yderst sjældent, men man hjalp sig alligevel. Man kunde f. Eks. ved paa en bestemt Maade at stille Fingrene sammen beregne Dagene i Aaret.

Endvidere havde man udskaarne Stokke, der angav Tidsregningen. Man hjalp sig, indtil for knap en Menneskealder, siden paa denne primitive Maade.

Bryllup og Ægteskab.

Paa Island kendes ikke den Standsforskel som i mange andre Lande. Der ser Forældrene nærmest paa, om den Mand, der skal have deres Datter til Ægte, er dygtig, god og rettænkende. Om han er fattig gør ikke saa meget til Sagen.

Medens den unge Mand stundom henter sin Brud fra fjærnere Egne, er det dog som oftest fra nærliggende at det sker. Navnlig i afsides Egne er derfor de fleste Beboere i nærmere eller fjærnere Slægtskab. Dette er saaledes Tilfældet i Ørævebygden, hvor alle Karle og Piger paa Gaardene er Børn, Svigerbørn eller Fosterbørn af Bonden. Der findes maaske ialt kun 5 Arbejds mænd

udenfor Familjerne, men deres Forhold er ret ejendommeligt. De er som oftest gifte, og skønt Konen og hendes Børn bor i Badstuen hos Manden, faar de dog ikke Kosten, men maa selv forskaffe sig den. I Reglen faar den ældste Søn eller Datter Gaarden, hvorfor vedkommende i alle Tilfælde bliver hjemme og gifter sig. Omstændighederne raader for, hvorledes det gaar de andre Børn, om de vedbliver at tjene som gifte eller om de faar en anden Gaard.

Bryllupperne holdes helst i Vaar og Høst, paa hvilke Tider man har Mad og Varer i Huset, efter at Produkterne er omsat hos Købmanden. Desuden har man, navnlig om Efteraaret, naar Slagtingen har fundet Sted, Huset fuldt af Sulevarer.

Om Vinteren derimod er Samfærdselsforholdene ofte til Hinder, ligesom man da ikke er saa godt forsynet med Madvarer. Om Sommeren endelig har man ikke Tid dertil for Høhøstens Skyld.

Naar Brylluppet er berammet og Udstyret er færdigt, skrider man til at indbyde Venner og Bekendte. Paa Landet fejres det som oftest med et Par Dages Gilde, og man indbyder saa mange Mennesker, som man paa nogen Maade kan overkomme. Stundom gælder Indbydelsen saa at sige alle gifte Bønder og deres voksne Børn: hele Bygden eller Hreppen, ogsaa Arbejdsfolkene, hvorved Gæsternes Antal kan stige til over Hundrede.

Gildet holdes helst i Brudgommens Hus, eller, hvis der er bedre Plads, da i Brudens Forældres.

Iøvrigt har hverken Brudgom, Brud eller deres Forældre noget videre at gøre med Beværtningen af Gæsterne; den er overdraget til andre, selvfølgelig mod, at Udgifterne deles af Forældrene.

Paa Bryllupsdagen henter Brudgommen sin tilkommende Brud i hendes Hjem, hvis de da ikke er fra samme Gaard, hvilket ofte er Tilfældet, og under Ledsagelse af Slægt, Venner og indbudne rider man nu til Kirken. Bruden er endnu ikke iført sin Højtidsdragt, det vilde være upraktisk at ride i den, hvorfor den med-

føres indpakket, for at hun kan blive paaklædt og pyntet i Præstegaarden eller den Gaard, ved hvilken Kirken ligger. Under Riddet til Kirken hersker der en højtidelig Stemning; man støjer ikke og rider ikke haardt til, men stille og roligt, som det sømmer sig.

Efter Ankomsten til Kirkestedet bliver Bruden pyntet, medens der bydes Kaffe til alle Gæsterne.

Naar Bruden er iført sin Højtidsdragt med Slør, begiver man sig til Kirken.

Til at ledsage Brud og Brudgom er der to Forlovere (svaramenn), der som oftest er vedkommendes Forældre. Forinden Brylluppet ordner Forloverne, hvor meget Bruden skal have i Morgengave, thi denne Skik er endnu ikke helt gaaet af Brug (i alle Tilfælde ikke i Øster Skaftafells Syssel). Bruden faar dog først efter Vielsen at vide, hvor meget der er sikret hende paa denne Maade.

Det er Skik og Brug, at Brudgommen, ført af sin Forlover ved Haanden, først møder i Kirken, og det anses for passende, at han maa vente længe. Han og hans Forlover tager Plads i Koret, Sonden for Alteret.

Efter en Stunds Forløb kommer Bruden og hendes Forlover Haand i Haand ud af Huset, Klokkerne begynder nu at ringe, medens de vandrer til Kirken. De tager Plads i Langhuset, længst inde i en af Stolene paa nordre Side.

Naar Bruden er kommet til Sæde hører Klokkeringen op.

Vielsen foretages. — Naar den er forbi, træder Forloverne atter frem og fører Brud og Brudgom til Sæde igen til Salmen er sunget til Ende. Nu fører Brudgommen sin Brud ud af Kirken ved Haanden og tilbage til Huset, hvor hun atter skal omklædes for at kunne foretage Riddet hjem.

Forinden Omklædningen modtager Brudeparret Lykønskninger.

I ældre Tid bødes der, medens Bruden klædte sig om, Vin (nu Kaffe) til Brudgom og Gæsterne. Mange af dem var derfor begyndt at komme i Stemning, og nu, da

Vielsen var forbi, havde de ingen Forpligtelse til at lægge Baand paa sig.

Naar Bruden er parat, stiger man til Hest, og nu gaar Riddet lystigt hjemad over Stok og Sten. Præsten er nu ogsaa i Følge.

Det er efterhaanden bleven hen paa Eftermiddagen, og man plejer at sørge for at være hjemme mellem Klokken fire og seks.

Men den stakkels Brud er endnu ikke færdig med sine Omklædninger, atter maa hun iføre sig sin Højtidsdragt for at kunne møde op i sit fulde Skrud ved Gildet, og atter er der Anledning for de ventende Gæster til at tage sig en Forfriskning. Til Bryllupsmiddagen mødes derfor med godt Humør.

I ældre Tid ansaa man Byggryns- eller Sagovælling, Steg og koldt Bord (Hankekød, Rullepølse osv.) for udmærket Bryllupsmad. I vore Dage forlanges der noget mere.

Til at forestaa Anretningen og paase, at Gæsterne faar nok af Spise og Drikke, er der udnævnt en særlig Skaffer (Fræmmistóðumaður). Denne Bestilling anses altid for meget ærefuld.

Brud og Brudgom sidder selvfølgelig sammen, men der holdes ingen Taler for dem. Derimod skænkedes i gamle Dage en Snaps Brændevin til hver Ret. Som Regel anvendte man kun to Glas ved denne Udsækning, et til Mændene og et til Kvinderne. »Gjøre saa vel« lød det uafsladelig Bordet rundt, naar Skafferen præsenterede Snapsen; man tog en Slurk, saa fyldtes der lidt mere i Glasset til den næste.

Paa Grund af de mange Gæster maa der ofte spises i flere Hold.

Efter Spisningen serveres der «Punch» — en frygtelig Ret —, Kage og Toddy, og dermed bliver man ved hele Dagen, samtidig med at der nu holdes Taler og Lykønskninger frembæres.

I gamle Dage forlystede man sig ikke med Dans efter Bordet, men nu er det begyndt at komme i Mode.

At Munterheden, efterhaanden som der fortæredes flere og flere Drikkevarer, steg, er forstaaeligt, og ofte blev man meget støjende, og stundom alt for lystig, saa man udsatte sig for, at Folk, der havde noget udestaaende med hinanden, kom i Skænderi, ja somme-tider i Slagsmaal. Men saadant var forudset, og det var aftalt, at to til tre Mænd (Samtök) stedse skulde passe paa, at ingen kom i Totterne paa hinanden. En yndet Morskab var at synge, og ikke altid var det, man sang, af godlidende Art. Ligesom paa Færøerne hændte det, at Uvenner og Folk, der havde noget udestaaende med hinanden, gav sig til at synge Nidviser (Tattur) om hinanden, hvilket fremkaldte bidende Svar.

Hvis nogen, hvad der stundom hændte, uindbuden kom til Brylluppet, maatte han altid være udsat for paa denne Maade at faa drøje Skoser. Der lavedes Viser om ham, hvilke straks blev sungne. Anderledes blev Rejsende, som tilfældig befandt sig paa Egnen, behandlede.

Brud og Brudgom maatte være med i Lystigheden hele Natten; naar de forsvandt, hørte Gildet op, og Gæsterne gik til deres respektive Herberger paa Nabogaardene.

Næste Morgen fik de Kaffe og Vin, sjælden Mad, inden de rejste. Forinden tog Brud og Brudgom Afsked med hver enkelt i en Uendelighed; ved Afskeden gav Gæsterne Brudegaver, i Reglen Penge, efter deres Stilling (2, 3, indtil 10 Kroner i vore Penge).

Først naar alle havde sagt Farvel, var Brylluppet forbi.

Paa Island er ulykkelige Ægteskaber sjældne, og de forløber som oftest uden større Rivninger. Ja man har mange Eksempler paa inderlig Kærlighed mellem Ægtefolk, ligesom disse i Almindelighed nærer stor Kærlighed til deres Børn. Det betragtes som en Ulykke ikke at have saadanne. Ofte ser man derfor gifte Folk, hvis Børn enten er døde eller bleven voksne, tage fattige Folks eller Arbejdsfolks Børn til sig. Uægte Børn er ikke hyppigere paa Island end andetsteds, til Trods for, at Mænd og Kvinder omgaas hinanden saa utvungent, at de endog,

som vi har hørt, sover i samme Stue. Vanens Magt er imidlertid saa stor, at ingen tager Fortrydelse af dette Samvær. Unge Piger klæder sig uden Blussel af og gaar i Seng i samme Stue som Mændene.

Selvfølgelig har man dog ogsaa paa Island mange Tilfælde, hvor Folk lever sammen som Mand og Hustru uden at være gifte. Et islandsk Mundheld siger: »Ved Havet er alle ugifte«, det hentyder til det ubundne Liv, som stundom finder Sted, hvor Folk drager hjemme fra og ligger paa Fiskeri ved Kysten. Dette er nu udenfor Hjemmene, men ogsaa stundom indenfor disse hører man om »Frilleliv«. Ja, det var tidligere intet Særsyn, at gifte Mænd fik Børn med Tjenestpiger eller at ugifte Tjenestfolk levede sammen.

Selv om saadanne Forhold ikke billigedes af den offentlige Mening, tog dog ingen virkelig Forargelse deraf, ja den forurettede gifte Kvinde viste ofte stort Højmod overfor sin Mands Forsyndelser, hvilket efterfølgende er et Eksempel paa.

En Præst var paa Husbesøg i en Bondegaard. Hustruen førte Børnene frem for ham for at han kunde overheøre dem. Han spurgte ved samme Lejlighed, hvor mange af dem der var hendes. Hun svarede 6. Der var imidlertid 7, og Præsten spurgte da, hvis det syvende var. Konen svarede: »Det er nu egentlig mit, skønt jeg ikke er dets Moder, min Mand fik det med en Pige her paa Gaarden.«

Præsten spurgte derpaa Konen, om det var flere Aar efter Brylluppet.

»Ja — ja, flere Aar efter.«

»Tog De Dem det ikke nær?«

»Jo, det gjorde jeg; men han, den stakkell, tog sig det mere nær.«

»De har altsaa tilgivet ham?«

»Skulde der være nogen Kærlighed til, naar man ikke viste den, hvis ens Mand trænger til den.«

Barnedaab og Konfirmation.

Naar et Barn skal døbes er der altid en lille Fest i Hjemmet. Stundom døbes Børnene straks efter Fødslen,

til andre Tider venter man endogsaa et helt Aar, inden dette sker.

Barnedaaben holdes sjældent i Kirkerne, dertil er det for besværligt at føre de smaa Børn den ofte lange Vej til Hest.

Som Regel kommer derfor Præsten til vedkommende Hjem, og her foregaar Højtideligheden i den lille Stue, der i Dagens Anledning er ren og pæn.

Endog Præstens Børn bliver i Almindelighed døbte hjemme.

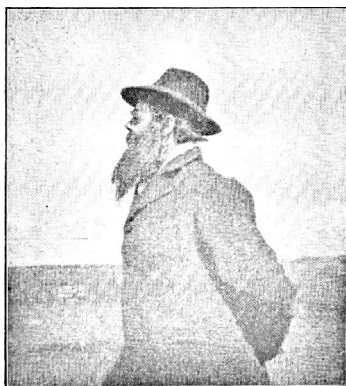
Efter Daaben gives Kaffe og Kager. Fattige Folk lader sig i Reglen nøje hermed, hvorimod mere formuende trakterer med anden Mad.

I gamle Dage var det Skik, at Præsten efter Daaben fik den saakaldte »Døbepægl« (Skirnorpe), naar han red hjem. Det var en lille Flaske med Brændevin.

De Navne, som Børnene faar, er gammeldags som alt andet i Skaftafells-syslerne.

Efter Kirkebøger og andre officielle Lister anføres en Række:

Mandsnavne: Arni, Ari, Arngrimur, Asmundur, Asbjørn, Bjørn, Benedikt, Bjarni, Brynjolfur, Bergur, Bergtor, Christian, Dádi, David, Einar, Eirikur, Erlindur, Ejolfur, Erasmus, Finnbogi, Fridfinnur, Fridrik, Flosi, Gissur, Gudmundur, Guttormur, Gisli, Gunnar, Gudjon, Hallur, Hjørlejfur, Halldor, Haraldur, Ingimundur, Ingibergur, Islejfur, Jon, Jonatan, Kolbein, Konrad, Ketil, Klemens, Magnus, Mensaldur, Markus, Niels, Olafur, Ofeigur, Ormur, Oddur, Páll, Rafnkill, Runolfur, Sigurdur, Steinn, Stefan, Sølvi, Steingrimur, Sigvardur, Sigurbergur, Sverri, Stigur, Snorri, Sveinn, Sigursveinn, Tomas, Teitur, Torstein, Torleifur, Torarinn, Tordur, Torvardur, Torlakur, Vigfus,

Bonde fra Hornefjorden.

Kvindenavne: Astridur, Arnfridur, Bergljot, Dyrlejf, Elin, Gudbjörg, Gunnbjörg, Gudrun, Groa, Gudny, Gunnvor, Holmfridur, Helga, Halldora, Herdis, Halla, Hildur, Ingibjörg, Ingun, Jodis Johanna, Katrin, Kristin, Lucia, Liotun, Margrjet, Marin, Malmfridur, Oddny, Ragnhildur, Rannveig, Ragnhejdur, Sigridur, Steinun, Sæbjörg, Snjofridur, Sesselia, Salgerdur, Torun, Tordis, Trudur, Turidur, Torlaug, Tora, Valgerdur, Vilborg, Vigdis.

Konfirmationen foregaar ganske som i Danmark, dog afholdes Afhøringen som oftest ikke i Kirken men i Præstens Hjem eller i den nærliggende Gaard forinden Bekendelsen i Kirken.

Død og Begravelse.

Indenfor Badstuens Bræddevægge foregaar de væsentligste Facer i Bøndernes ensformige Liv. Her fører Bonden sin Hustru ind til Brudesengen, der staar i Række med alle Husets andre Senge. Her føder Kvinden sine Børn medens Stuen maaske er fuld af de andre Husbeboere, og her hylles det døde Legeme i et Lagen efter at Øjnene er klemte til og Salmebogen anbragt under Hagen.

Indtil Kisten er tømret sammen af Drivved og farvet sort, ligger nu stundom Liget her i Sengen Natten over, medens de levende slumrer rundt om. Siden stilles det ind i et andet Hus. Stundom hændte det i gamle Dage, at man i afsides Egne, navnlig om Vinteren og naar det gjaldt Fattigfolk, ikke kunde skaffe Ligklæder; man svøbte da Liget ind i et Uldlagen. Det hændte endog en sjælden Gang at man, — efter hvad gamle Folk har berettet — jordede Ligene uden Kiste.

Vi har i Fortællingen om »Gisles« Død ovenfor givet Træk af Skikkene ved Begravelse og skal her kun give nogle supplerende Bemærkninger. Om Sommeren bliver Kisten som Regel transporteret paa Hesteryg; om Vinteren stundom paa Slæde.

Naar Liget ankommer i Kirkegaardsporten begynder Klokkerne at ringe, og man synger et gammelt Salmeverv

medens Kisten bliver baaret ind i Kirken, hvor den anbringes paa Gulvet foran Alteret.

Som oftest var der i ældre Tid kun to Stropper i Kisten, en for hver Ende, saaledes at kun to Mand kunde bære, dette er stundom Tilfældet endnu. Der hørte da stærke Mænd til dette Arbejde. Nu er der ofte anbragt Stropper paa Siderne af Kisten, og 6 Ligbærere er det almindelige.

I ældre Tid fik Mændene ved Ankomsten til Kirken — det kunde jo navnlig om Vinteren ofte være en kold Tour — en Snaps Brændevin, medens Kvinderne trakteredes med »Messevin«. Denne Skik bevirkede, at enkelte ved Begravelsen ikke var ganske ædru; men den er nu vistnok ophørt. Nu er der iøvrigt — efter at Loven om Alkoholudskænkning er skærpet — ikke megen Lejlighed til at forskaffe sig Spiritus.

Stundom var Afstandene saa store og Elvene saa ufarbare, at Præsten ikke kunde komme til Stede for at forrette Jordpaakastelsen, navnlig ved Vintertid. I enkelte afsides liggende Bygder maatte man da begrave Ligene uden Præst. Man anbragte da en Pæl gennem Jordsmonnet ned til Kisten, hvilket kaldtes at »staursetja« (s: sætte Pæl). Naar Præsten senere kom, blev Pælen taget op for at han gennem Hullet kunde forrette Jordpaakastelsen.

Et lignende Forhold omtales i Sagaerne fra Grønland.

I en meget afsides liggende Egn i Øster Skaftafells Syssel er det endog i det sidste halvhundrede Aar hændet, at Folk slet ikke er blevne begravede i indviet Jord. Dette var saaledes Tilfældet i den afsides liggende Viddal, der skærer sig ind i Landet ved Vatnajökles Østende.

Her findes saaledes efter Sigende ved nogle gamle Hus-tomter, fire Grave, langt fra Bygden og menneskelige Boliger. De tilhører Folk, der levede et ensomt Liv her og døde uden at deres Efterlevende kunde eller vilde føre dem ned til Bygden. En af dem blev rimeligvis dræbt, men de andre døde nok en naturlig Død.

Naar Begravelsen paa Kirkegaarden var forbi, skyndte

de Indbudne sig tilbage til Gaarden, hvor Gravøllet («Ervesdrykkja») skulde holdes. Al ydre Tvang, som man havde paalagt sig af Sømmelighedshensyn overfor den afdøde, var nu forbi; Sorgen var vejret bort, og man lod Hestene strække ud. Efter Ankomsten til Gaarden begyndte Gildet, ved hvilket man i Reglen, som en gammel Bonde sagde, var: »lige saa glade som ved Bryllupper«. Da jeg udtrykte min Forundring over dette Forhold svarede han mig ordret:

»Det vilde dog være underligt om en gammel Mand, træt af Dage, skulde begrædes«, og da jeg indvendte, at det dog ogsaa hændte sig, at unge Mennesker døde bort fra Børn og Forældre, som vilde savne dem, svarede han kort: »Det andet Liv er dog bedre«.

Selv om Forældrene var nok saa sørgmodige over et kært Barns Død, skjulte de det. Faderen drak med de Indbudne som spøjte og morede sig og »sang Sjælen ind i Himmerig«, og Moderen bar med sine Piger Mad frem for Gæsterne, som morede sig efter Behag. Forældrene var de eneste, som lagde Baand paa sig — og selv de glemte maaske stundom deres store Sorg et Øjeblik, for næste Dag, naar de var ene, atter at tynges af den.

Begravelsesgilderne varede i ældre Tid til den lyse Morgen; i enkelte Tilfælde endog flere Dage, men i Reglen kun én.

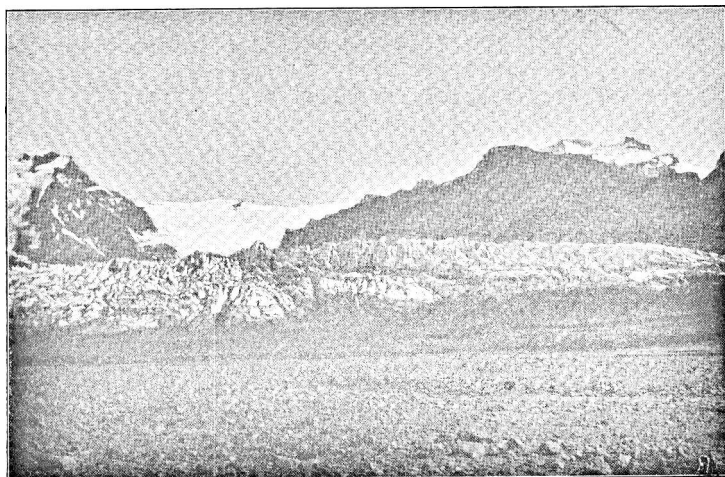
Nu er de store Gilder ved Begravelser for det meste hørte op. Det er Præsterne som har faaet Folk til at ophøre dermed.

Overtro.

Man levede i Skaftafellssystemerne for en Menneskealder siden, som vi har hørt, uden for Verden, fra hvilken der kun en sjælden Gang kom et Pust. — Som Følge af disse Forhold var Befolkningens aandelige Standpunkt kun lavt, Oplysningen ringe og Overtroen var vidt udbredt. Jøklernes Nærhed og Frygten for dem nærede i Folks Indbildningskraft Troen paa Gengangere, Aander, Jætter, Trolde, Fredløse o. L. I hver eneste

Klippe boede Huldrefolk, som færdedes rundt mellem Folk og af og til blev sete, og man vidste altid at fortælle om, hvordan Køer og Faar var bleven malkede af dem. Flere Steder paavises endvidere Vølvegrave (völfu-leiði) i hvilke Vølver (Spaakoner) siges at være begravede.

I næsten alle Elvene boede Vandaander (Nikur eller Vatnándar), et Slags overnaturlige Væsener, som lignede Heste, Tyre, Sæler eller Fisk (Rokker), men aldrig Mennesker. Deres Hoved vendte stundom forkert.

En Bræ fra Ørævejöklen kommer ned paa Sanden ved Svinafell.

De kom op af Vandet og nærmede sig Folk og Børn; men naar disse var saa letsindige at sætte sig op paa dem, sprang Uhyret i Vandet, og Vedkommende druknede. Til andre Tider lagde disse Væsener sig i Vejen for Hestene, naar de skulde vade over Elvene, saa de faldt paa deres slimede Krop. — Ofte bragte de Ulykker, men stundum hjalp de ogsaa Folk.

Der er overhovedet ikke mange Dyr af dem, der kendes, som man ikke har knyttet overnaturlige Forestillinger til, Forestillinger, som aabenbart for en stor Del har sin Rod i Hedenskabets Tid.

Ravnene f. Eks. menes stundom at advare Folk, der har givet dem Føde i Vintertid, ved flagrende at lede disse bort fra et farligt Sted.

Overtroen giver sig undertiden mærkelige Udslag. Endog i Kirkerne føres den stundom ind.

I Stafafell Kirke i Lon Bygden er der f. Eks. anbragt en Klo af en Havørn i Enden af det Toug, i hvilket den ældste af de to Klokker hænger, inde i selve Kirken. Denne Klo blev i sin Tid anbragt der af en gammel Mand. Han havde engang været i Havsnød og gjorde da det Løfte, at om han blev reddet, vilde han give Kirken en Ørneflo til Klokken. Den dybere Aarsag hertil var sikkerlig den, at Folketroen mente, at en saadan kunde beskytte mod Ildsvaade: »Det Hus skulde aldrig brænde, i hvilket der var en Ørneflo«.

I Smedjen paa Gaarden Fagurholsmyri i Øræve saa jeg en lignende Klo som Haandfang til det Reb, i hvilket Blæsebælgen blev trukket. Paa Kløerne var indridset Bogstaver, som dog ikke kunde tydes. Kloen havde hængt der i Mands Minde og saaledes skærmet Huset godt.

Selv til visse Arter af Sommerfugle er der knyttet overtroiske Forestillinger. Paa Ingolfshøden saa jeg f. Eks. en Sommerfugleart, den var meget sjælden; men naar den kommer bringer den, sagde man mig, Sygdom og Pest med sig. Endnu har jeg dog ikke hørt noget om, at saadan Farsot har hærget Øræve.

Hvad Mændene særlig skulde tage sig i Agt for, var dog Trolde- eller Jættekvinderne.

De er lidt større end andre Kvinder og sædvanligvis klædte i en dobbelt Dragt af Faareskind med det laadne vendende baade ud og ind. Skindene er ganske, som de er tagne af Faarene, stundom hvide og stundom sorte. Paa Hovedet bærer de en Hætte, ligeledes af Skind. Den er bagtil gjort fast til Dragten. Sædvanligvis er Jættekvinderne grimme og bærer langt, uredt Haar. Deres Karaktertræk er uforsonligt Had, dyb Elskov og Kærlighed til Mænd.

Viser nogen dem en Tjeneste, er de taknemmelige og hører ikke op med at gjøre dem godt. »Tro som en Trolde« (tröllatrygd) er endnu et islandsk Udtryk. Paa

den anden Side vedbliver de at forfølge den med deres Had, som ikke vil gøre, som de forlanger. De kan forhekse og fortrylle Folk.

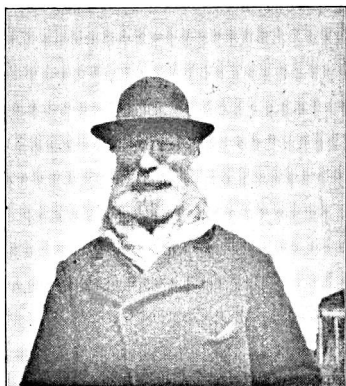
Jeg havde i Horneffjorden faaet opspurgt en gammel Bondekarl Gudmund, som mentes særlig at vide Besked med de i ældre Tid gængse Forestillinger om overnaturlige Væsener. Der blev sendt Bud efter ham, og han kom ridende uden at ane, hvad jeg havde til Hensigt. Efter at have spurgt ham ud om alskens andet, ledte jeg Samtalen hen paa det, jeg ønskede. Efter nogle Omsvøb fortalte han mig følgende for godt en Menneskealder siden passerede Historie, medens han sad og vuggede frem og tilbage og stirrede ud i Rummet med sine tilslørede gamle Øjne. En enkelt Afbrydelse skete, naar han tog sig en Pris, idet han langsomt hældte Snusen ud paa Haanden, som han derpaa nærmede til Næseborene. — Et Øjeblik Stilhed, saa fortalte han med hviskende Stemme:

»I Tiden mellem 1840 og 1850 tjente paa Gaarden Svinafell ved Foden af Ørævejøklen en Faarehyrde ved Navn Sigurd. Jeg erindrer ham meget godt og har ofte hørt om den sørgelige Skjæbne, der overgik ham.

Det var i November Maaned, da Dagene var korte. Sigurd havde været oppe i Fjældene under Jøklen for at tilse Faarene og var nu i Mørkningen paa Vejen hjem. Da mødte han en Jættekvinde, som spærrede ham Vejen, saa han hverken kunde komme frem eller ud til Siderne. Han blev meget bange, thi han havde mange Gange hørt om disse Jættekvinde, som man vidste boede i Fjældene. Han vidste, at det ikke nyttede at give sig i Kast med dem, og han stod raadvild og ilde til Mode. Da talte Jættekvinden til ham: »Du behøver ikke at være bange. Jeg har ikke noget ondt i Sinde, tværtimod nærer jeg inderlig Kærlighed til Dig og vilde ønske, at Du kunde blive min. Jeg er ene og kan ikke godt holde Ensomheden ud. Jeg lever her i Bjærget i en Hule og har nok af Mad, Kød, Kvanner (Angelica) og mange andre gode Ting. Du vil faa det godt hos mig. Opfyld nu mit Ønske, saa jeg kan blive glad for hele Livet«. Sigurd tænkte paa dem der hjemme, paa sin Slægt og sine Venner, som han nødigt vilde skilles ved; thi han vidste, at hvis han fulgte med Jættekvinden, var det for stedse. Han gav hende derfor et bestemt Afslag og forsøgte at komme bort. Hun holdt ikke paa ham og lod ham gaa; men han mærkede, at hun var baade bedrøvet og vred. Hun forudsagde ham, at han i Fremtiden vilde komme til at holde af en Kvinde. »Men den Kjærlighed vil kun blive Dig til Sorg og Modgang.

Dine Børn vil dø unge og Din Kone vil sygne hen og dø, saa Du ingen Glæde vil faa af hende«. Jættekvinden forudsagde ham endelig, paa hvilken Maade han selv skulde dø, foruden en hel Del andre Ting, som skulde ske — og senere viste det sig, at Alt, hvad hun havde forudsagt, gik i Opfyldelse.«

Da Sigurd kom hjem, fortalte han straks, hvad der var passeret ham, og i Bygden var man meget optaget heraf. Man kaldte ham siden: »Den Fremsynte«, fordi han vidste Besked om meget af, hvad Fremtiden indeholdt — og Alt, hvad han forudsagde, gik i Opfyldelse.

— Gamle Gudmund.

Sigurd vilde imidlertid ikke længere blive paa den Gaard, hvor han hidtil havde tjent, thi han frygtede for at gaa op i Fjældene der. Han flyttede da bort og blev senere en fattig Bonde længere Østpaa. Han giftede sig og fik Børn, men det gik, som det var forudsagt ham af Jættekvinden: de døde alle.

Han sagde altid, naar Ulykken kom over ham, at derved var jo Intet at gjøre, det maatte gaa saadan, som hun havde sagt.

Ogsaa sin egen Dødsmaade forudsagde han — og den skete ganske i Overensstemmelse hermed. Han var en Dag med en Del andre Mænd redet ud paa Isen paa Vejen ned til Søen for at fiske, og var bleven noget tilbage, da hans Hest gik gennem Isen. Kammeraterne kom ham til Hjælp og trak ham og Hesten op, men nogle Dage efter døde han som Følge af det kolde Bad. Forinden havde han fortalt en hel Del mere af, hvad Jættekvinden havde sagt ham om Fremtiden, til den Mand, som vaagede ved hans Sygeleje. Han døde lidt før 1860.

Jeg spurgte Gudmund, om han og andre nu virkelig troede den Historie. Han nikkede gentagne Gange og sagde derpaa: »Ja, ja, — det maa man jo tro — der er saadanne Væsener til; jeg har selv en Gang haft med

dem at gjøre«. — Vi sad og ventede lidt, saa kom Historien om, hvorledes han var bleven fulgt i Hælene af saadant et Væsen.

Da han havde sluttet, sagde jeg til ham, at det formentlig havde været Isen, Blæsten og Lyden af hans egne Fodtrin, der havde frembragt den Indbildning hos ham, at han blev forfulgt af dette Væsen. Han vilde slet ikke høre Tale herom — og var siden ikke til at faa et Ord ud af.

Hans Fortælling er et Bevis for, hvor uendelig meget den strenge Natur har faaet Magt over Folkets Indbildningskraft, og hvor vedholdende dennes Indflydelse har været.

Overtroen har, kort sagt, haft et dybt Tag i Befolkningen i Skaftafellssystemerne. Den er dog, som berørt, ved at svinde. Oplysningen har til Dels vejret den bort, men endnu er der Efterdønninger at spore efter den.

Om ikke længe vil den være helt forsvunden, og da vil den, som en oplyst Bonde sagde til mig, være:

»Bare Løgn!«

Samtidig med, at Befolkningen, som vi har hørt, var meget overtroisk, var den i Besiddelse af en barnlig Tro, der dog havde sin Rod mere i gammel Sædvane end i dyb Religiositet.

Endnu spores saaledes fra katolsk Tid visse kirkelige Skikke.

Mændene i Øster Skaftafellssyssel plejede saaledes indtil for ikke længe siden, naar de kom indenfor Kirkedøren, at bøje sig frem efter, idet de korsede sig paa Panden. Noget lignende gjorde de, naar de passerede Korindgangen.

Naar i ældre Tid Bønderne hørte Kirkeklokkerne ringe, stod de stille og littede paa Hovedbedækningen. Iøvrigt ringes Solen nu hverken op eller ned paa Island. Men Aftenen før de store Højtider: Jul, Nytaar, Pinse og Paaske, eller Dagen før en Kirke skal indvies, bliver der ringet, ellers kun naar der er kirkelige Handlinger.

En anden gammel Skik er, at Baadfolkene i det Øjeblik, de gaar ud paa Havet, ofte tager Huen af og beder en Bøn eller synger en Salme.

Jeg har i denne Afhandling i korte Træk forsøgt at give Læseren et Indblik i, hvorledes man paa Island levede i afsides Egne lige ned til vore Dage.

Endnu bærer Skaftafellssystemerne Vidnesbyrd fra det gamle Island, om hvor uendeligt tarveligt, snævert og simpelt alt var i fordums Dage, og det vil vare en Stund inden Forholdene væsentlig vil forandre sig, især de Egne, der har længst til Handelsstederne; thi som allerede tidligere berørt, Samfærdselsmidlerne synes ikke væsentlig at kunne forbedres her.

Jeg har valgt netop at give et Billede af Forholdene i den mest afsides Egn af Island; thi hvor Samfærdselsmidlerne ere gode, der er Særpræget svundet bort, samtidig med at Andelsmejerier, Centrifuger, Køreveje og Hængebroer har faaet Indpas.

Afhandlingen er saa at sige udelukkende grundet paa de Oplysninger, som Forfatteren selv har kunnet erholde paa sine Rejser. Ved Indsamlingen af Materialet har Hr. Ögmundur Sigurdsson, Lærer i Havnefjord, ydet værdifuld Bistand, ligesom Sysselmand i, Skaftafellssystemerne Hr. Gudlaugur Gudmundsson samt flere andre Islændere har givet Forf. mange interessante Meddelelser om Sæd og Skik m. m.

Billedstoffet er for største Delen ligeledes tilvejebragt paa Forfatterens Rejser. Desuden har Generalstabens topografiske Afdeling stillet en Del Fotografier til hans Raadighed, ligesom et enkelt Billede skyldes Fru O. Le folii, et andet afdøde Mr. F. W. Howell.
